

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Andra kammaren.

Nr 39.

Söndagen den 24 maj.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 110, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till folkliga musikskolan i Arvika; och blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 2.

Härefter föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 111—127.

§ 3.

Vid härpå skedd föredragning av sammansatta stats- och andra lagutskottets memorial, nr 5, angående ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 4.

Vidare föredrogs, men blevo ånyo bordlagda bankoutskottets utlåtanden nr 11 A, 58 och 60—62, första lagutskottets utlåtande nr 35, andra lagutskottets utlåtanden nr 31—33, jordbruksutskottets utlåtande nr 71, andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.

§ 5.

Fortsattes den vid gårdagens sammanträde avbrutna föredragningen av första särskilda utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 50 angående försvarsväsendets ordnande och nr 51 med förslag till värnpliktslag, ävensom i anledning av de inom riksdagens kamrar väckta motioner i dithörande ämnen; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

*Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)*

Herr **Nylander**, som anförde: Herr talman! När diskussionen i pressen och debatterna i riksdagen angående vårt lands försvarsfråga redan varit så omfattande, är det ganska naturligt, att det icke blir lätt att undvika att komma in på eller beröra förhållanden, som redan förut framdragits, men jag skall i alla fall försöka att komma fram med några, på egna iakttagelser baserade, synpunkter. Jag gör detta desto hellre, som jag anser det vara min plikt att med hänsyn till framtiden till dagens protokoll angiva även min ståndpunkt i denna för vårt land så viktiga fråga.

Ang. för-
svarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

När beslutet om Sveriges anslutning till Nationernas förbund för några år sedan fattades i riksdagen, fann jag för min del, att jag i motsats till så gott som hela det parti jag tillhör, borde giva min röst för vårt lands inträde i denna sammanslutning. Jag gjorde det i den förhoppningen, att Nationernas förbund skulle åtminstone i någon mån kunna bidra till ett successivt utjämning av alla de svåra internationella motsättningar, som förelågo efter det förödande världskriget, och att vårt land, som till all lycka förblivit neutralt, skulle i detta arbete kunna bidra genom medling och försoning. Trots alla besvikelser med avseende på resultatet av Nationernas förbunds hittillsvarande arbete hoppas jag, att dess verksamhet för framtiden skall kunna bli mera givande. Lika gärna som jag vill hysa denna förhoppning, lika säker är jag emellertid på, att varken ett bättre och vackrare förverkligande av Nationernas förbunds idé eller det nuvarande världspolitiska läget tillåter vårt land att utan de allvarligaste vådor för framtiden nu skrida till nedrustning.

Nationernas förbund är icke och blir säkerligen icke på länge av den karaktär och äger icke den makt, som är erforderlig för att i händelse av förvecklingar med säkerhet kunna avstyra övergrepp, och det världspolitiska läget är, såvitt jag kan bedöma, i trots av vad som sagts från många håll både här och i första kammaren, sannerligen icke sådant, att det inbjuder till försvagande av det försvar vi äga, vilket — man må säga vad man vill — dock under världskriget var av avgörande betydelse för upprätthållandet av vår neutralitet. Vad vårt försvar då betydde inses bland annat, om man läser, vad förutvarande amerikanske ministern i Sverige, mr Morris, i sin bekanta bok skrivit, liksom det även framgår av Winston Churchills memoarer, i vilka bland annat visas, att föreliggande planer mot vår neutralitet under världskriget knäcktes av vårt förhållandevis goda försvar. Vad vår flotta då betydde, hava vi tyvärr kanske redan glömt, men vi borde i stället med verklig tacksamhet ständigt bevara dess trogna tjänst i vårt minne.

Vi hava alltså, om vi blott vilja se och minnas, endast för några år sedan haft tillfälle att konstatera, vad ett gott försvar betyder för upprätthållandet av en neutralitet, som förvisso är alla verkliga svenska partiers mål även för framtiden. Men i stället för att minnas och lära har mången övergått till en enligt min uppfattning överdriven och farlig sangvinism genom att anse, att tiden nu kan vara inne för en begynnande nedrustning.

Ett av skälen för denna tankegång är ju bland annat, att vårt militärpolitiska läge skulle hava förbättrats. Trots alla försök att utfundera, vari denna förbättring består, kan jag icke finna annat än att läget ingalunda är bättre. Den nya barriären kring Östersjön *kan* enligt mitt sätt att se innebära nya frön till förvecklingar, och det förändrade maktläget omkring Östersjön gör i övrigt, att detta lättare än förut kan bli en internationell krigsskådeplats. Skall man trots allt räkna med denna nya barriär och bland annat med hänsyn till den våga gå till en nedrustning, kan jag icke finna detta värdigt för vårt land, då de länder, som utgöra denna barriär, taga på sig så stora bördor för att försvara sin nyvunna självständighet, vilken väl åtminstone i ett visst militärpolitiskt läge skulle vara den förbättring, som för vårt vidkommande återopas.

När man personligen besöker dessa länder, som fått känna av ett krigs förbannelser på egen mark, och tager del av de personliga och ekonomiska offer, som deras invånare bringa sitt land, kan man förstå, att man där *icke* förstår, att vi kunna gå till minskning av vårt försvar i en tid som den nuvarande. Man bör då icke heller missförstå, att bekymrade uttalanden där framkommit och framkomma över att den gamla kulturväktaren vid Östersjöns västkust i en brydsam tid vill minska sitt försvar. Man får icke heller

missförstå eller döma mig och högerpartiet för, att vi hysa dylika tänkesätt och att vi även omnämna dessa uttalanden i utlandet. Vi mena, att vår försvarsfråga är av så omfattande natur, att man måste söka skaffa sig en så vid överblick över densamma som möjligt. Vid sådant förhållande kan man icke underlåta att även göra sina reflexioner över de tankar, som i nyssnämnda länder då och då komma till synes.

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Man får icke heller missförstå eller döma oss för att vi överhuvud taget resonerat i försvarsfrågan så som vi göra, ty vi vilja endast fred, vidgade ekonomiska och kulturella förbindelser med *alla folk* i lika hög grad som de mot oss i försvarsfrågan oliktankande, men vi tro och vi äro övertygade om att så länge världen är som den är, måste man räkna med möjligheten av strid, även om man innerligt hoppas på frid och fred bland folken.

Jag måste f. ö. inlägga en bestämd gensaga mot det uttalande, som i överdrivet skarp ton gjordes av herr Hamrin mot högerpartiet därför att detta enligt hans åsikt skulle under arbetet för upprätthållandet av vårt folks försvar skada vårt land därigenom, att vi inför utlandet visa de brister, som enligt vår uppfattning vidlåda utskottets förslag. Det är icke på *det* sättet, mina herrar, ty var och en vet väl, att vårt lands försvarsanordningar bli snabbt bekanta för utlandet på andra vägar. Var och en vet också, att de flesta länder ha särskilda personer anställda för att följa försvarets utveckling i utlandet. Den skarpa och den ton, med vilken herr Hamrin gick till attack i denna fråga mot högerpartiet, gör däremot på mig det intrycket, att det ser ut, som om herrarna av vänstern hade litet dåligt samvete, ty är herrarnas förslag verkligen så starkt, som ni vill göra gällande, då är det icke någon fara att tala om detta inför utlandet.

Jag vågar för övrigt påstå, att vi hava många belegg för vår ståndpunkt i försvarsfrågan. De flesta hava förut i denna debatt berörts, men jag kan ändå icke underlåta att göra ett par påpekanden. Man hör ofta nedrustningsvänner förklara, att de flesta länder efter världskriget så utmattats, och att hela den finansiella situationen i Europa är så förtvivlad, att man icke kan tänka sig några krigiska förvecklingar under de närmaste åren. Men historien har mer än en gång visat, att liknande omständigheter icke lagt hinder i vägen för nya förvecklingar, utan att tvärtom i fredsslut begångna orättvisor fött revanschtankar, som snart nog omsatts i praktiken. Efter den i många fall egendomliga omstöpning, som genom Versaillesfreden och andra freder ägt rum av Europas karta, finnes det flera oroshärdar, där en uppblossande brand kan sprida sig vidare lika snabbt som skottet i Sarajevo blev gnistan, som tände världskrigets bål.

Jag har nyss något berört förhållandena kring Östersjön, men jag vill även visa hän på några andra länder, där jag förr haft min verksamhet och där jag personligen haft tillfälle att kunna uppdraga mina jämförelser mellan förhållandena före och efter kriget. Jag syftar särskilt på sydöstra Europa. Jag har vid studerandet av förhållandena där stärkts i min förvissning, att det politiska läget i vår värld fortfarande och säkerligen för avsevärd tid framåt förblir så allvarligt och komplicerat, att vi, i stället för att nedrusta, böra behålla det försvar, vi äga.

Jag vet tyvärr, att jag här icke omvänder någon, men jag är övertygad om att mer än en av denna kammares ledamöter, som på ort och ställe ville studera folkstämningarna i Europas olika delar, skulle återvända bekymrad och betänksam och, om han förut vore vän av nedrustning, kanske återkomma omvänd i sin uppfattning om vårt lands försvarsfråga. Med hänsyn till den långa debatt, som redan pågått och som följer, vill jag icke vidare ingå på många andra internationella problem, som dock icke borde lämnas åsido vid ett tillfälle som detta. Jag skall i stället övergå till en annan invändning

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

mot bibehållandet av vårt nuvarande försvar, nämligen att detta ungefär i sin nuvarande omfattning skulle överstiga vårt folks ekonomiska bärkraft. För var och en, som har tillfälle att kunna jämföra de ekonomiska och sociala förhållanden, under vilka vårt folk lever, med andra länders, blir detta resonemang en fullständig gåta. Trots alla oerhörda påfrestningar under kriget och de gångna krisåren intar vårt land och hela vårt folk ekonomiskt och socialt sett en sådan ställning, att vi ha råd att hålla oss med ett gott försvar, baserat på att i händelse av krig uttaga folkets hela försvarskraft, och stödja denna med tillräckliga moderna tekniska hjälpmedel både till lands och sjöss. Jag vågar påstå, att även om mången hos oss lever i tryckta ekonomiska förhållanden, knappast något annat folk i Europa i gemen lever under lyckligare ekonomiska och sociala förhållanden än det svenska. Alla, som haft tillfälle att göra dylika jämförelser, och som vilja döma rättvist, måste — vilket parti de än tillhöra — erkänna, att jag talar rätt och sant. Alla de, som ha tillfälle att här hemma träffa representanter från olika delar av världen, vilka studera våra förhållanden, kunna intyga, att dessas uppfattning i allmänhet är densamma, även sedan man sovrat bort det från utlänningarnas sida ofta vanliga smickret. De finna, att det svenska folket lever på en standard, som man på de flesta håll i Europa knappast kan drömma om.

Vore vi i detta hänseende på efterkälken, så kanske man bleve nödsakad att minska vårt försvar, men nu tala i stället alla dessa för vårt land så lyckliga omständigheter för, att vi hava ännu större orsak att sköta om vårt försvar så, att detta blir ett verkligt skydd för de oskattbara värden, som vårt folk just i dessa lyckliga ekonomiska och sociala förhållanden äger. Och att det förslag, som högern framlägger, är ur försvarssynpunkt starkare än utskottets förslag, erkändes under gårdagens debatt även av herr försvarsministern.

En framstående ledamot av det liberala partiet har i försvarsfrågan väckt en motion, vari han påvisar vikten av, att det regemente, som är förlagt i hans hemort, vilken är centrum för ett par av Sveriges största industrier, till skydd för dessa och andra intressen där bibehålles. Ja, så, mina damer och herrar, betraktar jag särskilt från näringslivets synpunkt *hela rikets* försvarsfråga. Vårt land måste, liksom enligt den liberala motionärens förslag hans hemstad, bibehålla sitt försvar i dess nuvarande omfattning. Vi måste för landets vidkommande utnyttja *hela* folkkraften, bibehålla kadreerna, förbättra och utveckla de tekniska hjälpmedlen, allt för att giva trygghet åt näringslivet och skydd i övrigt åt alla våra kulturella värden, d. v. s. *trygghet inåt, respekt utåt*. Vad denna sistnämnda omständighet beträffar, är det dock ännu så, att ett folks vilja att försvara sig och att omsätta denna vilja i ett gott försvar, är den faktor, som ännu så länge inger respekt och skyddar mot neutralitetsbrott. När vi få en verklig garanti för frihet från förvecklingar, då blir läget ett annat, men först då, och ännu äro vi icke där.

Vilja nu de — för att använda en kommersiell liknelse — som komma att biträda utskottsförslaget, acceptera den växel, som innebär, att vårt folk nu utan någon risk kan skrida till inskränkning av sitt försvar på det sätt, som utskottsförslaget innebär, då kan jag och de med mig likatänkande icke endossera den växeln, vore det ock med regressrätt mot acceptanterna. Det spelet är för högt för oss. Jag kan efter samvetsgrann prövning icke taga det ansvaret på mig för framtiden. Jag kan endast innerligt hoppas, att våra farhågor icke skola bli besannade.

Herr talman, jag yrkar bifall till den till utskottsbetänkandet fogade, av herrar Trygger, Lindman m. fl. avgivna reservationen.

Härpå yttrade:

Herr **Olsson** i Berg: Herr talman! Ingen av oss, som sitta i riksdagen, kan säga med säkerhet, om eller när Sverige får krig, och ingen kan heller bestämt säga, att vårt land får fortfarande behålla en varaktig fred. Detta är för oss människor fördolt, likasom våra öden för övrigt i världen äro för oss okända. Men då vi sågo, huru oväntat och plötsligt världskriget kom över Europa, tvärt emot mångas försäkran, att då ingen fara för krig förelåg, så kan väl icke heller nu någon förständig människa vilja försöka garantera för, att icke kriget kunde komma över vårt land. Och under sådana förhållanden är ju risken alltför stor, då våra försvarsanordningar nedsättas så oerhört, som nu av försvarsutskottet föreslagits. Man kan gott räkna detta för halv avrustning. Detta innebär en fara för vårt lands självständighet, så stor, att jag för min del vill tillkännigiva, att jag icke i någon mån vill bidra till ett beslut i den riktningen, utan avsäger mig allt ansvar för, att vårt kära fosterland, med alla dess oskattbara värden, bliver utsatt för så stora risker och faror, som härmed kunna följa. Detta ansvar få de taga på sig, som framlagt och nu driva fram detta för landet så ödesdigra förslag. Ni, mina herrar, skola stå till svars både inför Gud och inför människor för, huru ni vårda det goda land, som vi fått i arv av våra fäder, som dessa med stora uppoffringar av liv och egendom försvarat, vårdat och bevarat åt oss, och som vi hava skyldighet att försvara, vårda och bevara åt våra efterkommande.

Socialisterna och deras regering bruka ju påstå, att de vilja både avlyssna och följa folkviljan. Ja, om de ville göra detta på ett effektivt, klart och tydligt sätt, skulle de under de förhållanden, som nu äro, med den ställning, som riksdagen nu har, upplösa riksdagen och föranstalta om nya val på försvarsfrågan. Nu kan det sägas, att valmännen givit tillkänna sin uppfattning vid valen förliden höst. Nej, det är visst icke klart och tydligt, ty de blevo så förvillade av socialisterna och deras påstående, att det är så många andra frågor, som förekomma vid denna riksdag, som de fästade mera avseende vid än vid denna fråga, som kom mycket i skymundan. Och när förhållandet är det, som, tyvärr, säkerligen blir fallet, att utskottets förslag går igenom, och då detta sker med mycket liten majoritet, hade det varit stora skäl att höra folket i val. Men det blir väl icke av, och då få de nog svar på tal vid nästa val, hoppas jag. Jag vädjar till alla besinningsfulla ledamöter i denna kammare att icke beträda utskottets förslag i denna landets stora livsfråga.

Herr talman, jag yrkar bifall till herr Lindmans yrkande.

Herr **Gardell** i Gans: Herr talman, mina damer och herrar! Det är väl få om ens några orter i Norden, som ha att uppvisa så många märken efter krig som Gotland. Överallt på Gotland kan man se dylika märken, och så snart Europas stormakter varit i krig eller krigshot funnits, har Gotland alltid haft mer eller mindre kännning av detsamma. Även under senaste världskriget blevo gotlänningar åsyna vittnen till krigets fasor, och i den gotländska jorden vilar ett trettiotal tyska krigsmän begravnade. Det är ännu på Gotland i friskt minne, med vilken brådska svenska myndigheter år 1885 vidtogo provisoriska försvarsåtgärder vid Fårösund för att kunna skydda sin neutralitet under då hotande krig mellan Ryssland och England; vår generation minns ännu med vilken brådska de gotländska jordbrukarna denna vår besådde sina åkerfält för att vara redo att gå i bevakningstjänst, om så erfordrades. Under rysk-japansk kriget fick Gotland också bära en dryg mobiliseringsbörd. Det finns ingen anledning att undervärdera strömningar i världen, som tro uteslutande på fredliga domslut, baserade på en mellanfolkelig rättsordning. Men man får ej heller överskatta betydelsen av denna rörelse, och säkert är, att vi ännu ej kunna förlita oss på dylika grunder för folkens sammanlevnad. Därpå tyder den stora

*Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)*

Ang. för-
svarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

oro, som finnes på många håll, och som när som helst kan komma till utbrott. Därför böra vi även hava ett på svenska folkets förtroende baserat försvar, som sätter oss i stånd att bevara vår neutralitet. Om då den gotländska befolkningen, som haft en särställning i fråga om värnplikt, skulle åläggas att gå i krigstjänst för öns försvar, så bör väl ändå staten se till, att sådana möjligheter finnas på orten, att de hava något att försvara sig med.

Förra året frambars i riksdagen en motion av herr P. A. Hansson m. fl. socialdemokrater, vari föreslogs, att Gotland skulle helt och hållet lämnas försvarslöst och gotlänningarna befrias från värnplikt. I år, då dessa motionärer sitta i regeringen och bära ansvaret för svenska folkets öden, hava de i den kungl. propositionen icke blott framlagt förslag till försvarsanordningar på Gotland utan även förordat, att samtliga värnpliktiga på Gotland skola uttagas till linjetjänst, då Gotland icke alltid kunde påräkna att vid inträffande mobilisering erhålla för försvaret erforderliga truppkontingenter från fastlandet utan huvudsakligen är hänvisat till sina egna resurser för sitt försvar. Det är med glädje, man iakttagit den ändrade hållning, herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet intager i år framför i föl angående Gotlands försvar. Jag är övertygad om att om hans blick angående Gotlands försvar fortfarande klarar som hittills, inser hans snart, att det försvar, som nu finnes på Gotland, är det minsta möjliga, som kan vara tillfredsställande. Skulle nämligen Gotland kunna försvaras, så bör enligt mitt förmenande det nuvarande försvaret bibehållas. Gotland i fiendehand är obestriddligen en mycket stor fara för det övriga Sverige, ty därifrån kan fienden behärska hela Östersjön. Som bas för flygeskadrar kan fienden helt och hållet lamslå Sveriges försvar såväl till lands som vatten.

Att jag här talar för det gotländska försvaret, beror ej på något ekonomiskt orsintresse utan är ett uttryck för det gotländska folkets vilja att försvara sin fäderneö. Skulle vid inträffande mobilisering på Gotland samtliga krigsdugliga värnpliktiga, lågt räknat 4,000 man, utkallas, så finnes enligt utskottets förslag endast befäl till högst 2,000 man. Således ställas mer än 2,000 man utanför möjligheten att deltaga i försvaret. Detta torde vara ett mycket starkt skäl för bibehållandet av det nuvarande försvaret, som möjliggör ständig tillgång på krigsdugligt befäl på Gotland.

När tyska kryssaren Albatross sökte skydd vid Östergarn på Gotland, var det ju militärens skyldighet att så fort ske kunde vara där på platsen för att skydda neutraliteten. Östergarn ligger fem mil från Visby, där militären är förlagd. Hade då infanteriregementet varit försett med velocipeder, så hade det icke blott fortare hunnit fram utan även varit i bättre kondition vid framkomsten till bevakningsstället. En utrustning med velocipeder måste anses synnerligen lämplig, då vägförhållandena på Gotland äro särdeles goda och det saknas kavalleri på ön. Det är svårt att förstå, varför ej utskottet bifallit vår motion om infanteriets utrustning med velocipeder. Att jag tydligen är inne på rätt väg angående velocipedutrustning för infanteriet, visar utskottets utlåtande, vari föreslagits, att artilleriet skall vara motoriserat. Under världskrigets början gingo dagligen luftskepp utanför de gotländska kusterna. Då nu lufttrafiken ytterligare erhållit statsmakternas stöd, måste jag uttala den förväntan, att sådana åtgärder vidtagas på Gotland, att icke blott under ett eventuellt krig utan även under fredstid en för det allmännas bästa betydelsefull lufttrafik inrättas, så att man har fullt utbildat folk vid krigsutbrottet.

Herr Hallén sade i går: »Vårt läge är icke sådant som Belgiens under kriget där blod har flutit.» Här hos oss har icke gjutits något blod varken på skånska slätten eller på västgötabygden. Vi gotlänningar kunna emellertid icke säga det. Hade herr Hallén varit med när den tyska kryssaren landade vid Östergarn hade han där fått skåda sådant, som icke ens hans våltalighet kan skildra.

Det var en hemsk syn. En del av manskapet och fartyget voro sönderskjutna. Över allt på däck lågo trasor med skelett. Under i det stora rummet låg läkaren och utdelade order — han hade själv fått en granatskärva i hjärnan — och han utdelade order, tills han dog. När skeppet kommit i land, buro de friska sina döende kamrater i land och lade ned dem på marken. De satte tända cigarretter i munnen på de döende, och dessa uttalade en hälsning till sina hem, till sina anhöriga och till fosterlandet, men ingen av dem klagade. Det var en syn, som ingen människa glömmet i sitt liv. Det var icke den enda gången som Gotland sett krigets fasor. Intet århundrade har gått, utan att Gotland sett krigets fasor. Det är därför jag ber eder, mina kamrater, att icke le åt gotlänningarnas försvarskärlek. Det är bättre att öva sig för att kunna försvara sitt fosterland än att komma i krig, barnet vid moderns bröst insuper med modersmjölken kärlek till fosterlandet och till hembygden. Jag skulle därför vilja, att kammaren behjärtade detta och icke blott bifaller herr Johanssons i Kälkebo reservation utan även vår motion om Gotlands försvar. Jag skulle även med den klara blick, varmed herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet sett på frågan, även uttrycka den förhoppningen, att Gotlands försvarsorganisation må bibehållas. Om han icke tänkt på Gotland, så kanske han tänker på Karlskrona, varifrån min efterträdare som talare, herr Törnkvist, är. Om Gotland kommer i fiendehand, är Karlskrona helt och hållet tillintetgjort. Flottan fördärvad dels genom undervattensbåtarna och dels genom luftangrepp. Icke blott Karlskrona! Jag tror icke ens Huskvarna där vapen tillverkas eller Jönköping äro befriade, då luftfartygen även kunna gå dit.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall icke blott till min motion utan ock till herr Johanssons i Kälkebo reservation.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Den siste ärade talarens bekymmer för Karlskrona skall jag be att få besvara på det sättet, att om han verkligen vill, att Gotland skall bli ett skydd för Karlskrona, skall han icke begära ett infanteriregemente. Det är att börja i galen ända.

Den utrikespolitik, som de svenska regeringarna med fullt stöd av riksdagen sedan länge fört, har varit djupt fredsbetonad. Den svenska regeringen och den svenska riksdagen ha ju också beredvilligt och utan knot anslutit sig till de strävanden, som för några år sedan började att genom ett positivt samarbete mellan skilda regeringar och skilda parlament söka bereda en fredlig utveckling *mot* krig i Europa. Det anförande, som från denna plats här hölls av herr Lindberg i Umeå, tog sikte på dessa fredssträvanden, och jag tror, att han i den önskan han därvid uttalade har denna kammare helt och fullt på sin sida.

Vad vi i dag ha att behandla är frågan om våra försvarsutgifters ändamålsenliga användning och huru stora dessa försvarsutgifter egentligen böra anses vara. Väl kan det vara motiverat, att man därför i en debatt som denna betonar, att det bör ligga klart för oss alla, att ett reglerande av dessa försvarsutgifter är en fråga av fredlig beskaffenhet, uteslutande av fredlig beskaffenhet, men den starkaste anledningen till att upptaga en debatt är hänsynen till ekonomen och försvarsorganisationens ändamålsenliga uppbyggande.

När vi nu inom socialdemokratiska partiet ställt oss bakom en positiv försvarsorganisation, skall jag, herr talman, be att under några korta minuter få motivera innebörden av den ståndpunkt, jag intagit till det föreliggande förslaget. Jag vill då, mina herrar, först som sist säga, att jag anser 107 miljoner vara en siffra, som ligger ganska högt i överkanten. Då jag likväl biträtt det föreliggande förslaget i utskottet med mitt namn och min röst, ha givetvis åtskilliga skäl för denna ståndpunkt förelegat. Jag kan nämna två av dessa skäl. Det ena är det, att det syntes vara omöjligt att på någon annan väg än just genom att biträda det beslut, vartill utskottsmajoriteten kommit, kunna

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

Ang. försvars-
väsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

få en besparing under fjärde huvudtiteln på ett belopp av ett trettiotal miljoner kronor från och med närmaste budgetår. Detta var det ena skälet. Det andra skälet vill jag också här nämna, och det var detta, att jag ansåg mig böra medverka till att för den något väl konfysa minoriteten icke skulle öppna sig en alltför stor avgrund mellan nuet och framtiden i anledning av ett försvarsbeslut. Jag vill säga, att den sista omsorgen har att döma av minoritetens något väl vilda åthävor varit skäligen meningslös. Besparingar på fjärde huvudtiteln äro emellertid, så långt jag ser saken, ofrånkomliga, och de måste göras. Jag hyser den uppfattningen, att det föreliggande förslaget går i organisatoriskt avseende i rätt riktning. Det nya vapnet, flygvapnet, infogas i försvarsorganisationen. Nedskränningen på armén är kraftigare än nedskränningen på flottan. Personligen hyser jag den uppfattningen, att avvägningen mellan dessa båda senare nämnda vapen skulle varit ännu kraftigare till marinens förmån. Jag tror också, att om en sådan kraftigare avvägning skett skulle vi kunnat stanna för ett något lägre totalt utgiftsbelopp. Med hänsyn till — och det torde väl också en lekman ha rätt att uttala sin mening om — vårt lands läge, då vi militärt sett faktiskt ha så gott som enbart sjögränser, förefaller det mig skäligen meningslöst att, om man vill ha en effektiv försvarsorganisation, lägga tyngdpunkten på armén. Med tillgodoseendet av de synpunkter, som jag haft, skulle också bli tillgodosett vad vi säkerligen förr eller senare komma att i högre grad än nu inse, nämligen att sjöförsvaret kommer med hänsyn till våra sjögränzers utsträckning och deras förhållande till våra landgränser att bli en polisvakt kring rikets gränser. Herr talman, då den vägen icke kunnat beträddas, torde det icke minst ha berott på högerns konserverade uppfattning om regementenas uppgifter. Det synes verkligen, som om högern hade den uppfattningen om regementenas uppgifter, att regementena förnämligast skulle suga upp ungdomen, så att den fick exercera i sin hembygd, och mindre ha den uppgiften att vara ett ändamålsenligt organ i en för krig avsedd organisation. Den synpunkten anser jag vara från försvarets egen synpunkt och från försvarsutgifternas synpunkt fullkomligt oriktig och farlig. Vår första försvarslinje är utan tvivel sjön. Högern inrättar sig genom sitt förslag till krigsorganisation för ett krig på land. Jag tillåter mig i anledning av detta säga, att skulle verkligen den olycka inträffa, att våra krafter till sjöss icke förmådde hindra en landstigning, vore då icke tiden inne för oss att helt ge upp. Den, som kan landstiga, förmår sannolikt också mera. Lantkrigets gräslighet och fasor ha vi tillräckligt beklämande exempel på från Flandern och Belgien under världskrigets hemska dagar. Jag vill i detta sammanhang erinra om att till och med oppositionen mot det nuvarande försvarsförslaget och samma krafter, som under en viss tid inriktade sin agitation för Sveriges inryckande i kriget på Tysklands sida, samma krafter uttalade sina starka sympatier för att Belgien aldrig skulle gjort motstånd mot de tyska invasionshärarna, just därför att motståndet var hopplöst. I sin iver att behålla bygderegementena offrar högern mycket pengar och inger folket bedrägliga illusioner. För detta, mina herrar på högersidan, kan också i framtiden ansvaret komma att utkrävas.

Det förslag, som nu föreligger, och som fått det socialdemokratiska partiets understöd, torde tillräckligt understryka karaktären av arbetarpartiets försvarsvilja. Om den saken behöver i detta sammanhang icke av mig något ordas. I fråga om karaktären av detta förslag såsom ett nedrustningsförslag skall jag icke säga annat än att i fråga om nästa etapp på samma väg, som man tänker sig, får framtiden döma. Ingen av oss kan i detta ögonblick säga, huru läget gestaltar sig om tio år eller så. Från min utgångspunkt äro dagens bekymmer tillräckliga, och det är med hänsyn till läget för dagen, som vi söka möta dessa bekymmer och orientera oss i detta läge. När nästa försvarsrevision skall till-

sättas, talar den erfarenhet, som då vunnits av de då agerande, och den tid, som ligger därintill, får leverera materialet för den ståndpunkt, som då kommer att intagas. Jag antager, att detta är ett riktigt bedömande av läget.

Oppositionen har också i dag liksom förut skett i dess press försökt något framkalla framtidens dom över den majoritet, som här står i beredskap att fatta ett beslut, som enligt opinionens mening skulle vara så ödesdigert för vårt folk. Det förefaller mig, som om den höga tonarten verkligen mäter på sitt sätt bristen på hållfasta grundsatser och hållfasta fakta. På det sättet kan man icke tillförlitligen fälla dom över vad som skall ske, knappast över vad som skett i nuet. Jag vill till er, herrar av oppositionen, som i patetiska ordalag tala om det ansvar, framtiden kommer att utkräva av dem, som genomfört det föreliggande förslaget, säga: Er fantasi har måhända även rum för majoritetens bekymmer i förevarande fall. Jag vill vidare fråga: Känna herrarna till Tysklands öde under världskriget? Ingen lär väl kunna säga, att icke Tyskland var försvarsberett och försvarsvilligt före 1914. Det gick likväl sin undergång till mötes, en undergång av mycket fruktansvärd beskaffenhet. Om man skulle tillämpa exempelvis herr Lindskogs domfällande i går kväll på detta fall, torde här öppna sig en avgrund för herr Lindskogs logik, ty ansvar bör väl kunna utkrävas lika kraftigt av dem, som ha sökt inbilla sitt folk, att det går an att uppbygga ett försvar tillräckligt starkt för att utgöra ett absolut värn, och detta försvar sedan icke har hållit utan tvärtom lockat folket ut på farliga äventyr, som ansvar kan utkrävas av dem, som erkänna ett lands begränsade förmåga att skaffa försvarsmedel, och som också i politiken räkna med detta faktum. Jag hoppas sålunda, att de av herr Lindskog och andra över majoriteten frammanade fruktansvärda framtidsandarna komma att gå ganska skonsamt fram över våra huvuden.

Ja, herr talman, härmed har jag personligen angivit min ståndpunkt till det föreliggande förslaget. Jag har sagt, att jag är tveksam om själva organisationens uppbyggnad, samtidigt som jag har sagt, att jag dock anser förslaget gå i rätt riktning. Emellertid synes något hålla på att inträffa, som gör mig tveksam om vad jag skall yrka. Jag har biträtt utskottets förslag och sålunda gått med på en utökning, som ger lantarmén något över 2 miljoner kronor utöver regeringsförslaget. De krafter i första kammaren, som synas vara i rörelse för att skapa en viss voteringsituation, gör mig tveksam, om jag skall yrka bifall till utskottets hemställan eller till regeringens förslag. Innan klarhet på den punkten har vunnits, tillåter jag mig att yrka bifall till den föredragna punkten i utskottets hemställan, men förbehåller mig rätt att senare ändra detta yrkande.

Herr Molander: Herr talman! Vid remissen av Kungl. Maj:ts försvarsproposition angav jag min ställning till militärförsvaret och militarismen i allmänhet och hävdade, att den militära avrustningen var för vårt land och folk den bästa lösningen av försvarsfrågan. Jag skulle ju nu kunna nöja mig med att hänvisa till detta uttalande och tillägga, att jag fortfarande står kvar på samma ståndpunkt, men jag ber likväl att få göra ett par korta anmärkningar därutöver.

Den kungl. propositionen gav ju ingenting på hand åt avrustningen för dess egen skull, men den ifrågasatte dock en begränsning av de militära rustningarna i vårt land, och det var ju ändå något. Regeringsförslaget skulle ju också efter allt att döma, frånräknat de rena avrustningsmotionerna, bli det förslag, som gick längst i fråga om beskärningar, varför jag då sade, att jag antagligen bleve tvungen att rösta för den kungl. propositionen, icke därför att jag skulle göra det av god vilja utan därför att jag därtill skulle bli nödd och tvungen. Nu förhåller det sig på det sättet, att ingen hittills har yrkat

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

Ang. för-
svarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

bifall till den kungl. propositionen. Den siste ärade talaren var dock inne på detta och förmenade, att en sådan situation kanske skulle komma att uppstå, att han måste yrka bifall till regeringens förslag. Om det icke kommer att ske, nödgas jag alltså rösta för utskottets förslag, vilket naturligtvis sker med ännu mindre tillfredsställelse än att rösta för den kungl. propositionen.

27 talare ha förut yttrat sig i denna fråga, men jag har icke hört, att en enda av dem varit fullt tillfredsställd med utskottets förslag. Det är, synes det mig, ganska naturligt, därför att utskottets förslag uppbäres icke alls av några principer eller logiska linjer. Det är endast generalstabschefen och vi rena avrustningsvänner, som företräda en linje, som det är någon logik uti. Alla övriga förslag bygga, kan man säga, på den rena principlösheten, eftersom nästan alla tyckas vara på det klara med att de militärorganisationer, som föreslås i såväl högerns som bondeförbundets, socialdemokraternas och utskottets förslag, i verkligheten icke kunna betraktas såsom tillräckliga, om de en gång skola provas. De äro en variant till vad den danske sagoförfattaren Andersen berättar i sin saga om »Kejsarens nya kläder», något som man trodde fanns, därför att ingen vågade avslöja humbugen. Generalstabschefen och vi avrustningsvänner ha en linje, som vi kunna företräda, men de övriga företräda principlösheten och ingenting annat, och därför är det tämligen naturligt, att även utskottsforlaget fäder och förespråkare här i kammaren icke betrakta sitt eget foster så särdeles kärt utan litet smått taga avstånd från detsamma.

Att högertalarna äro mest missnöjda, är ju helt naturligt. Herr Pettersson i Bjälbo gav måhända rent omedvetet i sitt anförande i natt till en del förklaringen till detta förhållande. Han talade nämligen om världshistorien, och att världshistorien upprepar sig åter och åter, och han talade om att de människor, som göra världshistoria, ha, som hans ord föllo sig, en oerhörd förmåga att vara sig lika tiderna igenom. Ja, jag förmodar, att herr Pettersson med dessa människor menade högern, och i så fall är det fullständigt riktigt. Det var en sorts självkaraktistik av sig själv och sina egna partivänner såväl i detta land som i andra länder, herr Pettersson i Bjälbo där gav, ty högern har verkligen, för att tala med herr Pettersson i Bjälbo, en oerhörd förmåga att vara sig lik i alla tider och i alla länder. Herr Petterssons i Bjälbo anförande var ju ett bevis för detta hans eget påstående.

Jag vill säga, att om det skulle fordras något kompletterande bevis därutöver, så var herr kyrkoherde Pehrssons anförande ett dylikt, ty det bevisade ungefär samma sakförhållande. Ja, sanningen att säga, gjorde herr kyrkoherde Pehrssons anförande på mig ett sådant intryck, att det nästan verkade sporrande på en hedning att uppträda till försvar för kristendomens etiska innehåll och morallära. Nu diskutera vi emellertid icke religion, varför jag skall avstå därifrån. Kyrkoherde Pehrsson sade i alla fall, att tusenden av medborgare i vårt land i dessa dagar uppsända böner till den högste om att vårt försvarsväsende icke måtte fördärvas utan att vårt lands militärmakt måtte bevaras. Ja, jag tror, att de verkligt kristna människorna i detta land också uppsända böner till allmakten, men jag tror, att de uppsända böner om ungefär motsatsen till vad herr kyrkoherde Pehrsson här åsyftar. Vidare ha vi en mängd människor, som icke äro vare sig kyrkliga eller frikyrkliga eller något annat i den vägen, men som ändå taga sig friheten att utsända böner och uttala önskemål i fråga om militärväsendet, som gå i en helt och hållet motsatt riktning mot vad kyrkoherde Pehrssons önskningsar göra. Jag har för min del nödgats förslösa ungefär ett års liv på olika lägerplatser, och jag har kommit i beröring med flera tusen medborgare på dessa lägerplatser, och jag har där hört dem uppsända böner fastän till en helt annan potentat än den, kyrkoherde Pehrsson åsyftar, och uttala ganska realistiska önskemål om att hela militärväsendet och allt vad därmed sammanhänger skulle skickas till ett visst

apokryfiskt ställe, ett ställe, som väl herr kyrkoherde Pehrsson åtminstone bör ha en teoretisk kännedom om. Jag tror sålunda, att om det nu finns några människor, som äro 2,000 år avlägsna från kristendomen, och som utsända böner för våldsmedlens stärkande och bevarande, så finns det i alla fall så pass många, som utsända böner och önskemål i motsatt riktning, att böerna för militarismens bevarande uppvägas många gånger om.

Jag skulle, herr talman, också vilja säga några ord om den så kallade upprorsparagrafen, som här har varit på tal. Det ifrågasattes i Kungl. Maj:ts förslag, att man skulle taga bort ur 28 § värnpliktslagen, att beväringens första uppbåd skulle få användas för stillande av uppror. Utskottet har dock icke velat vara med om detta, och herr Samuelsson uttalade sitt stora ogillande däröver. Jag vill för min del säga, att det kan ju komma på ett ut, därför att man är ju tämligen medveten därom, att om uppror uppstår, kommer nog den regering, som sitter, att använda militär för att söka stilla detta uppror, och jag går då ut ifrån, att om sålunda militär skall användas för stillande av uppror, är det från mina utgångspunkter mycket bättre, att man söker stilla upproret med beväringens första uppbåd, ty jag tror, att de folkliga kraven skola vara mer betjänta med att man stillar uppror med beväringens första uppbåd än att man stillar det med stamanställt manskap eller med äldre årsklasser.

Jag uttalade vidare, herr talman, vid remissen av försvarspropositionen i egenskap av västernorränning min stora och djupt kända tacksamhet till Kungl. Maj:ts regering, därför att den ville indraga Västernorrlands regementena. Jag vet nu icke, om detta regemente hör till de så kallade ärofulla regementena. Herr Lithander kanske vet det, ty han var ju i går mycket bekymrad för de »ärofyllda» regementena. Ja, jag vet det icke. Jag har visserligen exerceerat vid regementet i fråga, men jag känner icke till vår krigshistoria så väl, att jag vet, om ifrågavarande regemente har utfört några ärorika bragder. Visserligen deserterade två korpraler under det finska inbördeskriget över till Finland och deltog i kriget där, men jag vet icke, om den omständigheten, att två korpraler deserterat från regementet, drog så särdeles stor ära över det. Några andra krigshistoriska bragder känner jag icke till, som detta regementes officerare eller manskap skulle ha utfört.

Nu har genom något sorts kristligt eller kanske man skall säga frikyrkligt eller folkfirisinnat byte det ändå ordnats så, att Västernorrlands regemente skall få bibehållas, och detta lär, enligt vad hans excellens herr statsministern sade i går, ha skett under regeringens direkta medverkan, varför jag anser mig nödsakad att återtaga det tack, som jag vid föregående tillfälle riktade till regeringen för denna sak. Jag hyser icke så stor kärlek till detta regemente, det måste jag ärligen säga ifrån. Visserligen har jag vid detta regemente lärt mig hur man på det mest rationella sättet skall avliva en medmänniska, men jag har ju ännu icke haft behov av att använda denna kunskap, och jag måste verkligen också både i eget och måhända andras intresse säga, att jag hoppas, att det tillfället icke skall komma. Då jag sålunda icke tror, att jag skall få något bruk för de lärdomar, som jag fick vid detta regemente, kan jag icke säga, att jag hyser någon tacksamhet för de lärdomar, jag där fått, och icke heller för regementet som sådant. Tvärtom skulle det ha varit mig en stor glädje, om regementet skulle ha indragits.

Herr Strindlund gick visserligen vid remissen av denna proposition i god för att till och med det röda Ådalen var mycket bekymrat över Västernorrlands regementes indragning. Han har icke presterat några bevis för detta. Tvärtom är det väl mera korvleverantörerna och dylika människor i Sollefteå, som voro bekymrade, men de räknas sannerligen icke till det röda Ådalen eller till Ådalen överhuvud taget.

Ja, herr talman, jag nödgas sålunda i sista hand rösta för utskottets för-

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. försvars-
svars-
sändels
ordnande
m. m.
(Forts.)

slag. Det skulle dock vara något mer glädjande, om herr Törnkvist i Karlskrona eller någon annan av regeringspartiets ledamöter ville yrka bifall till den kungl. propositionen, så att man i bästa fall kunde få rösta för den. Jag kan också säga, att jag ansluter mig till det principyrkande, som herr Lindberg har meddelat, att han kommer att ställa vid en senare punkt i utskottets betänkande, ett yrkande som går ut på att riksdagen skall uttala sig för den militära avrustningen, och att vi skola stärka fredsgarantierna på annat sätt.

Herr Nilsson i Antnäs: Herr talman! Om jag icke missminner mig, yttrade den nuvarande försvarsministern i något tal — det var visst i Uppsala — att om han trodde, att någon fara vore å färde för oss att bli indragna i ett krig, och att vi sålunda behövde ett effektivare försvar än han hade föreslagit, skulle han ha ställt sig på en annan ståndpunkt än han nu har gjort. Det må då ursäktas mig och de med mig liktänkande, som ha en annan mening i denna fråga, om de intaga en annan ställning och förfäktat en annan mening än herr statsrådet Hansson och de med honom liktänkande ha gjort i denna fråga. Jag för min del kan icke se så ljust på det problem, som vänstern i detta land för närvarande gör. Det har talats om en ljusning i världen, en ljusning, som väl knappast någon annan har förmått att skönja än de, som ha tagit till sin uppgift att rasera de försvarsmedel, som vi ännu ha kvar. En liten ljusning har jag märkt under denna debatt, det måste jag erkänna, nämligen att socialdemokraterna tydligen ha intagit en annan ståndpunkt till försvaret nu än vad de tidigare ha gjort. Det dekreterades här ifrån åtskilliga socialdemokratiska talare i går, att det var rena försvarsviljan, som hade dikterat deras beslut. Det var ju visserligen åtskilliga som därvid anmärkte, att de därtill voro nödda och tvungna, men många av de ledande socialdemokraterna deklarerade vad jag här nyss nämnde. Detta är verkligen en ljuspunkt. Må man hoppas, att de komma till en bättre och bättre insikt i den frågan.

Jag vill förutskicka, innan jag går vidare, att jag vore glad, om jag kunde tro och förvissa mig själv om, att den fara, som jag fruktar, verkligen är utesluten. Jag skulle vara glad, om händelserna i fortsättningen utvisade, att jag har tagit fel. Jag vet, att det är vissa bördor, som vi måste pålägga oss för att upprätthålla ett försvar, jag har kanske större kännedom om de personliga bördorna än vad en hel del av de herrar ha, som mest pratat om dessa bördor. Jag vet sålunda, att upprätthållandet av försvaret är förenat med bördor och pålagor, men detta har aldrig kunnat bibringa mig den tanken och den uppfattningen, att vi därför skulle avskriva vår värnkraft och rasera vårt försvar. Här har man i långliga tider i agitationen ute i landet försökt göra troligt för Sveriges väljaremassor, att om vi få avskriva så och så många miljoner från försvarsutgifterna, så skola vi därmed lätta bördorna för Sveriges folk. Folket har i stor utsträckning trott på detta, och det ligger kanske nära till hands att tro det. När man talar om att från försvarsutgifterna avskriva några tiotal miljoner, är det klart, att den i saken mindre invigde, som inte kan se den i dess rätta sammanhang, måste få den uppfattningen vid första påseendet, att det skall inträda en lättnad. Herr Eriksson i Grängesberg talade i sitt anförande så varmt och vackert om människorna med trasiga skor och slitna kläder, liksom om vi skulle kunna bringa det därhän genom att avskriva vårt försvar, att det inte komme att finnas lika många människor här i landet, som ha trasiga skor och slitna kläder. Detta är ett vackert tal, som socialdemokraterna och den gemensamma vänstern här i landet har utnyttjat i den politiska agitationen, inte bara när det gällt försvarsfrågan utan även i övrigt. Det är denna löftenas politik, som lurat och bedragit så många. Man talar om rättigheter och förmåner utan att en enda gång nämna

något om de skyldigheter och de förpliktelser, som människan dock har i livet. Så är det också med detta resonemang, när det gäller försvarsfrågan. Genom de löften och de hägringar, som man tornar upp, narrar man folk, jag dristar mig säga det, att tro på dessa överkligheter.

När man hörde herr Hamrin uppträda här i kammaren i går, så fick man den uppfattningen, att vi nu skulle få ett utomordentligt bra försvar genomfört, till och med bättre än det vi haft förut. Han talade om det såsom alldeles betryggande, och när han gjorde sina jämförelser kom han alltid till den slutsatsen, att vi efter detta förslags genomförande skulle ha ett alldeles utomordentligt praktigt, bra och kraftigt försvar; han talade också om flottan och hur praktig och stark den var. Ja, jag vill säga till herr Hamrin, att om vi verkligen ha några stridsdugliga fartyg den dag som i dag är, så är det åtminstone inte herr Hamrins och hans partivänners förtjänst, ty de ha sannerligen gjort vad de ha kunnat för att flottan skulle förintas. Herr Hamrin betygade vidare i går, hur han och det parti han tillhör i den politiska valagitationen före sistlidna riksdagsmannaval hade upplyst valmansskaroerna om, att här gällde frågan försvaret. Jag tyckte detta var ett underligt tal från herr Hamrins sida. Om jag varit i herr Hamrins kläder, skulle jag inte ha velat stå upp och poängtera detta i denna kammare. Ty vad vittnar det talet om? Om herr Hamrin och hans partivänner ha upplyst valmännen om valets innebörd, så betyder valutgången, att valmännen inte accepterat den ställning, som herr Hamrin och hans partivänner ha intagit i försvarsfrågan, ty i annat fall hade inte partiet decimerats så som skedde vid sistlidna riksdagsmannaval.

Herr Hamrin talade vidare om det ansvar, som vi alla ha inför nutid och eftervärld. Jag tror att jag känner detta ansvar i någon mån, jag vågar nästan säga minst lika varmt som herr Hamrin. Men jag frågar: Hur använder herr Hamrin detta sitt ansvar? Hur känner han det verkligen inför nutid och eftervärld? Med hänsyn till den ställning, som han intagit i föreliggande spörsmål, har man verkligen rättighet att ställa denna fråga.

I övrigt vill jag säga om hela herr Hamrins uppträdande i kammaren i går, att det var i hög grad oförsynt. Det var det tråkigaste anförande, på sätt och vis, som har hållits i denna debatt. Herr Hamrin uppträdde ungefär som om han vore diktator i det här landet. Men det är han inte, och jag hoppas, att han för landets välfärds skull inte blir det heller. En man som likt herr Hamrin ständigt talar om nykterheten borde uppträda litet nyktrare i denna sal.

Om herrarna av vänstern, herrar avrustningsivrare, ville lägga handen på hjärtat och litet allvarligare stanna inför det spörsmål, som vi här diskutera, och den fråga, som vi stå i begrepp att avgöra, så skulle kanske många av er bli litet betänksamma. Här vilja ni nedskriva våra försvarsanstalter. Hur skall det då kännas för oss litet var, om ofärden kommer över oss och vi mot vår vilja bleve tvungna att uppträda till vårt försvar, om vi med ett ord bleve tvungna att skicka ut våra söner i kriget, om vi visste, att de voro dåligt övade och dåligt utrustade, och hur skulle det kännas, om vi visste, att vi själva hade varit med om att skapa detta osäkerhetstillstånd, varigenom våra söners liv riskerades i högre grad än om vi äro väl rustade? Jag har verkligen försökt att pröva mig själv inför dessa synpunkter, och jag har måst komma till det resultatet, att det är vår absoluta plikt och skyldighet att göra vad på oss ankommer för att äga ett betryggande försvar, om faran skulle komma över oss och vi skulle behöva använda det. Här hjälper det inte, att man talar likt herr Hallén i går, vilkens anförande visserligen var varmt och välmenande, men vilkens tal om att det var vår rena vapensköld, som bevarade oss från att bli indragna i kriget, är en illusion. Det vågar jag

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

påstå. Ty när stater och folk komma i tvist med varandra och komma i nödläge, då frågar man inte efter vilka rena sköldar vi ha. Ha vi inte också några sådana sköldar, som betyda makt, komma vi att attackeras och dragas med i olyckan, där vi skulle kunnat avvärja den, om vi varit rustade.

Jag vet alltför väl, att allt vad som säges i denna kammare från försvarsvänligt håll, hur sakligt och hur övertygande det än månde vara, inte får göra något intryck på dem, som tagit till sin uppgift att rasera den värnkraft vi ännu ha kvar och därmed riskera vår frihet, vår självständighet och vår självbestämmanderätt som ett fritt folk i ett fritt land. Men, herr talman, ehuru jag vet detta, kan jag dock ej låta bli att säga några ord vid detta tillfälle. Sakskäl och förnuftsskäl bita inte; sådana ha blivit framförda såväl i denna debatt som tidigare inom utskottet och annorstädes, men allt studsar tillbaka mot den mur, som består av den förenade vänsterns fattade beslut om nedrustning. Och ehuru ni, vänsterns vänner, i närvarande stund säkerligen torde känna på er, att det stöd, som ni åberopa från väljarekåren, i närvarande stund inte torde vara så tillförlitligt, så får inte ens detta göra något intryck på er. Här är det bara att marschera, utan hänsyn till den starka minoritet, som dock vädjar till olika meningar, som göra sig gällande runt hela vårt land. Ni taga utskottets betänkande, ni taga detta ödesdigra steg. Ni äro i närvarande stund, skulle jag vilja säga, en handfull modiga män, som, medan det ännu ryker i ruinerna efter världsbranden och flammorna hota att när som helst slå ut på nytt, ändå våga rekommendera det svenska folket att slå sig till dädlos ro och förgäta sina plikter. Jag har emellertid anledning att frukta, att detta är det slags mod, som kommer sig därutav att ni inte känna, och inte *vilja* eller *våga* lära känna, den fara som detta beslut kan innebära. Och detta slags mod, mina herrar, brukar vara värdelöst i de farofyllda och avgörande ögonblicken. Genom att underlåta den solklara plikt, som består i upprätthållandet av vårt försvar till värn för hem och härd, för frihet och rätt, lära vi inte ha någon lättnad att vänta varken i ekonomiskt avseende eller i några andra avseenden. Livet är fyllt av plikter, besvärigheter och bördor, och försvarsbördan och plikten att värna om oss själva är en av dessa bördor och en av dessa förpliktelser. Men, mina herrar, om vi vilja leva fram vårt liv någorlunda drägligt, så måste vi också fylla plikterna i livet och även bära bördorna. Detta är ett faktum, som allt vad vänster heter här i landet gärna vill förgäta, man talar åtminstone så litet som möjligt därom. Och varför? Jo, emedan folket ute i landet helst vill höra talas om rättigheter och förmåner, men så litet som möjligt om plikter och skyldigheter. Men hur går det för den människa och det folk, som inte vill bära de bördor och fylla de förpliktelser, som livet och förhållandena lägga på dem? Jo, det brukar gå så, att en annan kommer och tar i besittning hans gods och goda; han blir arm och eländig och han kommer i en beroende ställning. Den visaste bland alla världens vise har en gång yttrat om en sådan människa, och om ett sådant folk, som inte vill fullgöra sina plikter i livet, att »fattigdomen skall med hast komma över honom som en vandrare och armodet som en väpnad man». Frukta ni inte, herrar av vänstern, att det kan hända kan komma att gå gamla Sverige på samma sätt? Vi utgöra säkerligen inte något undantag från denna absoluta regel. Ni bestrida säkerligen mitt påstående, när jag kategoriskt förklarar, att detta nedrustningsförslag kan betyda att vi lägga landet öppet för fienden. Men vad är det annat ni gör och gör det med berätt mod? Det har upprepade gånger konstaterats, att vi efter denna härordnings ikraftträdande skulle vara ur stånd att med hopp om framgång upptaga kampen för att hålla en fiende utom rikets gränser, och detta har aldrig kunnat vederläggas av nedrustningens förespråkare. Jag åhörde en debatt för ungefär ett år sedan, i vilken det från försvarsvänligt

och sakkunnigt håll med skärpa framhölls, att med den då föreslagna organisationen — och den av i år är inte en bit bättre — var det så gott som otänkbart att med hopp om framgång i företaget kunna möta en invasion t. ex. över vår nordgräns. Detta därför att trupperna voro för få, sedan nödigt antal avskilts för sekundära uppgifter, brobevakningar och dylikt, och detta fastän all enligt denna organisation tillgänglig försvarskraft skulle användas enbart för detta ändamål, försvaret i norr, medan samtidigt hela det övriga landet, och dessutom Gotland, skulle ligga fullkomligt öppet för fiendens landstigningar runt våra kuster. Detta påstående kunde, som sagt, inte tillbakavisas eller med ett enda ord bestridas eller vederläggas. Men något måste naturligtvis sägas som svar därpå från nedrustningens förespråkare, och hur ljudet detta svar? Jo, en framstående socialdemokrat, en mycket framstående sådan för övrigt, yttrade att talet om ett anfall över vår nordgräns är så verklighetsfrämmande, att han hade svårt att förstå, att det kunde vara allvarligt menat. Men, forsatte han, skulle så vara, att vi finge över oss ett anfall i norr, ett i söder t. ex. på Vikbolandet och eventuellt ett på Västkusten, vad ha vi då att göra? Jo, vi ha ingenting annat att göra under sådana omständigheter än att lägga armarna i kors och invänta döden! Ungefär samma tanke vill jag minnas gick igenom den socialdemokratiska motionen förra året. Det talas något däri om att vi i alla fall inte kunna försvara oss. Vad är då detta? Jo, det är enligt mitt sätt att se ingenting annat än ren självuppgivelse, och jag vill inte tro, att den övervägande delen av vårt folk hyser samma blekhetens och krankhetens tankar, som lysa igenom i dessa uttalanden. Jag tror att vårt folk ändå *vill* leva, när allt kommer omkring, oaktat det från nedrustningens förespråkare har gjorts allt vad göras kan för att skapa en stämning för försvarsovilja och självuppgivelse.

Vi ha nu här i landet i årtal tvistat, och vad är det i själva verket vi tvista om? Jo, huruvida vi skola ha 140 dagars, 165 dagars eller 195 dagars övningstid och allt vad det nu är för dagantal, om vi skola offra 20 eller 30 eller 40 miljoner mer eller mindre för vårt försvarsväsende — för vår frihet — om vi skola låta *alla* våra söner övas till landets försvar eller endast *en del* av dem o. s. v. — alltsammans, mina herrar, enligt min bestämda åsikt småsaker och obetydliga bagateller i jämförelse med sakens stora vikt och betydelse. Ha vi verkligen gjort oss reda för och ha vi försökt att för våra valmän framhålla, vilka konsekvenser det skulle ha och vilket tillstånd som eventuellt kunde inträda i detta land, om vi av en rovgirig granne bleve slagna till slant, underkuvade och ett lydrike mer eller mindre beroende av en sådan granne? Jag tror det knappast. Och om folket ute i landet, de stora valmanssskarorna, visste vilka risker vi löpa genom detta beslut, så skulle sannoligen den majoritet, som ni åberopa, men som man inom parentes sagt inte tror är till finnandes i närvarande stund, med säkerhet på en gång förflyktigas. Hur skulle tillståndet bli under en sådan eventualitet? Finge vi sitta här och tvista om detta dagantal? Nej. Måhända blev det så, och det ligger nu nära till hands att tro det, att våra söner finge fullgöra sin krigsutbildning under 2, 3, kanske 4 år, kanske så långt borta i främmande land, att många av dem aldrig skulle återse fosterjorden, och skickas ut att lida och dö i kamp mot stammar och folk, som vi aldrig haft något obytt med och aldrig skola komma att få något obytt med, för såvitt vi sköta oss som ett folk, som vill leva och göra sina plikter. Sådant, och mycket värre än vad jag kan skildra det, kan tillståndet bli, om vi genom vårdslöst förfarande från vår egen sida låta vår frihet och självständighet gå förlorade.

Nu tvista vi här i riksdagen och annorstädes med varandra om våra inre angelägenheter, beskattningsfrågor, lönefrågor och allt mellan himmel och jord, men vi äro självbestämmande, trots att vi tvista. Är det troligt, att samma

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

självbestämningsrätt skall kvarstå även sedan vi blivit underkuvade av en rovgirig granne? Nej, det är knappast troligt. Om vi komma i sådan beroendeställning, så frågar näppeligen någon efter vår vilja eller efter våra beslut, då ha vi att rätta oss och packa oss efter en annan vilja. Sådant vilja herrarna inte taga hänsyn till, och ni kalla det för svartmålningar. Men om herrarna blicka sig omkring, så finna ni, att vi ha den dag som i dag är i världen exempel på just sådana olyckor. Den kan hända även oss, och den händer ett folk, som inte vill leva och fylla sina plikter. Det folket får skörda frukterna av sitt handlingssätt, och de frukterna bli bittra.

En sak till, som jag särskilt haft anledning att förvåna mig över, är, huru de, som här i landet älska, vörda och vilja vårda de religiösa intressena, vilja gå med på ett så riskabelt förslag. Frukta ni inte, mina herrar, att även i det hänseendet friheten, den eftersträfvade och omtalade friheten, kommer att gå förlorad. Frukta inte herr Hamrin detta? Att socialdemokraterna intagit denna ståndpunkt är kanske mindre förvånansvärt med hänsyn till deras föregående. Men att de frisinna vilja och våga göra dem sällskap på denna ödesdigra väg så långt, som de verkligen ha gjort, är förvånansvärt, ja, ofattligt. Jag skall säga rent ut, att skulden och ansvaret åvilar eder frisinna lika mycket, ja, i högre grad än socialdemokraterna. Ty folket har väntat och haft rätt att vänta ett bättre ställningstagande i denna fråga från er sida.

Ni ha på ett ödesdigert sätt gått händelserna i förväg. Det är att befara, att ni därigenom beröva oss den möjlighet, som vi eljest hade, att i fredens intresse göra vårt inflytande gällande i Norden. Folket ute i landet, vilket talan ni föregiva eder föra, skall säkerligen veta att rätt bedöma edra handlingar. Det är inte folket eller väljarmassorna, som ha stiliserat den fullmakt ni nu använda, det ha ni gjort själva. I dag ha ni i eder makt att nedriva vårt försvar och nedsätta vår värnkraft. Men ha ni, mina herrar, i eder makt att om och när faran kommer över oss avvärja den? Då hjälpa inga ord och inga vackra tal, då behövs det organisation och beredskap. Jag ber, herr talman, att få instämma i det yrkande, som framställdes under gårdagen av amiral Lindman.

Herr Magnusson i Tumhult: Herr talman! Orsaken till att det nuvarande provisoriet i fråga om försvaret ansetts böra ersättas med något bättre är, att detta provisorium är dyrt i förhållande till sin effektivitet. Att vi högermän detta oaktat inte ansett lämpligt att nu definitivt ordna försvarsorganisationen beror på, att vi inte kunna finna den närvarande tiden lämpa sig för en betydlig nedskärning av vår försvarskraft, och erfarenheten från förra årets riksdag har visat oss, hur omöjligt det är att genom en måttlig begränsning av våra försvarsanordningar få en s. k. lösning till stånd. Det är därför som vi högermän med bibehållande av provisoriet tills vidare yrkat, att riksdagen måtte besluta anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt vidtaga åtgärder och för riksdagen framlägga förslag till förbättringar i nu gällande försvarsanordning. Vi äro övertygade om att sådana förbättringar kunna vidtagas, att försvarets effektivitet därigenom betydligt ökas, utan att kostnaderna behöva stegras. Ett så förbättrat provisorium är inte detsamma som det nuvarande provisoriet. Att vänsterpartierna anse det lämpligt och tillrädligt att redan nu i så hög grad minska vår värnkraft, att de till vapentjänst årligen uttagna värnpliktiga skulle minskas från omkring 40,000 man till omkring 24,000 man, har med frejdigt mod vitsordats av alla vänsterns talare. De skäl, som i första hand därför anförts, äro tvenne. Det första är, att vi ej ha råd att offra så mycket för vårt försvar, som vi nu göra. Redan flera föregående talare ha visat, att utgifterna för försvaret, ehuru betydande, i allt fall utgöra en jämförelsevis ringa del av de samlade statsutgifterna. Jag skall villigt med-

giva, att den största sparsamhet är av nöden i vårt land, men det kan ej bestridas att utskottet med sitt förslag lyckats nedbringa vår försvarskraft i långt högre grad än utgifterna för försvaret. Det torde ej kunna bestridas att varje soldat, som kan sändas ut till fronten för den händelse vi bli överfallna, blir betydligt dyrare enligt utskottets förslag än enligt det nuvarande provisoriet. Naturligtvis kommer dock åtskilligt att sparas, ifall utskottets förslag bifalles, vilket synes oundvikligt som ödet. Jag vill redan nu säga, att det som sparas på försvarskostnaderna, det må nu bli mer eller mindre, måste användas till skattesänkningar och inte plöttras bort på en del mindre nödvändiga ting.

Det andra skälet, som anförts för nedrustningen, är att folket önskar detta. Ja, sant är att västern vid senaste val samlade ett betydligt högre röstetal än högern och bondeförbundet, men detta berodde helt säkert på att en stor del av folket bibragts den uppfattningen, att under en överskådlig framtid ingen fara vore å färde, och att vi, om mot förmodan något skulle inträffa, skulle kunna försvara oss även med en i hög grad reducerad försvarskraft. Jag är nämligen övertygad om, att ifall vårt folk blir tillfrågat, om det önskade försvara sin frihet och självständighet, så skulle det stora flertalet svara ett kraftigt och rungande ja, väl vetande att om vi ej kunna bevara vår självständighet så är allt vad vi äga av ringa värde. Och om vårt folk någonsin skulle sakna viljan till självförsvar, vore det dömt till snar undergång.

Då jag, herr talman, inte kunnat bli övertygad om, att inte faran utifrån kan komma snarare än någon anar, och då det står klart för mig, att den försvarsordning, som socialdemokraterna och de frisinnade bjuda på, är otillfredsställande, ifall det skulle gälla allvar, är det helt naturligt, att jag ej kan biträda utskottets förslag. Det är inte kärlek till militärväsendet utan känslan av ansvar inför vårt land och folk, som dikterar detta mitt handlingssätt.

Det om kristlig fördragsamhet föga vittnande anförande, som av herr Hamrin hölls under gårdagen, skall jag inte sysselsätta mig med, varemot jag ber att få säga ett par ord i anledning av herr statsministerns anförande. Herr statsministern manade fram det gamla lantmannapartiet och ville göra gällande, att högerlantmännen svika sina traditioner. Nu har herr andre vice talmannen redan belyst denna sak och jag kan instämma i vad han har sagt. Men jag vill tillägga, att förvisso fanns det i gamla lantmannapartiet försvarsolustiga stämningar, men de voro närmast reflexer av de »sekelgamla orättvisorna», grundskatternas och indelningsverkets bibehållande, och försvunno med dessa. De förebråelser för slöseri, som en Carl Persson i Stallerhult och en Hans Andersson en gång finga uppbära i denna kammare, voro förvisso obefogade, det ha de genom hela sin statsutskotts- och riksdagsgärning bevisat; deras naturliga sparsamhetsvilja, gemensam för dem och deras ståndsbroder, kunde visserligen föranleda dem att tveka inför nya åtaganden även för försvaret, men aldrig att vägra försvaret det nödvändiga och allra minst att bära hand på de redan bestående försvarsanstalterna, som man nu står i begrepp att göra. Hela deras politiska utveckling visade en växande förståelse för försvarets betydelse och krav, en sak som de ha gemensam med sina ståndsbroder överhuvud taget, och jag skulle önska att den nya samhällsklass, som nu har ansvaret för landets och försvarets öde, måtte komma att undergå en motsvarande utveckling.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till det av herr Lindman gjorda yrkandet.

Herr Månsson i Erlandsro: Herr talman! Knappast mer än 10 år har förflutit sedan man genom klockornas dova klang i landets kyrkor kallade Sveriges vapenföra befolkning samman att värna om rikets gränser. För den, som

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

då var med, eller hade tillfälle att på nära håll se den brist uti utrustning och utbildning, som därvid kom till synes beträffande såväl manskap som framför allt befäl, inger det nu föreliggande förslaget till nedskrivning av såväl regementena som utbildningen ingalunda någon trygghet för att vi mot främmande inkräktare skola kunna värna om vår frihet och hävda vår neutralitet. Icke minst inom vår södra provins, där en så kraftig nedskärning av våra regementen föreslås, känner man oro och bekymmer, och därom torde den resolution, som avlämnats till försvarsutskottet med över 20,000 underskrifter av skånska män och kvinnor, tala ett tydligt språk. När ofärd någon gång tidigare hotat, hava icke endast de truppstyrkor, som funnits eller kunnat uppbådas inom provinsen, ansetts tillräckliga för att försvara våra kuster, utan man har även transporterat dit trupper från övriga delar av landet, såväl under världskriget som 1864 och 1848. Det vill härav synas, som man då insett, att man där haft någonting att försvara.

Det torde heller icke förglömmas, vad Skåne betydde för vår folkförsörjning under krigsåren och avspärrningstiden. Därigenom torde väl vara tillräckligt ådagalagt, att det icke endast är ett lokalt intresse, utan ett riksintresse man velat framhålla, då man i väckt motion gjort framställning om att få behålla våra skånska regementen, så att alla vapenföra män kunde där vapenövas och stå rustade att, om ofrid hotar, på ett mera verksamt sätt bidra till värnandet av vår frihet.

En undersökning gjordes av krigsberedskapskommissionen över landets totala livsmedelsproduktion åren 1912—1913. Även om det använda siffermaterialet i någon mån är osäkert och delvis måst baseras på antaganden, så äro dock de med säkerhet kända faktorerna så betydande, att några större felaktigheter icke kunna uppstå.

Av denna undersökning framgår, att i procenttal av landets totala livsmedelsproduktion under ovannämnda år har Skåne bidragit med: vetemjöl 41 %, rågmjöl 15 %, ärtor och bönor 12.8 %, potatis 26.3 %, socker och sirap 80.4 %, frukt och bär 25 %, nötkött 14.4 %, fläsk 29.1 %, annat kött och slakteriavfall 15.6 %, fisk 4.7 %, mjölk 18 %, ägg 20.3 %.

Härav framgår, att icke mindre än en fjärdedel av landets totala livsmedelsproduktion kommer från Skåne, och ändå vill man indraga och nedskära där förlagda truppstyrkor på ett sådant sätt, att det synes omöjligt förhindra en ockupation, om det kom i fråga. Och vad säkerhet och garanti hava vi för att icke så kan ske! Det är därför som jag herr talman, icke kan biträda det föreliggande förslaget, utan instämmer i det av amiral Lindman gjorde yrkandet.

Herr Lorichs: Herr talman! Försvarsdiskussionen har nu pågått en god stund på andra dagen, och därunder har det stora föreliggande spörsmålet blivit belyst från alla sidor. Den allvarliga underton, som gjort sig märkbar i de flestas anföranden, ger tydligt vid handen, att för alla ansvarsfullt kännande medlemmar av denna kammare är det ett mer än vanligt betydelsefullt ögonblick, då vi denna gång gå att votera om Sveriges försvar. Det är stor skillnad på att utreda, förbereda, tala och skriva om önskemål och möjligheter och att stå inför avgörandet. Nu är det fråga om att taga steget ut, nu får var och en påtaga sig sin andel i beslutet och sin andel av ansvaret. Det votum som avges kommer att stå i kammarens protokoll för all framtid och vittna om hur var och en handlat med Sveriges försvar den 24 maj 1925. Det vore underligt, om inte tanken inställer sig: Gör jag rätt eller gör jag orätt, om jag nu bidrar till att rasera vad vi haft och ha och sätta någonting oprövat i stället? Och det vore inte underligt, om tvekan inför den tanken skulle komma att förmå en och annan att sväva på målet, då han avger sin röst. Måhända är det

denna känsla, som i viss mån behöver tystas ned genom karska ord och fraser, och det kanske också är det, som dämpar den segerglädje, som man haft anledning vänta skulle finnas hos den majoritet, som nu står inför utsikten att om en eller annan timme få sin vilja fram, sin länge efterlängtnade nedskrivning beslutad, ehuru visserligen inte genomförd.

Man skjuter framför sig som en sköld den s. k. fullmakten, som man fått av folket i val eller tror sig ha fått. Huru är då denna fullmakt beskaffad? Är den verkliga nog granskad och är dess giltighet obestridd? I varje fall är den inte utfärdad in blanco, och den medger inte brukande av större våld än tiden kräver.

I dagens protokoll får emellertid icke saknas en protest från det enda landskap i riket, som efter detta skulle sakna varje militär organisation. Västmanland, det enda landskap, som måste skicka bort alla sina värnpliktiga till utom länet belägna orter för att vapenövas, det enda landskap, som har haft två truppförband och mistat dem båda. Jag räknar icke med den lilla kär, som skulle komma i stället. I allvarets stund skulle den i bokstavlig mening flyga sin kos, ty den har att vid mobilisering lösa uppgifter, som äro belägna långt bortom länets gränser.

I Västmanlands enda liberala tidning stod för någon tid sedan att läsa, huru som underrättelsen om Västmanlands regementes indragning väckt det allra största uppeende. Och från samma liberala håll förklarades det, att om val nu hade stått för dörren, hade resultatet blivit ett helt annat, än det blev i höstas. Huru kan detta vara möjligt? Nog hade väl tillräckligt omtalats i tal och skrift under valrörelsen, att det skulle bli en kraftig beskärning av våra truppförband, och att nedrustningen utan varje tvivel skulle komma att gå ut på indragning av sådana. De ord, som talades och skrevos i denna sak, blevo helt enkelt icke trodda. Det ansågs icke vara någon möjlighet, att regementet skulle dragas in.

Nu finns det visserligen en hel del människor i landet, som önska ett billigare försvar. Men denna önskan har i allmänhet icke tagit sig något uttryck i krav på vissa bestämda åtgärder. Det är mera en känsla än ett fast utformat krav. Och ett förbilligande har alltid ansetts kunna ske med bibehållande av alla truppförband. Så är ock så var det över hela landet; det börjar visa sig nu tydligare dag för dag. Man kan med anledning av detta från motståndarehåll framkasta den frågan, huruvida den aberopade fullmakten verkligen var klart och tydligt avfattad.

Förslagen om dessa regementsindragningar ha som en följd fört med sig en synnerligen osympatisk företeelse, nämligen en dragkamp mellan de olika landskändarna om de små truppförband, som bliva kvar. Jag trycker hårt på, att denna företeelse är mycket osympatisk. Men det är helt naturligt, att den skulle uppkomma. Kampen om tillvaron är så beskaffad, att den utlöser den mänskliga svaghet, som heter egoism. Och skickligt utnyttjad i splittringsyfte kan den svagheten bliva mycket farlig, ty den skymmer bort riksintresset och skjuter lokalintresset i förgrunden.

Nu ha här från högerhall i båda kamrarna väckts motioner om att Västmanlands regemente och Västmanlands trängkår skulle bibehållas. Motionerna hava tillkommit för att på objektivt sätt få belysa de olägenheter, som uppstå för länet, och den ekonomiska förlust, som hotar att drabba de av indragningarna berörda städerna. Men dessutom hava motionerna tillkommit som en protest mot dessa indragningar ur ren försvarssynpunkt. Vi motionärer hava emellertid icke kunnat förmå oss att helt enkelt yrka på, att de båda förbanden skulle bibehållas inom den av Kungl. Maj:t föreslagna organisation, utan vi hava yrkat, att de måtte bliva kvar *utöver* denna organisation. Vi hava därmed velat försöka lyfta denna åtgärd från att vara en enbart

Ang. försvarssynpunkts
ordnande
m. m.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

lokalbetonad förbättring till att bli ett instämmande i det motstånd mot hela nedrustningen, som är på marsch inom landet.

Under försvarsutskottets arbete kom det för en tid sedan ut ett rykte, att Västmanlands regemente skulle bli kvar och ett annat regemente i stället indragas. Detta rykte tog ganska fasta former; det skrevs bl. a. i ortspressen om att det var mycket sannolikt, och det blev ganska mycket trott. Jag måste säga, att detta meddelande hos de verkliga försvarsvännerna i Västmanland väckte endast ringa tillfredsställelse. Visserligen var det gott och väl, att vi skulle få behålla ett av våra regementen, och man fick ju vara tacksam för det. Men glädjen grumlades i hög grad av det därmed förbundna villkoret. För att Västmanlands regemente skulle få veckla ut sin fana framför egen front skulle nämligen vapenbröderna i ett grannlandskap vara tvungna att veckla ihop sin för alltid. Det är icke på sådant sätt, herr talman, som vi, som förlora mest, böra försöka uppnå förbättringar. Här gälla endast i andra hand lokalpatriotiska hänsyn, här är framför allt fråga om riket.

Jag nämnde för en stund sedan, att den omtalade fullmakten icke medgav användning av större våld än nöden kräver. Indragningen av truppförband är dock ett sådant våld. Allt annat, som förminskas och försvagas, kan möjligen inom relativt kort tid med ansträngning förbättras igen. Men kadrernas indragning är däremot en rent destruktiv, en rent förstörande åtgärd. Det är flera gånger under debatten framhållet, men kan icke nog ofta upprepas.

Vi, som nu icke förmå hindra ett enligt vår mening ödesdigert steg här i dag, hava ingenting annat att göra än att före beslutets fattande reservera oss mot delaktighet i beslutet. Men därmed är icke högerns ansvar bortlyftat för framtiden. Vi få icke slöa till bakom denna reservation och icke med händerna i kors sitta och se på, hur raseringen fortgår. Vi måste med alla till buds stående lojala medel söka väcka en opinion till stånd, nog stark att bättra, mildra och förhindra följderna av dagens beslut.

Under de sista åren har här lancerats ett ord, som är nytt i vår svenska ordbok; det heter *vänsterlösning*. Det är ett avskyvärt ord, ty det framhåller för hela världen, vad vi i anständighetens namn borde söka så mycket som möjligt dölja, nämligen att riksförsvaret är ett partiintresse i detta land. Nu har emellertid majoriteten tydligen själv lagat så, att ingen tvekan en gång i framtiden skall kunna råda om, var ansvaret ligger. Det är djärvt att utmana historiens dom, den kan bli hård nog ändå.

Herr talman! Jag yrkar bifall till herr Lindmans reservation.

Herr Lindmark: Herr talman, mina damer och herrar! Det har under den nu pågående debatten om försvarets ordnande av flera talare gjorts gällande, att vi göra någonting, som icke är rätt, som är omoraliskt, när vi besluta oss för att hålla ett militärt försvar. Vore denna åskådning riktig, så kräver ju konsekvensen, att vi, när vi gå att fatta beslut i denna fråga, avslå icke endast högerreservanternas förslag utan jämväl utskottets. Vi böra då också fortast möjligt slopa det nuvarande provisoriet och för övrigt alla försvarsanordningar överhuvud taget. Men konsekvensen kräver då också, synes det mig, att vi jämväl böra slopa den polismakt, som vi här i landet äga. Ty denna polismakt måste ju understundom, när det gäller att upprätthålla ordning i landet och för att skydda de enskilda medborgarnas liv och gods, begagna våld för att hindra brottet och oskadliggöra våldsverkaren. Ingen i denna kammare torde dock mena, att vi kunna och böra undvara vår polismakt. Men våra försvarsanordningar här i Sverige äro dock ingenting annat än en polismakt av större omfattning, ty vi avse icke att med vår krigsmakt angripa andra fredliga stater och utföra brottsliga handlingar. Alla äro vi ju ense om, att vi med våra militära maktmedel avse, att dessa skola vara

försvarsanordningar, varmed vi vilja skydda vårt land och folk från att dragas in i andra folks stridigheter eller att förhindra en fiende att tränga in i landet.

Då jag vid blivande votering om försvarsväsendets ordnande kommer att avge min röst för den av herr Trygger m. fl. avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen, sker detta av bland annat följande skäl. De försök, som hitintills äro gjorda, att skapa ett rättens och rättfärdighetens tillstånd folken emellan hava icke krönts med framgång. Nationernas förbund, vid vilken institution man på vissa håll fäst så stora förhoppningar, har i sin vanmakt icke kunnat skydda rätten utan fallit till föga för maktspråk. Ännu så länge synes förbundet ensidigt tjäna segermakternas i världskriget försök att genomföra fredsvillkoren i Versaillesfreden. Och om Genèveprotokollet talar numera ingen. Måhända komma senare försök att skapa en internationell rättsordning att lyckas bättre. Men hitintills har icke något förslag av betryggande art att på fredlig väg lösa internationella konflikter framkommit. Så länge detta är fallet, synes det mig vara föga välbetänkt att nu vidtaga en så kraftig beskärning av försvarsorganisationens omfattning, som i förevarande utskottsutlåtande föreslås.

Det påståendet, som man stundom från pacifistiskt håll får höra, att om Sverige nu beträder avrustningens väg, så kommer detta att förmå andra nationer att göra sammaledes, är icke av beskaffenhet, att man kan fästa avseende därvid. Förutom de konflikthanledningar, som alltid och icke minst för närvarande ligga uti rådande ekonomiska, geografiska och etnografiska svårigheter staterna emellan, så anser jag den fara för vår kultur, som ligger uti Sovjetrysslands anarkiska propaganda i snart sagt alla länder, vara av sådan natur, att stor risk för krigiska förvecklingar föreligger. Att under sådana förhållanden Sverige ensamt för sig icke bör minska sina försvarsanstalter på sätt, som nu föreslås av utskottets majoritet, finner jag själfvallet. Nedrustning eller avrustning bör vidtagas, först när den blir allmän och sker samtidigt hos de flesta större stater och sedan ett betryggande skiljedomsförfarande till lösning av uppkomna tvister staterna emellan vunnit allmän anslutning. Svenska folket önskar intet högre än att få leva i fred utanför krigiska förvecklingar. Utsikterna att kunna bevara freden bliva icke, såsom somliga förmena, mindre genom att vi äga goda försvarsanordningar. Lika väl som en stark krigsrustning hos en imperialistiskt sinnad stat är en fara för freden, så utgöra omfattande försvarsanordningar hos en fredsälskande nation den bästa tänkbara fredsgaranti.

Ett bibehållande av härorganisationen i sin nuvarande omfattning, en vidmakthållen och förstärkt flotta och ett mot tidens krav svarande flygvapen kosta visserligen ganska avsevärda summor. Utgifterna för försvaret enligt högerreservanternas förslag bleve dock icke i dess förhållande till statsutgifterna i övrigt av oroande art. De bleve vid jämförelse med proportionen mellan utgifterna för försvaret och övriga statsutgifter för ett par tiotal år sedan väsentligt lägre än förut. Även är att märka, att en stor del av dessa utgifter utgå i form av betalning för inom landet tillverkade krigsmaterialier av alla slag, såväl som för livsförnödenheter till de olika regementena. I viss omfattning kan man därför med skäl säga, att anslag för försvarsändamål utgöra jämväl anslag till arbetslöshetens bekämpande.

Högerreservanternas förslag om provisoriets bibehållande med förbättringar i vissa betydelsefulla avseenden synes mig vara väl motiverat. I denna tid, av oro fylld, såväl som vilken annan tid som helst, har svenska folket sitt givna ansvar till gången såväl som kommande tid. Är vårt folk livskraftigt och tror det på sin stora uppgift såsom självständig nation bland nationer, så kommer det också att i farans stund med yttersta kraft vilja värna sin

Ang. försvarsväsendets ordnande
m. m.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

frihet och sitt oberoende. Men då fordras det givetvis en sådan på förhand genomförd organisation, att *hela* svenska folkets värnkraft, om så skulle erfordras, kan komma att fullt utnyttjas. Det av Kungl. Maj:t framlämnade, av försvarsutskottet i stort sett tillstyrkta förslaget till försvarsväsendets ordnande fyller icke det kravet.

Herr talman! Jag ber att få instämma i det av amiral Lindman under gårdagen gjorda yrkandet.

Herr Jeppsson: Herr talman! Det föreliggande utskottsförslaget angående försvarsväsendets ordnande har under den i går och i dag här förda debatten blivit föremål för stora meningsskiljaktigheter, och omdömena om dess lämplighet ha varit vitt skiftande. Från utskottsmajoritetens och dess meningsfränders sida göres gällande, att det föreliggande förslaget torde kunna betraktas såsom ett välbetänkt och varsamt försök att ernå den bästa lösningen. Reservanterna och förslagets motståndare i övrigt söka göra gällande, att förslaget innebär en alltför stark beskärning av vårt lands försvarsväsende, en beskärning, som minst av allt är tillräddig just nu, och som kan få för vårt land olycksdiga följder.

Att båda dessa uppfattningar äro framgångna ur en ärlig övertygelse vill jag icke betvivla, men jag tror också, att dessa olika uppfattningar bero på olika sätt att se på dessa frågor. Jag förstår dem, som, fyllda av en stark och levande fosterlandskärlek, med bekymmer och oro se det förslag, som här från utskottets sida föreligger, och säga sig icke kunna biträda det beslut, riksdagen sannolikt efter denna debatt kommer att fatta. Men jag vill också säga, att även vi, som i huvudsak biträda utskottets förslag, även vi hava känsla för fosterlandet och vilja dess väl. Också i våra bröst brinner fosterlandskärlekens heliga eld, och ingenting skulle vara mig mera främmande än att vilja medverka till ett beslut, om jag visste, att detsamma skulle vara olyckligt för land och folk.

När jag i huvudsak kan ansluta mig till utskottets förslag, är det dels därför, att jag anser Sveriges militärpolitiska läge nu vara avsevärt bättre, än det var t. ex. 1914 eller åren närmast före. Ingen skall väl kunna på allvar förneka detta. Därtill kommer, att jag vågar hoppas och tro, att mänskligheten skall komma att inse krigets vanvett, det fullkomligt vanvetiga i att vid avgörandet av internationella tvistefrågor vädja till vapnen, vilkas domslut oftast blir sådant, att båda parterna förlora. Jag kan därför icke släppa den tanken och den förhoppningen, att Europas folk måtte söka andra vägar, andra medel än våldets i och för uppgörandet av sina mellanhavanden. Ja, självbevarelsedriften måste tvinga dem att organisera ett stabilt fredstillstånd. Skulle denna min förhoppning visa sig grundlös, ja, då finns det anledning att misströsta, ej blott om vårt folks framtid utan, jag höll på att säga, om hela mänsklighetens framtid. Ty det måste man väl erkänna, att ett nytt världskrigs lössläppande efter ett eller annat årtionde framåt i tiden, ett krig, som kan i sin tjänst utnyttja ett då mer än nu utbildat och fulländat flygvapen med alla dess möjligheter, och som vidare kan begagna sig av krigsteknikens och krigsvetenskapens för varje år allt fruktansvärdare uppfinningar och vapen, bomber, giftgaser och vad de nu heta, alla dessa dödens nyuppfunna redskap — ett sådant krig skulle bliva en oerhörd fara för hela kulturen. Det skulle bli något så ohyggligt, att man knappast kan tänka den tanken till slut. Och därför vågar jag tro, att fredstanken till sist skall segra, så att rätten får ersätta våldet som skiljedomare folken emellan. Först då hava vi garanti för vårt lands självständighet och oberoende, en garanti, som intet av de här föreliggande förslagen till försvarsfrågans lösning kan ge.

Angående det förslag till försvarsfrågans lösning, som nu föreligger och som jag kan i huvudsak biträda, har jag emot utskottets majoritet en något avvikande mening beträffande avvägningen de olika vapnen emellan. I likhet med vad jag vid förra riksdagen gav uttryck åt har jag fortfarande den uppfattningen, att i försvarsorganisationen bör inrymmas större plats och tillmätas större betydelse åt flottan, än vad som är förhållandet i utskottets förslag. Vårt land är till större delen havsomflutet, och kusttrakterna äro landets rikaste och tätast befolkade delar. Detta förhållande tycker jag för min del mer än väl motiverar ett bättre tillgodoseende av marinen, än som nu är fallet. Därtill kommer, att vid en eventuell konflikt emellan andra stater vårt försvarsväsende då får göra neutralitetsvakt, vilken i främsta rummet får utföras av flottan. Flottans betydelse för neutralitetsvaktens utförande påvisades i går i ett värtaligt anförande, varför jag icke skall nu upptaga kammarens tid med att vidare tala därom. Jag vill endast tillägga, att i den händelse olyckan skulle inträffa, att vårt land bleve indraget i krigiska förvecklingar, är det min bestämda uppfattning, att de kostnader, som nedlagts på flottans vidmakthållande, skola hava bra mycket större betydelse för rikets försvar i sin helhet än de kostnader, som nedlagts på att bibehålla ett eller annat infanteriregemente.

Med hänsyn till den betydelse jag således tillmäter flottan har jag i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande i motionen nr 330 i denna kammare tillåtit mig föreslå byggandet av 2 jagare och 1 torpedundervattensbåt utöver den ersättningsbyggnad, som riksdagen i fjol beslöt, och ber jag, herr talman, att få yrka bifall till denna min motion.

Medan jag har ordet, herr talman, ber jag att få säga några ord angående övergångsbestämmelserna för viss personal. I motion nr 340 i denna kammare tillät jag mig föreslå »att ersättning till manskap vid armén med 10 tjänsteår och därutöver måtte utgå under en tid av fem år, räknat från erhållet avsked ur tjänst i samband med försvarsväsendets omorganisation, och med en årlig summa motsvarande innehavd lön enligt A-ort».

Anledningen till att jag väckte denna motion var den, att jag ansåg det knappast kunde anses överensstämmande med rättvisa och billighet att med en ersättning motsvarande endast två års lön skilja dessa äldsta av manskapet från krigsmakten, i all synnerhet som deras kvarstående i manskapsställning ofta berodde på ogynnsamma befordringsmöjligheter vid respektive regementen och kårer.

Utskottet har emellertid anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag, och jag förstår, att emot ett enhälligt utskott är det ingenting att göra åt saken.

Angående övergångsbestämmelserna är det ytterligare en sak, som jag ber att få omnämna. I avdelning »Sjöförsvaret: V. övergången till den nya marinorganisationen» anför utskottet bland annat: »De ändringar i Kungl. Maj:ts förslag rörande avlöningsbestämmelserna för den övertaliga personalen, vilka utskottet föreslagit beträffande armén, torde i tillämpliga delar böra gälla jämväl marinen.»

Nu är det såvitt jag kan förstå så, att för underofficerare av andra graden i flottan och i kustartilleriet samt för underofficerare av tredje graden förekomma inga bestämmelser, motsvarande dem vilka utskottet föreslagit för armén beträffande befordran till högre lönegrad eller uppflyttning till löneklass. Nämda befattningshavare synas dock rättvisligen böra tillerkännas förmåner, jämförliga med dem som av utskottet föreslagits för sergeanter.

Så till sist, herr talman, ett par ord med anledning av utskottets behandling av en av mig väckt motion nr 336 angående underofficerarnas tjänsteställning. Utskottet säger sig icke kunna tillstyrka min motion, vilket jag

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. försvars-
svärsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

finner beklagligt. Jag hade hoppats, att åtminstone så mycket hade kunnat göras, att ej det enligt mitt förmenande avita förhållandet äger rum, att unga officers- och reservofficersaspiranter eller sjökadetter kunna taga befäl över 40—45-åriga, dugande underofficerare. Emot det enhälliga utskottet är ingenting att göra åt den saken nu, men — jag har dock velat omnämnda densamma.

Mycket mera kunde vara att säga i anslutning till av mig väckta motioner, men jag skall nu icke upptaga kammarens tid längre, utan ber jag att med de erinringar jag gjort till utskottets förslag i huvudsak få ansluta mig till detsamma. Och jag gör det i den förhoppningen, att de lättnader i fråga om personliga bördor och ekonomiska uppoffringar, som detta förslag ger, måtte komma vårt folk till godo, utan att därför vårt lands frihet och självständighet riskeras.

Herr Bernström: Hans excellens herr statsministern nämnde i inledningsanförandet i går, att för det fall riksdagen nu godkänner utskottsförslaget så fogas därmed slutstenen in i den byggnad, som påbörjades inom det socialdemokratiska partiet för 24 år sedan. Han glömde emellertid att ge uttryck åt den tacksamhet, som han säkerligen känner däröver, att försvarsvännerna under dessa 24 år hava kunnat så fördröja den utveckling, som det socialdemokratiska partiet då inledde, att vi, när ofärden gick över Europa, ändock hade ett försvar. Han glömde att erinra om vad i motsatt fall hade varit följden, och han glömde att nu påpeka, att detta visar vikten av att vi för framtiden gå fram med försiktighet, att även om himlen ser aldrig så lugn och klar ut, kunna ovädersmoln hastigt stiga upp, och om urladdningen veta vi intet.

Flera talare på vänstersidan påpekade under gårdagens debatter, att det föreliggande utskottsförslaget är så tillvida märkligt, som däri för första gången kommit till uttryck en bestämd försvarsvilja från det socialdemokratiska partiets sida. Även om man anar, att bakom detta tillkännagivande ligger en tyst reservation, att försvarsviljan icke bör komma till uttryck under andra förhållanden, än när det är fråga om att reducera våra försvarskrafter, och även om man uttrycker sin förvåning över att en positiv försvarsviljas första yttring skall vara negativ, och att, när man nu står i begrepp att bygga upp ett försvar efter sitt sinne, detta skall ske genom att rasera viktiga delar av det försvar man har, så ligger dock i förklaringen något glädjande, något som man bör taga fasta på och komma ihåg för framtiden, när det en gång, hoppas jag, kommer att gälla att bygga upp ett försvar, som vi verkligen kunna kalla betryggande.

Den förhoppningen, att nu större delen av svenska folket verkligen är berett till positiva insatser i försvarsriktning, kan dock icke utsträckas alltför långt. Ett ifrån frisinnat håll av herr Hamrin i går under debatten fällt yttrande ställer detta i blyxtbelysning. Han fann den älskliga bilden av högermannen, som skulle välja mellan sitt regemente och sprit, och antydde, att valet efter all sannolikhet skulle gå till spriten. I samband därmed ställde han i utsikt, att den sinnesförfattning, som han trodde förelåg hos högerpartiet, under sådan förutsättning skulle vara en god bas för en kohandel om försvaret. Detta, herr Hamrin, är ingen ärlig försvarsvilja.

När man skall bilda sig en uppfattning om anledningen till att utskottet lägger fram ett försvarsprogram av det utseende som nu föreligger, så hänvisas det till ständigt tvenne orsaker. Den ena är vår ekonomiska bärkraft och den andra landets militärpolitiska läge. Rörande vår ekonomiska bärkraft blir folkmeningen allt fortfarande det viktigaste. Vore det icke på tiden, att vi snart komma överens om, att folkmeningen som källa till all

visdom kan avföras ur debatterna och ur argumenteringen? Alla veta vi, att ledarens ställning stärkes av att han har bakom sig en utbredd och stark folkmening, men vi veta också, att denna folkmening, för såvitt ledaren är värd sitt namn, tillyxas och formas av honom själv och icke tvärtom. Den folkmening, på vilken man pekar, är alltså, mina herrar, tillverkad av dem som hänvisa till densamma, och detta faktum kan icke förnekas.

Vi hava alltid haft råd till ett betryggande försvar, och inga skäl, inga bevis hava anförts för motsatsen. Så är fortfarande fallet. Herr Hamrin drog fram några siffror i går i ändamål att klart visa, att vi icke hava råd. Han påpekade, till vilken svindlande höjd våra utgifter nu stigit. Han sade: försvarsutgifterna nu uppgå till nära på samma summa som sammanlagda direkta skattebeloppet. Jag kan göra samma jämförelse, men för mig säger den endast, att det sammanlagda direkta skattebeloppet har stigit till en aktningvärd höjd. Han säger: landets tullinkomster räcka icke till för försvarsutgifterna, och då säger jag: är det möjligt, att tullinkomsterna äro så små? Det gör icke på mig det intryck, som herr Hamrin avsåg, och jag hoppas icke heller på flertalet av vårt svenska folk, när det gäller att bedöma en av våra viktigaste frågor. Skattetrycket för försvarsändamål är enormt, säger man. Folket tynges av det. Ja, det är här påpekat, att för en inkomst av 3,000 kronor nödgas den arme skattdragaren att för försvarsändamål utge ett belopp av 5 kronor 80 öre om året. Han skulle kunna befria sig från den tyngden, om han avstod från ett eller två biobesök om året. Jag tycker icke, att man kan komma och påstå, att det är skattetungan i försvarshänseende som är det, som kräver en nedsättning av våra försvarsanstalter. Man påpekar försvarsutgifternas belopp, men man kan eller vill icke framhålla, att försvarsutgifterna är den utgiftspost i statsbudgeten av egentliga statsutgifter, som stigit minst. Försvarsutgifterna hava stigit med 108 %, övriga egentliga statsutgifter med 523 %. Men det är det mindre beloppet, den mindre stegringen, som orsakar tungan, naturligtvis icke det större beloppet och den större stegringen!

Beträffande vårt utrikespolitiska läge hänvisas till det tillstånd, som skapats i Europa efter krigets slut. Herr Holmgren påpekade i går, att ifrån att Europa hade förut en oroshärd, hava vi nu oroshärdar överallt. Nationernas förbund skulle vara den institution, som skulle hindra ofred, åtminstone söka i det längsta förhindra en sådan. Man glömmar, att för att en institution skall kunna verka i den riktningen, så fordras det en sinnesändring hos människor och folk. Låt *den* komma först, innan man sätter alltför mycken tro till det resultat, till vilket Nationernas förbund kan komma. De resultat, som nu föreligga, som hittills hava kunnat påvisas, äro icke alltför imponerande. Man tycker sig känna igen sillen, även om den är klädd i kapprock. Randstaterna kunna hava ett inflytande på krigsoperationer från visst håll, riktade mot vårt land — men i vilken utsträckning?

Herr Hallén nämnde i går om vårt havsomflutna, betryggade läge. Havet är dock intet skydd, om det icke försvaras. Då havet icke försvaras, är det att flytta andra sidans strandlinje in på sin egen landgräns, att intill sin egen kust lägga ett slättland, som endast av fienden kan befaras, men befaras i vilken riktning som helst och på det bekvämaste sätt. Havet är en fara, om det icke försvaras, och detta leder ju till att påpeka den beklämning, som griper försvarsvännen, när han ser, huru sjöförsvaret särskilt av utskottet blivit behandlat. Flottan har sedan 11 år så gott som fått ligga i lägervall. Det som nu återstår får ingå i de tabeller, som vidfogats propositionen och utskottets betänkande, och så småningom vinner den tanken insteg, att de tabeller, som nu upptaga rubrikerna kustflottan, lokalstyrkorna, materielreserv, också äro en bild av vad som egentligen *borde* finnas. Man

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

glömmer, att de endast kunna ge uttryck för och innehålla det, som, nu av en händelse finnes kvar. Under sådana förhållanden vore det på tiden att man så fort som möjligt ingrepe och ordnade flottans ersättningsbyggnad. Grundvalen för flottan måste vara en flottplan. Flottans personal är endast till för att använda den materiel i fartyg och försvarsvapen, som flottan förfogar över. Den måste alltså rätta sig efter flottplanen. Att under sådana förhållanden hålla på att diskutera flottan och tro sig göra något för flottan utan en flottplan är lönlöst. Den ersättningsbyggnad, varom Kungl. Maj:t i sin proposition talar och vilken i huvudsak biträts av utskottet, är ingen ersättningsbyggnad i egentlig mening. Den utgår ifrån den lilla rest av en flotta, som vi ännu hava kvar, men den tar ingen hänsyn till de fartyg, som vi borde hava.

Redan nu häpnar man över, att ersättningsbyggnaden kan komma upp till en sådan summa som 11,060,000 kronor. Man tänker då inte på, och högst få veta det, att om flottan först skulle uppbringas till den styrka, som den enligt den nu gällande flottplanen skulle ha, komme 25 miljoner kronor icke att räcka till för ersättningsbyggnaden.

Det tjänar ingenting till att leka kurra gömma med verkligheten. Vi böra se sanningen i ögonen, och den som vill ett försvar skall också vilja möjligheter att skapa ett. Fästningarna nedläggas eller försvagas avsevärt, endast Karlskrona och Stockholms fästningar bibehållas, men med delvis försvagade försvarsanaltar och utan tillräckliga permanenta infanteribesättningar. Det är att alldeles taga bort värdet av sjöfästningarna. Dessa måste nämligen ständigt vara beredda att taga emot de överraskande anfall, varmed sjökriget oftast inledes. Överrumplingar mot sjöfästningar äro en mycket vanlig företeelse, om man studerar sjökrigshistorien, i början av kriget nämligen. Det säger sig självt, att fästningar förlagda i materialreserv, nedlagda eller med försvagade besättningar icke kunna uppfylla sitt ändamål.

Ja, herr talman, jag skall icke längre uppehålla kammarens tid. Jag tror, att jag i huvudsak klarlagt min ställning. Jag skulle för min personliga del helst gå in för ett lantförsvar, som i sina stora drag vore ordnat i enlighet med den av herr Hammarskjöld i första kammaren framlagda motionen, med de jämkningar, som betingas utav en genomförd lag om allmän civil tjänsteplikt samt ekonomisk och industriell krigsberedskap.

Jag skulle för flottans vidkommande vilja vidhålla det i min egen motion nr 328 framlagda yrkandet om framläggandet senast till nästkommande års riksdag av en ny flottplan samt om den ersättningsbyggnad, som jag där föreslagit och som avser redan av riksdagen godkända fartygstyper.

Då det emellertid nu gäller framför allt att undvika, att ett förhastat och för landet så skadligt beslut, som det av utskottet förordade, kan komma till stånd, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Lindman m. l. avgivna reservationen.

Herr Almquist: Herr talman! Det skapas i det politiska livet alltid en mängd slagord, och jag har kanske mer än de flesta andra varit i tillfälle att jämföra dem, sådana de präglas i olika tider och inför olika brännande frågor. Jag har av naturen mycket liten respekt för dem, från vilket håll de än må komma. I ett demokratiserat samhälle, där det gäller att fånga de många uppmärksamhet och vinna de många röster, äro dessa slagord ett kanske mera än någonsin gångbart mynt. Låt mig i sammanhang med dagens stora fråga upptaga ett par av dem till ett ögonblicks granskning.

Det har i denna debatt liksom i den därmed sammanhängande pressdiskussionen talats åtskilligt om *militarism*, utan att man synes ha gjort klart för

sig, att ordet i den betydelse, som gett det dess dåliga klang, icke har någon tillämpning i ett land, som präglas av det nu levande svenska folkets kynne. I hans excellens herr statsministerns gårdagstal skymtade också ett erkännande, visserligen som det tycktes givet med en viss osäkerhet, att den svenska officerskåren icke är sådan, att man har någon »militarism» som realitet i detta land. Men ordet är alltså en värdefull tillgång för dem, som icke ha någon angelägnare uppgift än att söka skapa misstro mot vårt lands försvarsväsen.

Det finns ett annat slagord, som lyder, att *intet försvar har värde, om det icke uppbäres av folkets förtroende*. Detta är en halv sanning, och det är en fälla, där en god del av den allmänna opinionen tyckes ha fastnat. Det vore naturligtvis riktigare och uttrycksfullare att säga och inskräpa, att *intet försvar är värt folkets förtroende, om det icke är effektivt, om det icke ger, vad själva uttrycket lovar, en viss säkerhet för folket att det kan hävda sin frihet och självständighet*. Den synpunkten borde i dessa dagar inom riksdagen vara den slutligt avgörande. Ingen riksregering kan lämna den alldeles utan avseende, och den skymtar också i den nu sittande regeringens försvarsproposition liksom i dess muntliga uttalanden. Man kanske kan säga: den skymtar och den försvinner. I den vanliga agitationen på vänsterhåll har den varit, om också icke bortglömd, så i varje fall gärna undanskjuten, som något oroande, obekvämt och besvärande. Den äger icke den rätta insmickrande klangen, och den räcker, kan tänka, ett finger åt den militära sakkunskapen, som fått den särställningen bland all annan sakkunskap, att den bör betraktas med misstro, om den icke rent av bör spösas vid käken.

Allting har nu som bekant sina orsaker, och denna misstro har också sin förklaring, ehuru förklaringen icke alldeles räcker till som försvar. Det ligger i sakens natur att liksom exempelvis folkskolans vänner vilja vinna det mesta möjliga för folkskolan, vid vilken deras ideella livsintressen äro knutna, så äro lantförsvarets, sjöförsvarets och luftförsvarets målsmän framför allt benägna att tillgodose, att deras ideella livsintressen vinna beaktande. De skulle icke heller vara någon tack värda, om de hyllade grundsatsen: hellre mycket för litet än något för mycket. I det ena som i det andra fallet böra i och för sig berättigade krav på staten vägas mot varandra från synpunkten, att en kulturnation har många skiftande intressen att tillgodose. Men det kan och bör enligt mitt förmenande hävdas, att försvarets krav inom rimliga gränser är det ursprungligaste och mest självklara, utgör den yttersta förutsättningen för att en stat överhuvud taget i lugn och ro skall kunna sörja för folkets inre förkovran. Den svenska högern står ingalunda på den ståndpunkten, att de militärpolitiska krav, som framföras av de högsta militära myndigheterna, skola utan vidare obesedda godtagas, och den tror icke heller, såsom hans excellens herr utrikesministern i går i ett tal i första kammaren tycktes förutsetta, att man kan komma till någon slutgiltig formel för det enda nödvändiga i fråga om landets försvar. Herr ministern talade om dogmer i detta fall, närmast 1914 års härordning såsom något som den militära sakkunskapen och, efter denna, högern aldrig skulle vilja frångå. Jag tror, att detta är en grundlig missuppfattning, som icke behöver ytterligare vederläggas.

Men om vi erkänna, att de högsta militära myndigheterna stundom böra få vidkännas *kvantitativa* nedprutningar i sina militärpolitiska anspråk, vilja vi av högern skänka dem fullt vitsord i fråga om försvarets *kvalitet*, i fråga om de grundläggande organisatoriska och tekniska frågorna. Det är därför vi med djupt bekymmer tagit del av ett generalstabschefens uttalande i kritiken av den kungl. propositionen — ja han har gjort flera uttalanden, som kunde införas i detta sammanhang, men jag har särskilt fäst mig vid följande: »Den färligaste, som den föreslagna fredsorganisationen och värnplikten kan uppställa,

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

Ang. försvars-
sväsen-
dets
ordnande
m. m.
(Forts.)

kommer sålunda att utgöras endast av fyra arméfördelningar, *vilka omedelbart efter mobiliseringen icke äro operations- och stridsdugliga.*» Vi måste på vårt håll överhuvud taget finna det anmärkningsvärt och klandervärt, att regeringen i sådana grundläggande frågor tagit så ringa hänsyn till den militära sakkunskapen, att den avfärdat dess kritik med en anmärkning sådan som denna: »Det är icke nödigt att upprepa de invändningar, som kunna göras och tidigare gjorts mot denna de militära myndigheternas uppfattning.» Jag tillåter mig undra, om det är tänkbart, att i sådana demokratiskt styrda länder som England och Frankrike de högsta militära myndigheternas ansvarsfyllda utlåtanden skulle avfärdas med en fras som denna, vilket är ett mellanting mellan ett hövligt avböjande och ett förmädet påstående, att i fråga om rikets försvar den civile försvarsministern kan icke bara vara sig själv utan sig själv nog. Jag tror icke, att sådana vitsord från sakkunskapens sida och en sådan själv-tillräcklighet från en på en bräcklig och tillfällig majoritet sittande regerings sida är ägnad att skapa den meningen, att den kanske i dag eller i morgon beslutna s. k. vänsterlösningen av försvarsfrågan är värd det svenska folkets förtroende eller i längden kommer att åtnjuta det.

Förevarande förslag synes mig vara betänkligt också ur en annan synpunkt än den rent militära. En så långt gående nedrustning är enligt mångas förmenande ägnad att minska Sveriges prestige utom landet på alla de håll, där man ser mera till realiteter än till vackra talesätt och gester. Jag förutsätter nu visserligen den invändningen, att Sveriges insats i det nya Europa bör ske i aktivt arbete för den nya rättsordningen och icke i rustningar i den gamla stilen. Men icke dess mindre ha uttalanden både från finländskt och annat håll på senare tid lärt oss, att det finnes ett sammanhang mellan å ena sidan graden av ett lands försvarsberedskap och å andra sidan den respekt ett land åtnjuter och det inflytande det kan utöva.

Jag skall i detta sammanhang tillåta mig anföra ett uttalande av en nu bortgången ledamot av denna kammare, som är vida känd här och i hela Europa. Herr Branting yttrade i ett tal på det nordiska interparlamentariska mötet i Köpenhamn år 1921, då fråga var om det internationella avrustningsproblemet, följande ord, som herr Hellberg i går citerade i första kammaren: »Det är klart, att man under de förhållanden, som nu råda, bör ha ögonen öppna för att den allmänna opinionen runt om i världen kräver av varje stat, som vill leva, att den också skall visa sin vilja till liv. Det blir inga känslor av beundran, som utlösas, ifall ett folk skulle vilja kasta vapnen under nuvarande världsläge, utan resultatet blir fullkomlig oförståelse för en sådan gest. Det blir så, att man i de andra länderna tror, att det folket icke måtte sätta mycket värde på sin självständighet och sin självbestämningsrätt.» Jag vill naturligtvis icke inkassera detta uttalande av herr Branting till förmån för den kritik, som nu utövas mot det föreliggande försvarsförslaget. Men det synes mig, att ehuru herr Branting här närmast talade om avrustning, så kan man, som det heter, mutatis mutandis säga, att häri ligger också, att en långt driven nedrustning är ägnad att minska den respekt, som en nation åtnjuter i världen, i varje fall den grad av inflytande, som den kan utöva i nationernas rådslag.

Jag skall, herr talman, i fråga om det föreliggande förslagets detaljer endast något uppehålla mig vid det ovarsamma sätt, varpå frågan om Älvsborgs fästning behandlats, och jag gör detta i min egenskap av representant för Göteborgs stad. Jag gör det tillika i medvetandet om att denna fästnings bibehållande i stridsberedskap måste betraktas icke bara som ett lokalintresse utan också med hänsyn till Göteborgs stora handelspolitiska betydelse såsom ett riksintresse. Meningen är, att fästningen skall förläggas i materialreserv eller, med andra ord, att den skall berövas sin besättning i fredstid, så att vid påkommen krigsfara endast sådant manskap, som utbildats på annat håll och

är okunnigt om de lokala förhållandena, skall kunna vara tillgängligt efter kortare eller längre tid. Var och en bör kunna förstå, att en modern fästning med tillhörande system av minområden m. m. är ett ömtåligt maskineri, som det fordras övade händer för att sköta, och att det icke är någon barnlek att i en skärgård, där kanske alla fyrar äro släckta och alla prickar äro borttagna, röra sig med säkerhet och överblick i alla vinklar och vrår. Det är nu att märka, att i detta speciella fall ha vänsterlösningens män icke kunnat förneka, att fästningen äger en viss betydelse, ty ägde den icke en sådan, skulle konsekvensen bjudit dem att helt nedlägga fästningen, och det är dock icke meningen. Det måste vara i sparsamhetens namn, som man vill beröva fästningen en nödig besättning. Det är dock här fråga om en relativt obetydlig besparing, och för den som kommer ihåg, vilka oerhörda offer Sveriges folk i längesedan gångna tider vid upprepade tillfällen åtog sig för att återköpa den dåvarande Älvsborgs fästning från främmande herrar, ligger det nästan, skulle jag vilja säga, något skrämmande symboliskt i den njugghet, som nu trätt i offervillighetens ställe.

Det är, herr talman, ett känt och mestadels erkänt förhållande, att den svenska högern redan sedan många årtionden sett såsom sin visserligen icke enda men dock sin viktigaste gärning att vidmakthålla och stärka försvaret. Mot bakgrunden därav får man se det lika oomtvistliga faktum, att vänsterregeringar, sedan de överhuvud taget kommit till, då och då sett sig ställda inför uppgiften att utarbета och genomföra ett försvarsprogram. Det är icke bara mitt intryck utan även min grundade övertygelse, att denna uppgift mottages och bäres i olika anda och olika stämning, då den tillfaller högern eller vänstern. Hos båda vädjar den utan tvivel till de innersta instinkterna, och av båda kan den upptagas med allvar och insikt, men för högern känns den som en självklar och gärna buren plikt, för vänstern mera som en tung och ovilligt åtagen börda, som man helst ville kasta ifrån sig.

Vid ett tillfälle sådant som detta får högerpartiet finna sig i att stå såsom ett motsägelstens tecken, orubblig i sin åskådning, som är de folkfrisinnade till förgälselse och kanske de flesta socialdemokrater till en galenskap. Vi kunna icke uppge vår ställning, vi våga det icke för landets skull. Vi ha visserligen fått höra i uppriktiga tonfall, att, sedan den politiska demokratiseringen nu blivit genomförd, den till makten komna vänstern tager ansvaret för vidmakthållande av rikets och folkets försvar. Nu har den blivit en folkets angelägenhet, har det ytrats även från representativt socialdemokratiskt håll. Om däri ligger en utfästelse för framtiden, hälsa vi den med oförställd glädje, men vi kunna för närvarande icke blunda för att handlingarna icke alldeles svara mot orden. Nyomvända bruka ju som oftast vara de mest brinnande i sitt nit, men den socialdemokratiska regeringen har noggrant aktat sig för att dess försvarsintresse skulle te sig såsom alltför varmt, dess omsorg om försvaret såsom överspönt. Det har också mångstämmigt nog vittnats om, att regeringsförslagets största förtjänst ligger däri, att det utgör ett beslutsamt steg genom nedrustning fram mot avrustningen, och i denna debatt har den rent försvarsnihilistiska riktningen inom det socialdemokratiska partiet tydligt nog gjort sig hörd. Själva det föreliggande utskottsförslaget, som vi anse alldeles otillräckligt för landets försvar, uppbäres ju icke ens detta i hela sin vidd av det socialdemokratiska partiets härskande övertygelse, även om det blivit accepterat. Det är en blandning, kan man säga, av två samverkande partiers önskemål, en dryck, vari socialdemokratiens vatten blivit tillsatt med ett par droppar folkfrisinnat vin, som ju i sig självt icke är mycket starkare än vatten.

Det är under sådana förhållanden för mycket begärt, herr talman, att vi skulle mottaga den socialdemokratiska utfästelsen — om det nu är någon verk-

Ang. för-
svareväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

lig utfästelse — såsom mer än ett glädjande tecken på att en ny åskådning långsamt och osäkert håller på att arbeta sig fram inom den sittande regeringens parti. Man får hoppas, att därmed blottas en flik av framtiden, att den stund kan komma, då Sveriges försvarsfråga i ett visst läge blir löst under samförstånd mellan alla de partier i Sveriges rike, som över huvud gå Sveriges och icke främmande maktens ärenden. Det låter osannolikt, men det är icke otänkbart. En ärad ledamot av första kammaren, som jag nyss i annat sammanhang omnämnde, herr Hellberg, berättade under gärdagsdebatten i första kammaren, att han vid ett besök i Finland under dessa sista dagar fått ett bestämt intryck av att alla Finlands partier, med det överallt självfallna undantaget, stå praktiskt taget eniga i frågor, som röra den unga finländska statens försvar. Den enigheten skulle nog komma i Sverige också inför en omedelbart hotande fara, och den tanken skulle för mig och många vara till verklig tröst i det nuvarande läget, om det icke vore så, att ett riksförsvar icke kan organiseras i en handvändning, och om det icke vore så, att en yrvaken endast med osäkra och famlande händer kan skydda sig mot ett överfall.

Den svenska högern ser allttjämt såsom sin uppgift att försöka väcka det svenska folket till samma manliga besinning, till samma eniga vakthållning kring hem och härd, som är den unga finländska statens på annat än ett stycke papper skrivna frihetsbrev. I dag kunna våra förhoppningar i det avseendet tyckas halvt förspilda. I morgon skall man finna oss i arbete, gärna i samförstånd med andra, men i nödfall på egen hand.

Fröken Wellin: Herr talman! I de historiskt ödesdigra ögonblicken, då det värn, som sedan sekler tillbaka utgjort de svenska hemmens skydd mot fientliga härjningar, skall raseras, känner jag, såsom den enda kvinnliga försvarsvännen i denna kammare det vara en bjudande plikt att ge uttryck åt den sorg och oro, som nu lägga sig över tusentals svenska hem, som nu gripa tusenden och åter tusenden svenska kvinnor. Vad blir det av många av våra hem, om Sveriges ödestimma skulle slå, om en fientlig invasion skulle hota och vi icke kunde tillbakavisa densamma? Hur går det då med vårt gemensamma hem, fosterlandet, dess frihet och oberoende? Detta fråga sig i dessa dagar de många kvinnor, som i en orosfylld tid icke kunna sätta sin lit till försäkringar om, att ingen fara hotar oss, som icke kunna förstå, varför just *vårt* land och *vårt* folk skulle vara så benådade, att vi framför alla andra folk med visshet skulle kunna räkna på välsignelsen av en tillvaro under ständig och okränkt fred.

Vi svenska högerkvinnor älska freden och vilja i vår mån arbeta för bevarandet därav liksom för skapandet av större förståelse mellan människorna såväl inom vårt eget land som mellan andra nationer och folk. Men vi kunna icke i en folkrörelse, som ökar motsättningarna och striderna inom folken och till dels, kanske man kan säga, även mellan dem, se en fredsgaranti, som berättigar statsmakternas raserande av den makt, vi hittills haft att sätta bakom vår fredsvilja — vår neutralitetsvakt. I dessa många svenska kvinnors namn måste jag i dag inlägga en protest mot det attentat mot landets självständighet och frihet, som ett bifall till utskottets hemställan enligt vår uppfattning innebär.

Men även med hänsyn till landets vapenföra män anse vi förslaget medföra ökade och onödiga risker. Vi, som icke behöva bringa offret av tid och krafter för värnplikt under fredstid eller fylla soldatens tunga uppgift under en eventuell krigstid, vi, som i händelse av fara skola skyddas av svenska män med vapen i hand, vi taga det som en samvetsplikt att söka bidraga till, att dessa män kunna gå till sitt ansvarstyngda värv i *alla* avseenden så väl rustade, som förhållandena medgiva, och att de ofrånkomliga risker, som de i allvarstider gå till mötes, måtte hållas inom rimliga gränser.

Jag vill icke ens ge mig sken av att förstå att bedöma ett förslag som det

föreliggande, vare sig i fråga om organisation eller utrustning, men *det* förstår jag, att all kunskap kräver utbildning och att ett försvarsväsen, för att kunna fungera tillfredsställande, fordrar tillräcklig ledning och nödiga hjälpmedel, och att i det nu framlagda förslaget är fråga om att beröva de till vapentjänst skyldiga mycket av det, som de i dessa avseenden vid en eventuell mobilisering måste äga till sitt förfogande.

Herr talman! Jag har redan tidigare instämt i det av herr Lindman framställda yrkandet om bifall till reservationen, varför jag anser det överflödigt att nu upprepa detsamma, utan skall i stället sluta med dessa ord: »Gud bevare fosterlandet, ringa är allt annat se'n.»

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare handläggningen av förevarande utlåtande till kl. 8 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.29 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Söndagen den 24 maj.

Kl. 8 e. m.

Fortsattes det på middagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning första särskilda utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 50 angående försvarsväsendets ordnande och nr 51 med förslag till värnpliktslag, ävensom i anledning av de inom riksdagens kamrar väckta motioner i dithörande ämnen; och lämnades därvid, enligt förut skedd anteckning, ordet till

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Herr **Herou**, som anförde: Herr talman! På grund av de utfall, som under denna debatt ha gjorts mot kommunisterna, kommer jag att använda något mera tid, än vad som jag eljest skulle behöva.

Jag skall icke upptaga kostnadsfrågan i annan mån, än att jag gentemot herr Bernström, som ville göra gällande, att den besparing, som nu skulle ske, egentligen var så pass obetydlig, att den för en löntagare med 3,000 kronors inkomst icke skulle betyda mer än att avstå från ett eller två biobesök per år, vill påminna honom och dem som tänka som han om att det finns tusentals statrefamiljer i det här landet, som ha en tullbördä varje år av 108 kronor, och för dem är inte saken så lätt arrangerad som genom att avstå från ett biobesök, ty de få aldrig göra några sådana och veta knappast vad bio är, dessa som leva på en årsinkomst av 1,000 kronor.

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

Hans excellens herr statsministern betonade, att den förestående lösningen av försvarsfrågan innebar en vändpunkt så till vida, att man nu gick in för första gången för en reducering av försvarsorganisationen och kostnaderna för densamma. Vi kunna konstatera också en vändpunkt därutinnan, att det arbetarparti, vars representanter nu förklara sig nöjda med denna lösning, nu definitivt ha lämnat varje spår av socialistisk motivering och helt företräda borgerliga synpunkter. Hur angelägen var icke t. ex. herr Eriksson i Grängesberg om att i sitt anförande visa oss, att skillnaden mellan högerns förslag och utskottets förslag på en hel massa punkter var synnerligen obetydlig. Sedan han vältaligt hade framhållit detta, så trollade han fram, att det dock trots allt var en brottnings mellan två världsåskådningar.

Framför allt har man i denna debatt från socialdemokratiskt håll betonat effektiviteten av det moderniserade försvar, som skulle bli en följd av utskottets förslag. Sade oss icke herr Engberg, att minskningen av lantarmén var nödvändig för att öka effektiviteten i övrigt, därigenom att man nu kunde utbygga flygvapnet. Efter det att herr Engberg hade varmt talat för fosterlandets försvar, anförde han emellertid med en något halsbrytande omkastning, att vi måste göra kål på militarismen, såvida icke militarismen skulle göra kål på oss och på kulturen. Han framhöll vidare att i hans parti, gunås, där diskutera de man icke frågan försvar eller icke försvar. Nå, jag behöver icke bemöta den saken. Herrar Västberg och Lindberg och de som med dem instämt ha ju avslöjat, att herr Engberg på den punkten framträdde som en sanningsförfalskare.

Partierna käbbla i denna debatt om vem som har den mest äkta, den mest varma fosterlandskärleken, om var och i vilket parti den har hemortsrätt. Man skulle då kunna fråga, vad fosterlandskärleken bör syfta till. Kan det egentligen strängt taget vara någonting annat än att åt människorna ge den bästa existensen, de bästa möjligheterna? Om så är: vem är det då, som i detta nu bestämmer dessa möjligheter? Det kan icke vara någon annan än de som ha den suveräna kontrollen över produktionsmedlen och naturrikedomarna. Och är det på det sättet, då är det naturligtvis en angelägenhet att göra klart för sig, hur dessa nutida härskares fosterlandskärlek är beskaffad. Och därom tror jag, att man kan med en upprorsledare på 1500-talet, Daljunkaren, säga: »när slika utländske ha skattat den fattiga allmogen och taskan full hava, så draga de åt Tyskland för fanenom i våld». Profittagarens fosterlandskärlek är kärleken till profiten, till guldkalven.

En revolutionär socialdemokrat — det finns ändock sådana — herr Edo Fimmen har efter en bok av en tysk, Wehberg, anført: »I världskriget beskötos engelsmännen från Dardanellerna med kanoner, som engelska firmor hade levererat... de österrikiska soldaterna på galiziska fronten nedmejadades av kanoner, vid vilkas framställning firmor i deras eget land medverkat.» I övrigt har han efter boken »Tysklands tragedi» visat, hur t. o. m. mitt under världskriget utväxlades material mellan de olika länderna, för att det och det landet skulle kunna hålla ut. I den anförda boken heter det om Tyskland: »Vår egen tunga industri levererade under kriget i så hög grad till utlandet, att den vid vissa tillfällen icke kunde fylla det egna armébehovet. Och just inom dessa industriägarekretsar pratade man mest om att »hålla ut». Man förtjänade betydligt på att så hålla ut. Sommedrabbningen nästan blev till ett krigsavgörande nederlag — på grund av bristen på material. Den tunga tyska industrien exporterade i hela 8 månader under 1916 upptill 250,000 ton järn och stål per månad till det neutrala utlandet. Men vid fronten dogo tusentals tyskar, därför att inga hinder kunde byggas på grund av bristen på metalltråd.» I övrigt visas i samma källa, att mellan Tyskland och Frankrike utbyttes s. k. kompensationsvaror under kriget, för att man skulle kunna hålla

ut. Detta är således borgarnas, bourgeoisiens, denna de nutida härskarnas fosterlandskärlek.

Vi böra i denna debatt också erinra oss att i det senaste världskriget döddes c:a 10 miljoner och lika många gjordes till invalider. Man skulle kunna med en bild åskådliggöra dessa hemska siffror. Vi ha i vårt land ett rätt så utvidgat järnvägsnät, 15 å 16,000 kilometer järnvägar. Om vi ville illustrera alla krigets offer, så kunde vi tänka oss, att man hade lagt lik efter lik efter ena rälsen av Sveriges järnvägsnät och invalid efter invalid efter den andra rälsen, och Sveriges järnvägsnät skulle ändock icke räcka till för att demonstrera offren för det senaste världskriget. Det var borgardömets våld mot arbetare och bönder, mot de folkgrupper som äro så fredliga, att man måste tvinga dem med kulsprutor bakom arméernas fronter och med hotet från browningrevolverar i officerarnas händer, för att de skulle gå och våga livet i krig för vår tids imperialism, eller också narrade man dem genom en vansinnighetens agitation i och med den helvetiska draksådd som en av kapitalismen trälbunden press då kunde utföra.

Herr Lindman, men ännu mer herr Nilsson i Antnäs betonade, att om folket vill leva, då måste militärförsvaret stärkas. Jag tror, att vi inför världskrigets erfarenheter kunna säga, att vi med större rätt skulle kunna göra gällande, att om folket vill leva, då måste vi krossa borgardömet och dess militarism. Världskrigets olyckor och bilden därav kunna herr Holmgren och andra, som älska att utgiva sig för fredsänglar, men samtidigt anklaga kommunisterna såsom de där vilka äro de enda som icke ha fredskärlek, den bilden kunna de skriva sig till minnes, bilden av det senaste världskriget. Och det bör samtidigt erinras om, att kommunisterna i alla länder bekämpade kriget, och att de flesta som vågade sitt liv i kampen mot kriget, det var just kommunister. Jag tror att det var flera av den riktningen som togo fängelsestraff och död, än det t. o. m. var i herr Halléns kyrka eller vare sig i herr Halléns eller några andra kyrkor. Och man må göra pacifismen så vacker man vill, men en politisk realitet är den icke. Och trots all den vackra propaganda som förts i 2,000 år, och trots att inom svenska statskyrkan nu börja stå upp präster och predika, att det är de kristnas plikt att gå emot kriget, så finns det i detta nu, efter vad man har sagt mig, endast 180 samvetsömma värnpliktiga i detta land. Det finns kanske 6 å 7,000 predikanter, som predika den vackra läran, men det blir icke mer än en samvetsöm värnpliktig på varje 30- eller 40-tal präster och predikanter, vilket motsvarar en halv procent av alla värnpliktiga. Och då må man förlåta, om vi kommunister inrikta oss efter realiteterna.

Världskrigets olyckor tände emellertid revolutionernas brand. Då kom pacifismen till pass, då blåste man i fredslurarna, och den andra internationalens ledare, som under kriget tjänade krigets syften, utgav 10 år efter världskrigets utbrott en resolution, där det trots en del pacifistiska lögner ännu dock finnes kvar något av socialistisk syn på militärfrågan. Det heter bland annat i denna resolution, utsänd av andra internationalen vid 10-årsminnet av krigets utbrott: »Avskyn för krig räcker dock ej. Folket måste komma till kunskap om krigets orsaker för att kunna avvända det. Det räcker ej att fördöma de förbrytare, vars skuld är klart fastställd i deras egna ämbetsskrivelser, utan vi måste avskaffa en världsordning, som alltjämt giver anledning till nya världskrig, till nya krigsförbrytelser, som ständigt hotar oss med barbariets ofärd. Under kriget förkunnade man, att man kämpade för att detta krig skulle bli det sista. Vi se dock, att militarismen alltjämt vinner i styrka. Den är förbjuden den besegrade, men bland de förbundna segrarna ha kapprustningarna nått en aldrig hittills skådad blomning. Och därför är faran för krigets explosioner lika stor som någonsin förr.» Så säger andra internationalens

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. för-
svarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

ledare i fjol och fortsätter sedan vidare: »Under kriget förkunnade man att dess resultat skulle bli ett folkförbund, som för framtiden skulle omöjliggöra krig. Men hur fjärran är ej den organisation, som i dag bär detta namn från förverkligandet av den stora tanken på världens fredliga organisation. Vi vilja ej att något tillfälle till samförstånd skall lämnas oförsökt. Men vi veta, att de kapitalistiska intressena ständigt och jämt råka i motsättning till världens fredliga organisation. Och därför kommer krigsfaran att bestå, så länge den kapitalistiska samhällsordningen består.»

De där synpunkterna tyckas herrarna ha glömt bort, och därför få ni, socialdemokrater, beröm av borgarna. I såväl första som andra kammaren har det i denna debatt uttalats, att högern kan vara socialdemokraterna synnerligen tacksam, ty utan deras hjälp skulle man aldrig ha kunnat pressa arbetarmassorna till sådana uppgörelser som den föreliggande. Det säges om den gamle Bebel, att han en gång, när han fick beröm från borgerligt håll, ganska bekymrad frågade sig: vad har jag nu gjort för dumheter, eftersom borgarna berömma mig? Vore det så, att socialdemokraterna i Sverige skulle vara lika ledsna över det borgerliga berömmet, då förefaller det mig, som om de aldrig skulle ha en glad dag. Ty svensk socialdemokrati motiverar i detta nu icke längre kampen mot borgerlig militarism ur socialistisk synpunkt, utan den söker bluffa med att farorna för krig icke skulle vara så stora.

Emellertid, fakta kvarstå. Andra internationalens ledare hade rätt i det nyss citerade, den kungl. propositionen hade orätt. Faktum är, att rustningarna pågå värre än någonsin. Faktum är, att vi befinna oss inför det hemska framtidsperspektivet, att därest inte arbetarna och bönderna ta makten från borgarklassen komma nya miljoner människor att slaktas ned och förblöda, att kvävas, att sprängas i atomer i kommande krig, fruktansvärdare än det senaste, det mest fruktansvärda av alla krig. Och man har ljugit för oss under denna debatt, då man har sagt, att den organisation, som man nu vill skapa, är ett intresse för alla som bygga och bo i landet.

Herr statsministern talade om hela folkets värnande. Annars har han i sitt arbete »Den internationella antimilitarismen» alldeles utmärkt karakteriserat militarismen, då han säger: »Militarismens sociala funktion kan uttryckas i denna enkla formel: det bestående samhället skall bevaras»; och vidare: »Militarismen som social företeelse är historiskt oskiljaktig från en utpräglad klasstruktur i samhället.» Alltså måste då, enligt de utgångspunkter för vilka herr Sandler gjorde sig till tolk på den tiden, arbetarna i ett land, där de ha makten, men där de ännu inte hunnit organisera det klasslösa samhället, försvara sig mot resterna av sitt eget lands bourgeoisi, eller mot borgardömet i länder, där borgardömet ännu har makten. *Men makt har inte arbetarklassen genom s. k. arbetarregeringar, eller genom allmän rösträtt, utan endast där de ha den suveräna kontrollen över produktionsmedlen och naturrikedomarna.*

Jag kan anföra en socialdemokrat även i det stycket. Bebel har i ett av sina utmärkta arbeten sagt, att »allt socialt förtryck har sin rot i det ekonomiska beroendet av förtryckaren». Och detta faktum ändras inte av allmän rösträtt eller s. k. arbetarregeringar. Där kan sålunda vännen Västberg finna artskillnaden mellan »arbetarstaten» Sverige och arbetarstaten Ryssland, och där är också förklaringen till, att Rysslands arbetande folk med glädje går i kamp för sin stat, trots att de lämnade fronten då tsarismen och senare de kontra-revolutionära hade styret i Ryssland.

Det har i dagens debatt slungats ut mot oss kommunister, och mot kommunismen i allmänhet, en hel del anklagelser, som jag måste taga upp, så långt det är mig möjligt. Det har nämligen från de mest skilda läger betonats faran där österifrån. Herr Björkman sade i sitt anförande, att skrällarna i Sofia och Reval borde övertyga oss om att marken är underminerad, och att öster

om Östersjön finns en makt med stort expansionsbehov. Allt det talet, som ni ha fört i denna debatt, och alla lögner om kommunismen under den senare tiden, är ett uttryck för världskapitalismens varma önskan att krossa Sovjetryssland. Borgarna veta att ett lyckligt fullföljande av experimentet med arbetarstaten Ryssland skulle revolutionera folkgrupperna i de kapitalistiska stater, som nu brottas med sina ekonomiska problem. Och för att få upp en folkmening hetsar och ljuger man nu på samma sätt, som man gjorde under världskriget.

Herr talman! Jag måste med anledning av de utfall, som ha gjorts, med anledning av de skräckmålningar, man givit, med anledning av att man tagit upp det ryska spöket igen i försvarsdebatten, ge några exempel på denna lögnpropaganda.

Till Köpenhamn kommo en dag ett par svenska förbrytare, sannolikt strejkbrytare. De anmälde, att de hade en varm önskan att mot kontant betalning röja undan några danska ministrar. Ryske ministern angav dem för polisen, och sedan skrika de borgerliga tidningarna: Kommunisterna vilja röja ministrar i Danmark ur vägen! Borgarpressen tjuter vilt, att kommunisterna vilja begå våldsdåd mot Danmarks regering. Vi ha en tidning i det här landet, som heter Vårt Land och Folk om dagarna och som om nätterna kallar sig för Kvällstidningen, som om dagarna visst är organ för bondeförbundet, och både dag och natt hetsorgan mot bolsjevikerna. Den var så ivrig, att den till och med klämde in en stor rubrik om att kommunisterna verkligen hade begått ett fruktansvärt dåd i Danmark.

I Polen skedde en tågolycka. Ett tyskt ögonvittne, ingen kommunist, skrev till en tysk tidning att olyckan berodde på materialfel. Men genast tjöt man i den borgerliga pressen att kommunisterna begått ett fruktansvärt dåd i den polska korridoren.

Här avbröts talaren av **herr talmannen**, som yttrade: Jag finner mig nödsakad erinra talaren om, att vi behandla första särskilda utskottets utlåtande om svensk härordning och inte kommunismen.

Herr Herou fortsatte: Ja, herr talman, jag önskar naturligtvis att härvidlag iakttaga den ordning, som herr talmannen önskar, men det är endast med anledning av sådana förhållanden, som dels påtalats i vår motion och dels kommit fram under dagens debatt, som jag har nödgats att ge exempel på denna lögnpropaganda. Jag hade tänkt, herr talman, att också anföra något om Bulgarien, men jag skall med hänsyn härtill inte taga upp saken.

Men jag vill, när jag nu avstår från att använda det exemplet, framhålla mot denna lögnpropaganda, att tredje internationalen och de kommunistiska partierna ha varnat för terror och för att begå meningslösa kupper och våldsdåd och sätta i stället som kampmedel den revolutionära massaktionen. Herrarna kunna vara lugna i det stycket och låta bli att dra fram så många lögner av det slag, som finns i den borgerliga tidningspressen. När det gäller försvarets ordnande kunna herrarna vara lugna för Ryssland. Bara man inte hetsar är det ingen fara därifrån, faran ligger uteslutande i den hets, som från borgerligt håll bedrivs mot Ryssland. Och jag vill säga herr Björkman m. fl., gråten icke över oss kommunister; gråten över eder själva och eder tidningspress. Man vill, synes det mig, släppa lös helvetet igen. Man förbereder genom denna agitation kallt och medvetet krig, och däri äro alla ansvariga, som deltaga i denna lögnhets. Och det bör sägas ut i en debatt som denna, att man bör förstå konsekvenserna av att hetsa till krig, man bör förstå att ett kommande krig för med sig världsrevolution. Alla edra lögner kan icke leda bort de proletära känslorna därutinnan. Men grannen i öster vill leva i fred. Den

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. för-
svarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

har nog av uppgifterna i eget land, och har intet expansionsbehov. Den har uthärdat den svåraste tiden och går nu framåt, under det att borgarstaterna runt om brottas med de svåraste problem, även de stater som inte varit ute i världskrigets olyckor.

Nå, man anklagar oss för att det skulle vara inkonsekvent att å ena sidan ha förståelse för en arbetarstats försvar, men å andra sidan inte vilja medverka till några utgifter till ett försvar i ett land som vårt. Men det finns här en skillnad. I Sverige ha vi dock borgarstat, borgarstyre och borgarpolitik, i stället för arbetarstat, arbetarstyre och arbetarpolitik. Den härskande klassen förtrycker här ännu de arbetande folkgrupperna. Och om den härskande klassens yttersta maktmedel, i enlighet med herrarnas egna gamla utgångspunkter, är deras militära maktmedel, måste givetvis arbetarna fortfarande bekämpa borgardömet och dess militarism. Jag vet ju, att teoretikerna i den socialdemokratiska valkartellen säga, att den allmänna rösträtten ger åt *alla* möjligheter att erövrta makten.

Vi kunna då ställa den frågan: »Skall man våga att med militarismens stöd omintetgöra frukterna av ett på parlamentarisk väg frammarscherande arbetarpartis ansträngningar?» Herrarna tycka kanske att frågan är omotiverad. Herr Västberg, som avbröt mig, tycker kanske detsamma. Den är emellertid formulerad av herr Sandler i hans nyss citerade arbete, och han besvarar frågan samtidigt så: »Ja, historien har tillräckligt mycket att berätta om hur privilegierade klasser uppjudit det yttersta vid sin ställnings bevarande för att göra en sådan misstanke fullt berättigad.» Så talade den revolutionäre socialisten Sandler.

En revolutionär socialdemokrat i dagens strider, Edo Fimmen, säger på tal om detta problem: »Bourgeoisin struntar i all demokrati. Den håller blott så länge på demokratin, som den är tjänlig för dem att bedraga och invägga arbetarklassen. Och bourgeoisin övergår hänsynslöst till våld i det ögonblick, när den tror sig genom våldet kunna uppnå mera än vad den kan genom den s. k. demokratin. Vi äro de enda, som ha älskat freden, och som ha kämpat och lidit för freden. Och arbetarklassen är den enda klass, som under år kämpat för militarismens avskaffande. Men vi skulle vara blödsinniga stackare, om vi i det ögonblick, då fienden använder vapenvåld mot oss, skulle stödja oss på demokratin, på vår goda rätt allenast. I en kamp, som vi inte sökt, och vid de kampmetoder, som vi inte börjat använda, utan som tvingats på oss från bourgeoisin, är det arbetarklassens plikt att gå till kamp mot våra fiender med samma vapen de använda. Det är en uppgift för alla länders arbetare att med allvar taga itu med denna fråga, och när demokraterna, socialistiska eller inte socialistiska, säga eder, att detta inte är arbetarklassens uppgift, så säg dem att de äro stora åsnor och hycklare.»

Jag antar att herrarna känna sig smickrade av de uttalanden, som en socialdemokrat gjort om dem, som vända sig mot oss i vårt ståndpunktstagande till militärförsvaret. Händelserna, mina herrar, ute i världen visa oss, hur riktigt man här har bedömt borgarna och demokratin. Vilja vi kämpa oss till fred och frihet, måste vi också taga konsekvenserna, och därför säga vi: krossa borgardömet militarism, avvärj borgarklicken! Intet understödjande av den borgerliga militarismen, men väpnat skydd för arbetarklassen!

Historien visar oss, att när arbetarmassorna på allvar hota bourgeoisins intressen, då slår bourgeoisin till med vilka medel som helst, oberoende av vilka medel arbetarna begagna i kampen, oberoende av om parlamentariska kampmedel kommit till användning eller icke. Det är därför, som vi kommunister ännu i dag våga stå på den gamla proletära ståndpunkten. Vi våga stå och falla för den, under förmenande, att det är bättre att falla med ära för proletariatets intressen än att segra i skam med en borgerlig motivering.

Vidare yttrade:

*Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)*

Herr Lovén: Herr talman, mina damer och herrar! Under denna tvådagarsdebatt har, utom själva huvudfrågan, även i någon mån vidrörts en del av de underavdelningar, som finnas i det föreliggande utskottsbetänkandet. En underavdelning, den som rör musikorganisationen, har dock, såvitt jag har mig bekant, icke blivit vidrörd, och jag skall därför, herr talman, med några ord vidröra denna del av utskottets utlåtande.

Jag har jämte några kamrater motionerat om att vid musikkårer av typerna 1 och 2 en musiksergeantbeställning skulle uppflyttas till fanjunkarebeställning. Detta förslag har utskottet icke kunnat biträda, men däremot har man företagit en ändring med avseende på musikkårer av typen 4, en ändring, som emellertid skett på bekostnad av typerna 1 och 2. I denna fråga är nu intet att göra, och jag skall icke heller framställa något yrkande, men däremot skall jag be att få säga några ord i en annan fråga, som också är omnämnd i propositionen.

Redan för ett par år sedan motionerade jag om en utredning, huruvida icke militärmusiken skulle kunna bli en verklig folkmusik, en verklig folkets egendom, så att åt folket och landet kunde bevaras denna kulturegendom, när en gång försvarsrevisionen skulle göras och en del musikkårer komme att indragas. Denna motion trollades bort här i kammaren i samband med några utredningar om föreläsningsärenden. Nu har Kungl. Maj:t i sin proposition sagt, om ett av Musikaliska akademien gjort uttalande, att det borde utredas, huruvida icke en del av den överflödiga militära musikorganisationen eventuellt kunde överföras på någon annan huvudtitel, att detta Musikaliska akademins uttalande vore värt allt beaktande.

Jag har inlämnat en motion om denna sak och där begärt, att regeringen måtte verkställa denna utredning och till 1926 års riksdag komma in med förslag i ämnet. Om denna sak har utskottet icke sagt något direkt, men utskottet har anfört, att utskottet icke har något att tillägga i fråga om det uttalande, som regeringen gjort i denna fråga, varför jag hoppas, att man får tolka det så, att utskottet menar, att regeringen bör verkställa denna utredning. Jag vill nu endast uttala den förhoppningen, att regeringen måtte låta utreda, helst så snart som möjligt, huruvida icke den kulturegendom, som denna musik, vilken annars kommer att skingras för alla himmelens vindar, obestriddligen utgör, kunde tagas till vara på något sätt och bevaras åt vårt folk, och den kostnad, som redan nedlagts både av staten och enskilda, härigenom bliva till gagn. Jag tror det är för sent, att sedan denna kulturegendom skingrats för alla himmelens vindar, ånyo bygga upp något sådant till folkets fromma, och därför vill jag uttala den förhoppningen, att regeringen såvitt möjligt tager saken ad notam.

Sedan, herr talman, skall jag endast be att få rikta ett par repliker till de talare, som hållit sina anföranden nu på eftermiddagen.

Herr Bernström sade, att hans excellens statsministern borde tacka militärvurmarna för att de trots socialdemokraterna hade ökat militärväsendet under de senaste 25 åren, så att vi hade så starkt försvar, som fallet var, när kriget bröt in över världen 1914. På den frågan antar jag att hans excellens statsministern själv skall svara. Men för min del skulle jag vilja säga herr Bernström, att vi borde tacka försvarsvurmarna för att vi icke voro ännu starkare rustade med vapenmakt, än vi voro 1914. Ty historien har visat, att stater, som voro mindre rustade än vi, gingo fria och oskadda ur världsbranden, medan den starkast rustade småstaten i Europa ganska snart drogs med och på några veckor slogs sönder i grunden, så att det nu tar generationer innan den kan repa sig igen. Därför skola vi vara tacksamma för att vi icke voro star-

Ang. för-
varsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

kare rustade 1914 än vi voro, ty då hade vi säkert varit indragna i krigsvirveln.

Herr Bernström sade vidare, att av flottan, för vilken en flottplan nu begärts, hade vi bara kvar en rest. Om det nu är så, att det bara är en rest kvar av flottan, så skulle härav framgå, att flottan varit mycket starkare förut. Då vill jag fråga: När har flottan varit starkare än nu, och varför har inte högern, som haft makten de senaste åren, gjort den ännu starkare? Jag har fått den uppgiften, att flottan i närvarande stund är starkare, än den någonsin varit, och om man nu icke precis får lov att räkna upp alla de fartyg som finnas, så tror jag herr Bernström hos fackmännen kan göra sig förvissad om den saken.

Till sist några ord till fröken Wellin. Hon sade, att det fanns flera högerkvinor, vilkas talan hon förde, som önskade mera rustning och mera militär. Det må vara hennes sak och deras, som hon företräder. Men det är många tusen arbetarkvinor, vilkas talan vi föra och som önska mindre militär och mindre rustning för de söner, som de fött till världen åt det land, som de älska lika högt som någonsin fröken Wellins högerkvinor.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Osberg: Herr talman! Egentliga anledningen till att jag har begärt ordet är den, att när jag läste igenom det betänkande, som vi nu ha till behandling här, så fann jag, att utskottet hade frångått Kungl. Maj:ts förslag på en punkt, som tillförne legat och alltjämt ligger mig varmt om hjärtat, nämligen i fråga om utbildningstiden. Kungl. Maj:t hade förordat, att utbildningen skulle ske sommartid för rekryterna. Detta har utskottet icke ansett lämpligt utan har frånträtt Kungl. Maj:ts förslag på den punkten och förlagt den s. k. vågruppens övningar till höst och vinter. Jag förvånar mig över att utskottet gjort detta, ty det har ju under de senaste åren framhållits rätt så mycket, hur förkastlig denna vinterövning är för rekryterna, men det oaktat har utskottet funnit för gott att tillstyrka vinterövningar.

Kungl. Maj:t hade föreslagit, att vågruppen skulle tjänstgöra från 4 mars till 3 juni och den s. k. sommargruppen från 10 juni till 9 september. De nyinskrivna skulle först under andra året fullgöra sin vartjänstgöring och sedan skulle sommargruppen inträda i tjänst även detta andra året.

Jag har, som jag nämnde, länge hyst den tanken, att det var oriktigt att uttaga våra pojkar till vintertjänstgöring. Jag tillät mig redan 1917 väcka en motion med anhållan om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida man inte kunde övergå till sommartjänstgöring för rekryterna. Båda kamrarna avslogo denna min framställning. Men jag dristade mig 1918 att framföra detta krav på nytt, och då bifölls det av andra kammaren med rätt stor majoritet, varemot första kammaren avskog detsamma. I första kammaren förekom en kort debatt, och jag skall tillåta mig, herr talman, att citera ett litet stycke av det anförande, som herr Hellberg i Karlstad höll, då min motion behandlades. Han säger: »Det lär knappast kunna förnekas, att förläggningen av värnpliktsövningarnas början till en årstid, som är synnerligen olämplig för vistelse och verksamhet utomhus, och som därför kan göra och faktiskt gör övningarna mindre effektiva, än de borde vara, och som tvingar de värnpliktiga att tillbringa största delen av dygnet inom kasernerna, vilket både hygieniskt och moraliskt är mindre hälsosamt — det lär väl inte kunna förnekas, säger jag, att förläggningen av övningarnas början till en så olämplig årstid var ett misstag.» — Vidare yttrade han, att han icke kunde tillstyrka bifall till motionen, enär denna borde upptagas till behandling först i samband med revisionen av 1914 års härordning. Den tiden har nu kommit, då vi skola revidera 1914 års härordning, men utskottet har icke velat gå med på den tanke-

gång, som då framfördes. Herr Klefbeck i första kammaren instämde för övrigt också i det uttalande, som herr Hellberg gjorde.

Nu vill jag säga, att när man här gått till en begränsning av övningstiden, så tycker jag det skulle varit utskottet angeläget att föreslå sådan årstid, att man kunde fått den bästa möjliga behållningen.

Jag vill nämna, att jag åhörde ett anförande, som generalstabschefen hade i första kammaren, och av detta framgick, att den s. k. vågruppen skulle bestå av en tredjedel av rekryterna. Men det är ju allt för många för att skicka ut under de klimatiska förhållande vi ha vid den tiden på året. De år, som gått sedan 1914, ha ju visat, vilken oläglig tid detta är för anordnande av dessa rekrytövningar. Vi måste väl se till i all rimlighets namn, att vi få det bästa möjliga av övningarna under den korta tid som är anvisad för dessa. Gör man det och lägger sig vinn om att utnyttja tiden väl — under förutsättning att vi få sommarutbildning — och dessutom se till vid den gallring, som skall ske, att vi få det allra bästa officersmateriel, som kan åstadkommas, så tror jag den tillmätta tiden räcker till. Men skall man ha vinterövningar, så är jag rädd, att det blir ett dåligt resultat av övningarna.

Jag har icke kunnat förbliva stillatigande i denna fråga. — Jag ser nu, att herr försvarsministern är här, och jag hoppas att han tager denna sak i beaktande, då han ju själv har begärt denna anordning, och jag tror, att det för honom är angeläget, att vi få sommarövningar. Jag kan försäkra er, mina damer och herrar, att om vi gå in för den ordning, som utskottet föreslagit, så blir det framställningar år efter år, tills man övergår till sommarövningar för rekryterna.

Repetitionsövningarna kunna gärna hållas vintertiden. Jag tillät mig säga 1918, att när rekryten blivit varm i kläderna och kan taga hand om sig själv, då betyder övningstidens förläggning mindre, men när dessa ynglingar komma direkt från sina hem, äro de ju ofta litet blyga och kunna kanske komma i händerna på mindre lämpligt befäl, vilket kan bli risk för deras hälsa och välfärd. Och för övrigt, man fostrar väl icke folk för att de i fredstid skola behöva utsättas för så stora risker, som fallet varit exempelvis de år, då vinterutbildning ägt rum?

Herr talman! Jag hade icke tänkt säga mer, men då jag nu fått ordet, skall jag giva en liten resumé av vad vi fått höra under debatten. Jag kan då icke förneka, att jag tycker, att högerns talare skjutit väl högt över målet, åtminstone många av dem. Vi få nog försöka att nöja oss med vad utskottet här föreslagit. Vi ha ju hört här från många håll, att flygvapnet är på ganska stark frammarsch, och om vi nu gå så långt som nationen överhuvud kan gå i fråga om försvarskostnader, hur skall det då bli möjligt att bygga på detta flygväsen, om det skulle behövas? Det är nämligen min livliga övertygelse, att det är detta vapen, som kommer att träda i förgrunden, och jag hoppas för min del, att vi småningom skola kunna utvidga detsamma. Jag kan också säga herrarna beträffande de förlägningsplatser, som detta vapen fått sig tilldelade, att det nog icke dröjer många år, förrän vi ha regementskomplex vid varenda en av dessa förlägningsplatser. Utvecklingen går i den riktningen, och den som lever, får se.

En åtgärd, som jag finner mycket tillfredsställande är möjligheten för underofficerare att vinna befordran. Vi skola få se, att detta kommer att ha en mycket hälsosam inverkan på vårt officersmaterial. Vi måste, som jag förut nämnt, försöka få de allra bästa krafter, som stå till buds, och utnyttja övningstiden på bästa sätt. Jag tänker, att även högermännen, på grund av den erfarenhet de haft, äro ense om att det syndats mycket i detta avseende och att det har slarvats med tiden ovanligt mycket. Detta kunna vi icke stå till svars med. Vi kunna se på Englands erfarenhet under boerkriget. Där

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

fick man taga itu med att få bort klyftan mellan officerare och underofficerare, och detta var mycket hälsosamt. Det visade sig nämligen, att man där icke varit tillräckligt noga vid anställande av officerare utan tagit med för många av societetens pojkar utan att göra sig förvissad om deras lämplighet. Det visade sig, att många av dessa voro odugliga, och så fick man reparera detta ganska grundligt. Jag hoppas därför, att det skall vara mycket vunnet med den åtgärd utskottet här har kommit med.

Jag har ingen särskild anledning att försvara herr Hamrin, fast många av kammarens ledamöter kastat sig över honom rätt så våldsamt. Jag hörde icke hela hans anförande, men i den del av anförandet, som jag hörde, framhöll han, att vi i händelse av krig måste ha även annat folk än dem, som äro klädda i militärrock, och detta är fullkomligt rätt. Till krig fordras det materiel, i högre grad än förr, och dessutom allt möjligt annat, kommunikationerna måste ökas, och det vore icke lämpligt att taga ut hela styrkan till militärtjänst, vi måste ha kvar några för en massa annat arbete än det rent militära.

Jag tycker verkligen för min del, att det socialdemokratiska partiet har visat en rätt god vilja att möta de övriga partiernas krav på försvar. Jag anser, att vi skola vara nöjda med detta, och jag hoppas, att vi som sagt skola kunna göra nödiga påbyggnader, där sådana kunna anses behöfliga.

Jag skulle gärna ha sett, att utskottet hade tagit med ett fast anslag till skytteväsendet. Nu tror jag visserligen, att när det motionsvis begäres anslag för detta ändamål år efter år, detta också kommer att bifallas av riksdagen, men det hade blivit större stabilitet, om vi hade fått ett bidrag till skytteväsendet i form av ett i staten upptaget anslag, och jag beklagar, att så icke skett. Jag hoppas emellertid, att man i framtiden skall ägna denna rörelse större beaktande, än vad nu har blivit fallet. Rätt handhavd är den frivilliga skytterörelsen av stort värde för infanteriets utbildning, och detta gäller icke blott de vapenföra utan alla, som vilja ägna sig åt denna rörelsens verksamhet. Detta är givetvis en stor styrka.

Jag konstaterar, att förhållandet nu är ett helt annat än 1914. Det värsta bråket är ju det, som ställes till i pressen, där var och en i sin stad söker göra för stort nummer av det hela. Vidare kommunisternas bråk, men jag skulle vilja råda dem att resa över till sitt idealland, Ryssland, och söka inverka på sina meningsfränder där, så att dessa stäckte sina rustningar, ty då kanske vi kunde gå ett steg till i fråga om minskning av försvaret. Jag är icke den, som skulle vara motvillig i det avseendet, och en sådan mission från kommunisternas sida skulle vara mera gagnande för vårt land än att stå här och tala oresonlighet.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra i frågan i dess helhet, men kommer i punkten om övningarna att göra ett särskilt yrkande.

Herr Beskow: Herr talman! I diskussionen om försvarsfrågan hör man gunås alltför ofta vår ekonomiska bärkraft åberopas med anspråk på vederhäftighet och pondus, som icke stå i rätt proportion till det inneboende värdet av detta uttryck.

Frågan om vad vi ha råd att offra för vårt försvar har inte kunnat med någon större grad av sannolikhet på objektiva grunder utredas. Alla försök i den riktningen, exempelvis de, som utfördes av 1907 års försvarskommitté och av 1911 års försvarsberedningar, ha ömkligen strandat. Varken försvarsrevisionen eller den Tryggerska regeringen eller den nuvarande regeringen ha givit sig in på den otacksamma uppgiften. Vad man anser, att vi ha råd att offra för vårt försvar, blir i hög grad beroende på en subjektiv uppfattning om dels vad staten överhuvud taget kan taga ut av medborgarna

för sina uppgifter, utan att de enskildas utkomstmöjligheter alltför kraftigt beskäras, och dels hur avvägningen skall åstadkommas mellan de medel, som böra tillkomma de olika statsuppgifterna. Det är under sådana förhållanden rätt naturligt, att meningarna om vad vi kunna offra för vårt försvar gå rätt mycket isär.

I hög grad blir ju uppfattningen beroende av, hur man ser på vårt utrikespolitiska problem. Förklaringen till att kravet på en nedrustning, en nedskärning av försvarskostnaderna för närvarande kan vinna en så stor ankläng i så pass vida kretsar, ligger framför allt däri, att en stor del av nationen har bibringats den uppfattningen, att vi kunna sova lugnt på vårt öra. Säkert är emellertid, att om nya orostecken av den art, att flertalet kan förstå dem, skulle uppkomma, så kommer inte nationen att tveka att taga på sig bördor, som äro ofantligt mycket större, än vad det nu är fråga om. Låt oss då emellertid hoppas, att uppvaknandet inte skall komma för sent.

Vad nu min personliga uppfattning om vad vi ha råd att offra för vårt försvar beträffar, har jag ju förilidet år haft tillfälle att flera gånger framföra densamma; och ingenting har inträffat, som har givit mig anledning att ändra uppfattning. Den allmänna bild, som man får av vårt folks ekonomiska ställning, jämförd med ställningen för några årtionden tillbaka och jämförd med ställningen hos flertalet andra folk, ger absolut intet stöd för talet om att folket dignar under militärbördorna. Under den debatt, som pågår, har det ju också givits talrika bevis för det relativa välstånd, som råder i landet, och jag saknar anledning att här syssla med detta. Jag har tidigare vid skilda tillfällen haft anledning att ingå därpå.

Vad däremot den statsfinansiella ställningen angår, tillät jag mig föregående år att uttala den förmodan, att vi, i den mån, som vi avlägsna oss från den svåra ekonomiska kris, som vi genomgått, skola kunna på ett rimligt sätt tillgodose de krav, som skäligen kunna uppställas på en ökning av vår sociala och kulturella standard, samtidigt som vi bibehålla kostnaderna för vårt försvar vid de nuvarande, och att det dessutom bör vara en möjlighet att så småningom i viss utsträckning åstadkomma en skattesänkning. Det är med en viss tillfredsställelse, jag kan konstatera, att mina uttalanden ha visat sig hållbara. Trots att den budget, som den nuvarande regeringen har lagt fram, inte kan på något sätt betecknas såsom en knusselfudget, och trots det att riksdagens sparsamhetsintresse mera har visat sig i teorien än i praktiken, och trots det, att de verkliga utgifterna ha stegrats med 18 miljoner kronor, så kan man för närvarande, med bibehållna kostnader för försvaret, diskutera möjligheten av en skattesänkning, låt vara obetydlig.

Herr Hamrin har i går fört sparsamhetens talan; särskilt jämförde talaren beloppet av våra försvarskostnader med vissa inkomstposter i budgeten. Det synes mig underligt, att han har fäst sig uteslutande vid den huvudtitel, som, omräknad i realvärde, icke har stigit i kostnad på det sista årtiondet, under det han icke visade några synbara tecken till oro för den utomordentligt kraftiga utsvällningen av utgifterna på andra huvudtitlar. För mig ligga de största skälen till oro i den hastiga tillväxten av utgifterna på vissa andra huvudtitlar. Om våra statsfinanser komma att fördärvas, så inte blir det på grund av våra försvarsutgifter, i varje fall inte med de vindar, som nu blåsa, utan hotet mot landets sunda ekonomi kommer från helt andra håll. Det vet jag också, att näringslivets män, som gärna se en skattesänkning, på den punkten dela min uppfattning. Som herr Nylander redan har framhållit, har man för vår handels, industris och sjöfarts skull ingen anledning att önska reducerade försvarskostnader. Näringslivets blomstring är i högsta grad beroende av den trygghetskänsla, vårt försvar kan skänka oss.

Ingen må för övrigt föreställa sig, att vad som nu kan komma att in-

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. försvars-
väsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

besparas på försvaret kommer näringslivet, och det i sin helhet, till godo i form av minskad beskattning. Nej, det vakuum, som för ett ögonblick kan uppstå, kommer nog att till största delen tagas i anspråk för ändamål, som med rätt eller orätt kunna anses befordra sociala eller kulturella syften. I vad mån de 30 miljoner kronor, som möjligen komma att inbesparas, verkligen komma att höja vår kulturella standard, lämnar jag därhän. Årets budgetsbehandling giver mig det intrycket, att dessa inbesparade medel i stor utsträckning komma att användas för ändamål av skäligen tvivelaktigt värde.

I detta sammanhang förtjänar kanske att anmärkas att en besparing av 30 miljoner kronor kan neutraliseras av en ökning på 8 % av de övriga verkliga utgifterna i statsbudgeten, lånebudgeten och räntor på statsskulden däri alltså icke inräknade. Hur lätt kunna inte dessa 8 procent komma att rinna bort i sanden, och hur lätt kan inte därefter den frågan komma upp, om vi inte böra göra ytterligare besparingar på försvaret för att kunna tillfredsställa ytterligare önskemål av hela den oändligt långa rad av krav och önskingar, som aldrig, aldrig kommer att taga slut. Här ligger för mig den inte minsta anledningen till oro och sorg över det beslut, som i morgon kan väntas fattat.

Jag säger sorg över beslutet, och det innebär ingen överdrift. Försvarsministerns hela formuleringsskicklighet har inte räckt till för att taga mig ur den uppfattningen, att skillnaden i försvarsvärde mellan den Tryggerska regeringens respektive högerreservanternas olika förslag till försvarsorganisation med en kostnadssumma av 138 å 140 miljoner kronor och utskottets förslag med cirka 30 miljoner kronor lägre kostnad är synnerligen betydande. Ännu mindre har försvarsministern lyckats övertyga mig om, att det av regeringen framlagda förslaget giver försvaret till och med större styrka, än som kan betingas av det utrikespolitiska läget respektive att till och med ett mindre starkt försvar inte skulle innebära ett äventyrande av landets säkerhet, som statsministern har uttryckt det i sitt uttalande till statsrådsprotokollet. Den besparing, som det här gäller, väger enligt min åsikt fjäderlätt mot de väsentligt ökade möjligheter till ett försvar för vår självständighet och vårt oberoende, ordnat och organiserat med en kostnadsram lika med den nu gällande. Det är visserligen sant, att intet försvarsväsende kan giva en absolut trygghet för landet, men utsikten att få bevara freden och möjligheten att avvärja ett anfall ökas, mina herrar, i mycket hastigare progression, än vad kostnaderna ökas.

Herr talman! Med detta korta inlägg i debatten har jag velat uttrycka mitt beklagande över vad som nu sker. Jag delar den oro, de bekymmer och den sorg, som tyvärr måste hysas av stora delar av vårt folk över den tyvärr alltför säkra utgången av den fråga, vi nu behandla; och jag ber därför, herr talman, att få instämma i herr Lindmans reservation.

Herr Järte: Herr talman! Det fälldes under gårdagens debatt från regeringsbänken i statsministerns anförande några ord för att beteckna den svenska försvarsfrågas historia, som jag inte kan lämna oemotsagda. Om man lyssnade till hans excellens statsministern, så föreföll det, som om vårt försvarsväsende uteslutande skulle vara ett resultat av våra inrikespolitiska avgöranden, att det var uteslutande på valfälten, som dess öden blivit avgjorda. Så är inte förhållandet. Ser man närmare på saken, och har man själv i sin ungdom och i sina första mannaår upplevat svensk inrikespolitik och följt försvarsfrågan, märker man granneligen, att det är världspolitiken mera än inrikespolitiken, som därvidlag varit bestämmande.

Hans excellens nämnde, att det nu föreliggande regeringsförslaget hade

sin rot i en socialdemokratisk motion vid 1911 års riksdag. Det är nog många i denna kammare, som erinra sig den motionen och de två dagars debatt, som då fördes, och som utmynnade i det bekanta yrkandet om att det skulle utredas, »huruvida och i vad mån» man skulle kunna minska försvarsbördorna. Det är däremot inte riktigt, då hans excellens gjorde gällande, att 1911 års betydelsefulla val här i Sverige skedde främst på försvarsfrågan. Nej, i första rummet stod frågan om det parlamentariska styrelsesättet, men som lämpligt lockmedel hade man som vanligt fört fram försvarsfrågan. Och vänstern vann valslaget. Då skulle också de utfästelser infrias, som givits valmännen, att det skulle vara möjligt att nedbringa försvarskostnaderna, som, då intogo en vida mera framträdande plats i budgeten än som sedermera — och framför allt efter det nu förestående beslutet — skulle bli valet. Försvarsberedningarna tillsattes. Många minnas väl de oktoberdagar 1911, då försvarsberedningarna kommo till — samtidigt som de första skotten brakade löst i kriget mellan Italien och Turkiet, hur då för första gången på länge Janustemplets portar öppnades i Europa, och hur under försvarsberedningarnas hela tillvaro den utrikespolitiska horisonten oavbrutet mulnade. Det var trycket från det barometerminimum, som då vilade över Europa — och vilket sedan dess aldrig vikit — som bragte försvarsberedningarnas arbete in på helt andra banor, än deras tillskyndare från början avsett.

Alla erinra vi oss också den dramatiska upplösningen; alla minnas vi Karl Staaffs Karlskronatal i december 1913, hur Staaff då öppet proklamerade, att resultatet av regeringens utredningar, sådana de preliminärt förelägo i försvarsberedningarna, var, att vallöftena *icke* kunde infrias. Alla måste vi rucka på oss, heter det i Karlskronatalet. Socialdemokraterna måste göra det, och högern, som i god tro hade lovat 1911 att i sin mån medverka till att söka nedbringa försvarskostnaderna, måste göra det, och de frisinnade stodo inför nödvändigheten att öka utbildningstiden och pålägga nya finansiella bördor för en bättre försvarsberedskap, »som måste komma motsvarande huvudtitlar att stiga med enorma belopp».

Sådan var situationen 1913—1914. Det var inte alls så, som statsministern i går sade, att det var högern, som dämde upp vänsterns vilja att göra en demokratisk försvarsreform. Och det var heller inte så, som herr Eriksson i Grängesberg framhöll i går, nämligen att försvarsvännernas politik alltid har varit att »vänta och se» och ingenting göra. Nej, det som utlöste denna kris, det märkvärdiga fenomen, som då försiggick, det var, att hela den försvarsvänliga delen av svenska folket genombäövades av en aning om att den stora världskatastrofen var i annalkande. Man ville rakt inte »vänta och se» tills katastrofen kom; man ville tvärtom ha ett resultat »nu, omedelbart och i ett sammanhang». Otviveltiktigt skulle Staaff och den då försvarsvänliga delen av hans parti gått med på att försöka åstadkomma ett sådant resultat, om inte den grupp i hans parti, som nu utgör det folkfrisinnade partiet, hade motsatt sig detta. Den, som kommer ihåg de dagarnas politik, erinrar sig också den roll, som den s. k. Rosenbadgruppen då spelade i det liberala samlingspartiet. Mina herrar! Den rollen har den gruppen fortsatt att spela i vår försvarsfrågas senare historia, och här föreligger den första bittra frukten av dess ställning som en numera avgörande politisk maktfaktor i vårt parlamentariska liv. Jag erkänner, att det finnes en lika konsekvent som för fosterlandets försvar djupt beklaglig följdriktighet i detta handlingsätt. Men jag vill fråga: var finnes för närvarande den del av det gamla liberala partiet, som då var försvarsvänlig, den del, som upprördes över, att de måste ha med sig en halva, som motsatte sig ledarens intentioner? Ja, kanske man om ett par timmar skall få ett defini-

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

tivt — och bedrövligt — svar på den frågan genom första kammarens omröstning!

Karl Staaff fick rätt. Även socialdemokraterna hade, som han sade i sitt Karlskronatal, ändrat sig; det framkom vid 1914 års senare riksdag en motion från socialdemokratiskt håll, dagtecknad den 7 juli 1914 och i vilken man begärde 6 månaders värnplikt, men vidmakthöll den gamla försvarsorganisationen med undantag av den skånska kavallerifördelningen. Det var en ståndpunkt, som jag skulle livligt önska, att partiet bibehållit. Skulle det nu föreliggande utskottsförslaget i jämförelse med 1914 års motion vara barometer för försvarsvänligheten, måste denna senare sägas ha avsevärt sjunkit sedan 1914.

Vad är anledningen? Jo, socialdemokraternas nuvarande uppfattning är icke, som herr statsministern sade, fotad på 1911 och 1914 års motioner, utan på 1919 års försvarsrevision och dess betänkande av år 1923. Försvarsrevisionen tillsattes 1919 i de ljusa förhoppningarnas tecken. Nu skulle världskriget vara det sista, ej det senaste kriget. Nu skulle Nationernas förbund utgöra en fast och stark medelpunkt för de mellanfolkliga fredssträvandena. Nu skulle man, under hänsyn till det statsfinansiella läget och de farhågor, som då fyllde alla statsekonomer för vad den kommande fredskrisen månde bära i sitt sköte, tryggt kunna hängiva sig åt en minskning av försvarsbördorna. Dessa voro ungefär de direktiv, som försvarsrevisionen fick av vänsterblockets Edénminister.

Hur gick det? Med hänsyn till det utrikespolitiska läget råkade försvarsrevisionen ut för samma fatalitet som de Staaffska försvarsberedningarna. Under utredningsarbetets lopp mulnade alltmer utrikeshorisonten. Det intrycket kan ingen undandraga sig. Man fick det också bestyrkt av de tal, vilka nu hållas från regeringsbanken och som i fråga om utrikespolitiken ha en avsevärt mera pessimistisk, d. v. s. en mera realistisk prägel, än fallet skulle ha varit, om denna fråga varit före för ett par år sedan.

Försvarsrevisionens resultat utföll emellertid på helt annat sätt än försvarsberedningarnas. Vad kan anledningen därtill vara? Efter mitt sätt att se förelågo i stort samma förutsättningar för revisionen som för försvarsberedningarna. Jag erkänner dock, att i flera hänseenden läget förändrats till Sveriges fördel. Vi ha inte längre tsarens kosacker vid Torneälv. Tvärtom, vad vi innerst livligast hoppades, vad vi i hemlighet drömde före världskriget beträffande det gamla svenska väldets provinser hinsides Östersjön, det infriade världskriget. Vi fingo en vida bättre ställning, än vi vågade vänta. Det kan motivera den nedsättning av 1914 års härordning, som ett bifall till provisoriets förlängning skulle medföra.

Men, mina herrar, samtidigt som vårt yttre läge förbättrats, ha Sveriges politiska förpliktelser ökats. Envar förstår, att den tunna barriär, som nu skiljer oss från det stora expansiva ryska väldet, den tål bakom sig ingen luftförtunning. Om det finnes insikt och medvetande om, att Sverige har moralisk skyldighet mot sig självt och den västerländska Norden att vidmakthålla ett sådant försvar, att det uppnådda gynnsamma läget i Norden därav hämtar sin styrka, så måste det också ha vilja till makt härutinnan. Ett motsatt förfarande måste hos randstaterna och särskilt i Finland medföra de bittra känslor, som också ta sig tydliga uttryck: att vi krypa bakom deras utsatta läge för att vidtaga en nedrustning av vårt försvar.

Det fanns en riktig tanke i den socialdemokratiska reservationen till försvarsrevisionen, som är uttryckt på följande sätt: »Man måste uppfatta varje försvarsorganisation såsom avsedd för en begränsad och överskådlig tidsperiod. Man bör vid dess uppbyggande utgå från det närvarande läget men så till vida ta hänsyn till en oviss framtid, att man bevarar möjligheter för

en tillräckligt snabb anpassning efter nya och förändrade förhållanden. Om den här antydda metoden bäst synes svara mot det endast långsamt klarande världspolitiska läget, lovar den å andra sidan också mest i fråga om ekonomiska besparingar.» Där har man uttryckt principen om den *elastiska* härorganisationen, som, såvitt jag förstår, är en riktig och lycklig tanke. Men, mina herrar, varför skall man då slopa vår nuvarande härordning, som just är en elastisk sådan?

Man talar om »1914 års härordning». Egentligen menas därmed 1901 års härordning. 1914 års härordning var endast en utvidgning på vissa punkter av 1901 års härordning. Man ökade utbildningstiden så som försvarsberedningarna föreslagit, och stärkte kadrerna för att få en bättre stomme till reservformationer. Men i övrigt vidtogs ingen väsentlig förändring. 1901 är födelseåret för den moderna svenska värmakten, förebådad av 1892 års urtimas beslut. Det var icke en dag för tidigt. Man skall besinna, att vi 1875 hade kunnat få en tidsenlig, effektiv försvarsorganisation, om den unga generalstabens förslag gått igenom, ett förslag, skapat av den store patrioten general Raab och alltjämt ansett som kanske den bästa härordning, som förelagts den svenska riksdagen.

Alltså: 1901 års härordning kom sent, men kom dock i rätt tid. Varför beslöts den just då? Det berodde ingalunda av några slags inrikespolitiska avgöranden, nej — därför att Bobrikoffs skugga föll mörk över Sverige! Den som kommer ihåg den tiden glömmar icke, hur det kändes i alla svenska bröstfebruaridagarna 1899, då tsarproklamationen bröt ned Finlands besvurna frihet; man förstod, att här började det systematiska russificeringsarbete, som förut med sådan framgång genomförts i Östersjöprovinserna. Den känslan var ej heller främmande för den svenska arbetarrörelsen. Herr talmannen erinrar sig för visso en socialdemokratisk ströskrift, som kom ut den 1 maj 1899, där Branting i en artikel under rubriken »Kätterska strötankar» förklarade, att han just med hänsyn till vad som hänt på andra sidan Östersjön, icke ställde sig främmande för den tanken, att fingo vi allmän rösträtt, kunde vi gå med på ettårig värnplikt. Det gjorde ett djupt intryck på Sveriges försvarsvänliga akademiska ungdom på den tiden, såsom ett uttryck för samma idéer, vilka buro Harald Hjärnes strävan på 1890-talet: *försvar och reformer*. Och säkerligen var Branting ej ensam om denna sin tanke. Jag tror man kan säga, att skulle det tagas ett mått på den svenska arbetarklassens försvarsvilja, stod den kanske i det ögonblicket högst. Jag vill icke beröra hur det gick med »försvar och reformer». Försvaret var det mest trängande: rikets behov måste gå före allt annat; reformerna kommo desto flera sedan. Det nationella frisinne, som fanns i Sverige på 1890-talet, har emellertid upplevat sin bittraste besvikelse däruti, att fastän reformernas mångfald blivit verklighet, fastän det svenska folket har nått ett materiellt välstånd, som överträffar alla andra folks i Europa — jag vill vädja till de många arbetarrepresentanter, som jämt och ständigt resa ut på internationella kongresser och dylikt, hur det känts de sista åren, när ni kommit till Trälleborg: jo, ni ha kommit till ett herrefolk, ni ha kommit till ett herreland — så har i jämförelse härmed försvarsviljan icke vuxit så, som man kunde hoppats, och det är just detta, som är den djupaste desillusionen för dem, som på 1890-talet i olika partilägen bekände sig till parollen: försvar och reformer.

1901 års härordning var, som sagt, elastisk. Den bibehöll den gamla, av våra stora konungar skapade härorganisationen. Då avskaffades indelningsverket och genomfördes den svenska värnpliktsarmén. Efter 1901 byggdes de nya kasernerna, och dessa togos till så, att plats fanns för 1914 års utvidgning. Tack vare att år 1914, som general Hammarskjöld framhöll i går i första kammaren, 1901 års härordning var genomförd, så kunde man, som

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

Ang. för-
svarsövningens
ordnande
m. m.
(Forts.)

många av de närvarande varit med om, då inkalla årsklass efter årsklass och ge dem en nödtorftig upplivning av inlärd färdigheter och på så sätt få till stånd en svensk här, starkare än någon på 200 år i vårt land.

Sedan kom krigets slut och de s. k. frederna. Det var förklarligt, att en militär avspänning då borde äga rum. Det krävdes också av statsfinansiella skäl. Så skedde överallt i neutrala länder, i Schweiz, i Danmark och i Norge. Även då kunde vi begagna oss av 1901 års elastiska härordning. Man bibehöll den 1914 utvidgade kadern, men nedsatte övningstiden och gjorde andra förenklingar med avsevärda besparingar som resultat. Ja, man kan säga, att vi 1920 fingo en ny »härordning», en tidsenlig variant av 1901 års härordning. En stor olägenhet var dock, att övningstiden fastställdes år för år. Hade man givit provisoriet en varaktighet av fem år, hade man för visso med mycket större fördel militärt kunnat utnyttja provisoriet. Det är inte svårt att förstå, hur pass olyckligt en sådan bestämmelse måste verka, som att riksdagen år för år bestämmer övningstiden. Det vore detsamma, som om vi för våra undervisningsanstalter här i riksdagen skulle bestämma nya studieplaner varje år. Det är klart, att det måste skapa olidliga och svåra förhållanden. Vi hade i varje fall kvar den gamla stommen, vilken när som helst vid behov kunde svälla ut.

Det var en stark, saklig logik däri, att den större kadern bibehölls trots den förminskade övningstiden. Ty även en lekman kan fatta, att skall man minska övningstiden, måste lärarkrafterna vara flera, för att arbetet skulle kunna bli intensivare. I Frankrike och Belgien har man också minskat övningstiden. Men hur gör man där? Jo, man låter det gå hand i hand med en ökning av kadern, beträffande såväl officerare och underofficerare som volontärer. Man bemödar sig också samtidigt att som compensation för den minskade militära utbildningstiden bereda ungdomen viss propedeutisk militärövning. Det hade vi också förr i världen här i Sverige. På 1890-talet, då jag var gymnasist, ägde varje höst en tre veckors militärövning rum vid de allmänna läroverken. Jag försäkrar herrarna, att det var ett synnerligen angenämt avbrott efter sommarsemestern att under september månad ha tre timmars läsning på förmiddagen och sedan tre timmars exercis på eftermiddagen. Man lärde sig dock elementerna av rekrytutbildningen. Riksdagen avskaffade emellertid 1917, mitt under brinnande krig, dessa hos skolungdomen populära militärövningar vid de allmänna läroverken. Det var ingen tjänst som därmed gjordes försvaret. När man kommer med så kort övningstid som den, vilken nu är föreslagen, vore det riktigare att gå den väg, som Jaurès anvisar i sin »L'armée nouvelle», att börja med ungdomens militära fostran så tidigt som möjligt. Det ingick också på sin tid i den tyska socialdemokratiens militärprogram.

Hos oss föreslås nu en orimlig minskning av övningstiden, *samtidigt* som kadern försvagas. Man bryter därmed ned 1901 års härordning, förstör den stomme, som möjliggör en elastisk härordning. Det är ingen tillfällighet, att den alltjämt bestående 1901 års härordning omfattar 6 arméfördelningar. Det finns nämligen en militärorganisatorisk norm, som säger, att för att taga ut ett folks hela levande kraft, för att kunna möta fienden med allt det vapendugliga manskap i landet, som kan gå in i fältarmén, behövs det en arméfördelning på ungefär en miljon invånare. Därtill kommer, som också våra militära vederbörande framhållit, att vi för att försvara vår nordgräns behöva minst 6 fördelningar, och för att därjämte kunna skydda vår långsträckt kust och våra ömtåliga provinser ytterligare de 6 reservfördelningar, som ingå i 1914 års plan. Jag vill här i förbigående påpeka, att det nyss av en Skåne-representant framhölls, att om vi förlora Skåne genom fientlig ockupation, så sakna vi möjlighet till självförsörjning, då finns ingen utsikt att vid avspärrning brödföda svenska folket. Detta skydd omöjliggör det föreliggande ut-

skottsförslaget, och det är därför, som det måste sägas vara en *undermålig försvarsordning*.

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

På utskottsförslagets detaljer skall jag icke ingå i vidare mån än att instämma med herr Fjellman, då han kritiserade den dogm, enligt vilken kavalleriet skall utdömas. Det är i högsta grad beklagligt. Ty, mina herrar, det svenska rytteriet torde vara ett vapen, som, med erkänt framstående ryttraranda, kan gå i fält med i genomsnitt treårsutbildat manskap, d. v. s. med A-klassare. Vårt kavalleri är jämförligt med vilket annat kavalleri som helst. På den punkten stå vi med i främsta ledet. Man behöver icke vara militärt bildad för att inse att, med hänsyn just till vår stora kust, det är av största betydelse att ha ett sådant rörligt och förstklassigt vapen i första linjen. Det kan icke heller, vad spaning beträffar, såsom också framhölls i går av general Hammarskjöld i första kammaren, ersättas av flyget. Vad det innebär att nu i stället för 50 skvadroner få 17, det behöver man inte vara kavalleriofficer, icke militär fackman för att förstå. Det är helt enkelt en katastrof för detta vapenslag.

Artilleriet är också mycket styvmoderligt behandlat. När man läser en skildring av den belgiska härordningen och finner, att denna på 24 infanteriregementen har 22 fältartilleriregementen, så förstår man, att hur mycket man än må ha reagerat mot det missbruk, som gjorts av maskinarmébegreppet, den nya försvarsordningens bristande tillgodoseende av artilleriet just karakteriserar dess ohjälpliga efterblivenhet på denna vitala punkt.

Den »demokratiens försvarsordning», till vilken herr statsministern så verkningfullt bekände sig, måste därför tyvärr på angivna grunder sägas vara en dålig försvarsordning. Ingen betvivlar emellertid allvaret och uppriktigheten i statsministerns deklARATION, då han betonade, att nu har demokratin blivit fullmyndig här i landet, nu träder den i fortsättningen in för svenskt försvarsväsende. Jag betvivlar ej heller, att om det gäller, så sammanfaller i Sverige *folkvilja* och *försvarsvilja*. Men, mina herrar, ett land är inte hjälpt med den blotta försvarsviljan. Den har nog funnits hos alla folk, som gått under genom bristande förutseende i utrikespolitiskt hänseende eller genom ofullständig krigsberedskap. Vad det kommer an på, är organisationen, på de medel, som försvarsviljan ställer till förfogande. Naturligtvis vilja alla gärna ha våra vattenfall monterade, men ingen kan väl tro, att det går för sig bara genom att hänga ett hjul under Tännforsen. Många önska ha elektrisk drift på våra järnvägar, men inte går det att ordna per radio. Ett målmedvetet, långsamt organisationsarbete måste ske för det syftets vinnande. En försvarsorganisation är också en sådan ytterst komplicerad anordning, som fordrar minst ett årtionde för att mogna. Man får icke något resultat genom massuppbåd i ett kritiskt ögonblick. Systematiskt organisationsarbete på lång sikt är av nöden. Här för saknar demokratin i Sverige, åtminstone dess väljarmassor, all förståelse. Härvid kan man icke undgå att finna, att det sätt, varpå vänstern av ålder lagt sin försvarspolitik, har ett drygt ansvar. Det finns ett gammalt, gott ord av Gustav Vasa, som kände sitt folks kynne: »Jag förundrar mig icke, att allmogen är ohörsam och ovillig, när jag hör, att den har så sköna tillskyndare.» Törs man tro, att hädanefter, efter dessa deklARATIONER från regeringsbänken, i arbetarpartiets press, i dess politik, i dess agitation en helt annan tonart, en helt annan anda med positiva synpunkter kommer att göra sig gällande? Man blir något misstrogen, när man här hör och eljest vet, vilken stark försvarsolustig falang, som alltjämt dväljes inom vänsterns leder, en falang, som betraktar detta utskottsförslag som en tillfällig kompromiss mellan fortsatta spekulationer i försvarsolust, som äro så lönande ur valsynpunkt, och regeringsansvarets börda. Här har annars vänstern och speciellt socialdemokratien en mycket stor uppgift inom sina egna

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

led att genomföra. Man må hoppas, att vår misstro icke är berättigad, men den måste näras också av ett sådant faktum, som behandlingen i utskottets förslag av den mest demokratiska försvarsyttning, som finnes här i landet, det frivilliga skyttväsendet. Detta nekas det ordinarie anslag på 500,000 kronor, som det behöver för sitt vidmakthållande och sin utveckling. Det är symptom, som tyda på, att man ännu på alla punkter åtminstone icke konsekvent genomtänkt sin nya ställning till försvaret och det ansvar den medför.

Vad säger man ute i landet om saken? Från landet, har det sagts i vänsterpressen, har man icke förspört några livligare tecken på oro och sorg inför den väntade utgången. Det beror delvis därpå, att man ute i landet icke ännu förstår, vad som är å färde; man har också en fatalistisk tro, att försvarsutskottets förslag till sist måste falla i första kammaren; det går inte igenom säger man, det är otänkbart att så kan ske. Jag är icke så optimistisk. Jag tror, som många talare före mig, att vi stå inför ett ödesdigert avgörande, att ett bifall till försvarsutskottets förslag är oundvikligt. Men då, mina herrar, då kommer ett uppvaknande i landet, och då skola ni få se, att den svenska försvarsviljan kommer att leva upp. Den stora vind från detta gamla rikes historia, som nu saknas i riksdagens plenisalar, den skall komma igen starkt blåsande och ännu en gång bära fram den svenska försvarsviljan till seger. Det skall visa sig, att fastän här i dessa dagar raseras vad Sveriges försvarsvänner sedan 1880-talet arbetat för, ty detta förslag innebär en tillbakagång före 1892 års urtima, så skall verket byggas upp på nytt.

Det betänkligaste är, att de män, som bära ansvaret för detta beslut, ha varit med 1914. Många sutto då i riksdagen och hörde, hur den dåvarande vänsterministärens utrikesminister åren förut försökte förklara, att visserligen voro utsikterna mycket bekymmersamma i Europa, visserligen tydde många tecken på att ett krig var i annalkande, men att det förhållandet, att man t. ex. klarade Marockokrisen tydde på, att det fanns förhoppning, att nästa kris också kunde förlöpa i utjämningens tecken. Hur kunna de, som varit med om den stora desillusionen — den naiva fredstron kunde då vara förklarlig, därför att vi inte haft något stort krig i Europa på så länge — men hur kunna de, som varit med om detta för 11 år sedan, nu upprepa samma argument. Men då framfördes, i stort sett hänge sig åt samma optimistiska föreställningar? Mig förefaller det, som vore Versailles-fredens Europa en vida farligare brandhärd än Wien-kongressens, som gick till spillo vid det sista kriget. De gränser, som funnos före 1914, hade dock en hundraårig hävd. De hade framför allt kommit till under en utveckling av Västerlandet utan motstycke; de hade, så att säga, ingått i det världsekonomiska hushållningssystem, som Europa behövde för att leva och förkovra sig. Versailles-freden har rivit upp detta, har skapat missbildningar till stater, slitit sönder ekonomiska sammanhang, fört ihop nationaliteter, som inte på något sätt kunna leva samman. En sådan värld, ett sådant Europa, där marken skälver och över vilket molnen upptorna sig, förefaller mig mer inbjudande till pessimistiska betraktelser än 1914 års Europa. Den, som tror, att det var kapprustningarna som förde till krig — en grotesk missuppfattning, en förväxling av orsak och verkan — den, som dock tror så, måste ju säga sig, då han hört ojäviga fakta här framläggas av flera talare, att Europa för närvarande är ett större härläger, än det var för 11 år sedan, att ofärd kan stunda. Ut från herrarnas egna förutsättningar förefaller mig denna sangvinism obegriplig.

Nu säges det — det har vädjats därom från regeringsbanken och från de frisinnares läger — att man skall icke i oträngt mål upplysa utlandet om vad som här är å färde. Man skall fördölja, att Sverige är på väg att vid-

taga en kraftig nedrustning; annars skulle vårt anscende skadas. Motsatsen vore en ofosterländsk gärning. Ingen försvarsvän torde dock adressera sig direkt till utlandet för att på något sätt där agitera för sin uppfattning. Vi måste emellertid säga vår ärliga mening; måste öppet tillkännagiva vad det väntade beslutet innebär, och givet är, att främmande makter ha så pass många om-dömesgilla representanter här i landet, att för dem kan icke sanningen fördöljas. Men samtidigt säges det ju, speciellt från pacifistiskt håll, att Sverige nu gör en god gärning genom att föregå världen med bästa exempel! Vi skola visa utlandet, att här är en stat, som går »i spetsen för avrustningen»! Herr försvarsministern har också ibland varit inne på den tankegången. Men hur kan detta rimma sig med meningen, att för all del för utlandet undandölja en så banbrytande fredsgärning i en vapenspackad värld?

Denna uppfattning, att det mellanfolkliga tillståndet är på väg att avsevärt förbättras, att vi med tillförsikt kunna verkställa en sådan nedskrivning, den bottnar för visso på sina håll i en uppriktig övertygelse, att då det gäller internationella förhållanden, då råda altruistiska lagar, då härskar en harmonisk anda, då finnes en strävan mellan folk och stater till samförstånd och försoning. Är den uppfattningen av det internationella samlivet riktig, är den verkligen fullt motiverad, kan den på allvar hysas, speciellt av arbetarpartiets medlemmar, vilka, när det gäller inrikespolitik, äro så stora realister och klara maktpolitiker? Att man kunde tro det före 1914, att man då kunde ha förhoppning på Internationalen, på arbetarklassens mellanfolkliga sammanhållning, det var åtminstone begripligt. Under årtionden hade kongresser ägt rum, resolutioner fattats, storartade tal hållits, och sinnelagets redobogenhet till att också tro på dessa utfästelser förelåg. Men 1914 brast internationalen som glas. Det visade sig, att de djupt förankrade sociala bildningar, som heta folk och stater, äro starkare än klassen. I Tyskland ilade Ludwig Frank till fanorna; i Frankrike blev Jules Guesde minister. Efter sådana upplevelser måste väl hela denna kolartro ha fått ett grundskott. Men den fortlever i alla fall. Att den kan fortleva, fastän samtidigt i fråga om inrikespolitiska förhållanden ett helt annat sinnelag föreligger och praktiseras, det kan jag icke förstå. Man för en intensiv facklig kamp, och man är så »militaristisk» å klasskampens vägnar, att t. o. m. Fänrik Stål, som numera på grund av sitt krigiska innehåll anses på dessa håll förlegad, alltmer citeras i den socialdemokratiska pressen och av socialistiska talare för att glorifiera det egna partiets bragder. Då man vidare beträffande fackliga lönekonflikter avvisar all skiljedom, då man håller på fortsatt strid och förbättrad kampberedskap på detta område, är det ju klart, att de långt starkare realiteter, som heta folk och stater, måste vara ännu borstigare, ännu brutalare än klassen.

Svenska folket fick en grundlig lektion i den saken i Ålandsfrågan. Där ansåg sig Sverige ha rätten på sin sida. Men Finland visade tänderna — och fick rätt. Det är innebörden av Ålandsfrågans slutuppgörelse. Rapportörerna antydde också, att en så beskedlig stat som Sverige fick finna sig i att makten låg hos dem som ville utöva makt. Det var en djup besvikelse för svenska folket. Men har det tagit lärdom av läxan, har det besinnat, att i det mellanfolkliga samlivet liksom tyvärr också i den inhemska politiken man måste ha ett visst mått av makt för att få sin goda rätt?

Och, mina herrar, de folkfrisinade, dessa speciella idealister på detta område, visa, när det kommer till kritan, att de utmärkt väl förstå att begagna den maktställning, ett tillfälligt parlamentariskt läge fört dem till. De äro inga altruister; de räkna mycket kallt med realiteterna, precis som de vore statsmän i Nationernas förbund i Genève! Även där visar det sig en djupgående motsägelse mellan utrikespolitisk uppfattning och inrikespolitisk praxis.

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Herr talman! Jag yrkar bifall till den av herr Lindman m. fl. avgivna reservationen. Jag har personligen sympatier för herr Bernströms och för herr Hammarskjölds motioner, men jag har ett särskilt skäl att just förorda ett uppskov, d. v. s. ett bifall till den nämnda reservationen, och det är det sätt, varpå min och herr Bernströms motion om ekonomisk krigsberedskap blivit behandlad av utskottet.

Jag anholder att få övergå till den sidan av ämnet. Det finnes en ljuspunkt i den kungl. försvarspropositionen, som återfinnes på sidan 369 och handlar om ekonomisk krigsberedskap. Där har Kungl. Maj:t för första gången tagit upp denna viktiga fråga. Därmed har försvarspropositionen gottgjort en stor försummelse, som vidlådit hela det föregående försvarsarbetet. Krigsberedskapskommissionen tillsattes 1915 och framlade efter tre års arbete ett vidlyftigt förslag, som dock aldrig blev tillräckligt beaktat. Försvarsrevisionen behandlade det icke; icke ett ord är nämnt därom i dess betänkande. Ej heller förra årets regeringsproposition ingick på frågan.

Nu framhåller Kungl. Maj:t, att något måste göras åt saken. Denna fråga behöver också en så grundlig utredning, att man kan säga, att en försvarsordning, som icke tager fasta på landets beredskap till krig på *alla* det ekonomiska livets områden, är ofullständig. Detta fundamentala fel vidlåder också försvarsutskottets föreliggande förslag. Utskottet avvisar icke direkt Kungl. Maj:ts uttalande men ställer sig tämligen skeptiskt, detta fastän man i Frankrike har ansett, att just en genomgripande ekonomisk beredskap är nödvändig och integrerande del av hela försvarsorganisationen. I Frankrike föreligger ett lagförslag, enligt vilket alla fransmän göres till värnpliktiga och där det proklameras skyldighet för varje fransk medborgare att vid mobilisering ställa sig till landets förfogande; det innebär med andra ord en statens förfoganderätt över allt och alla i Frankrike.

Världskrigets erfarenheter visade, att utan en sådan genomgripande civil krigsberedskap kan icke ett nutida krig utkämpas. Det är en oundgänglig förutsättning för en framgångsrik kamp. Till samma resultat kom man till här i Sverige, när frågan första gången behandlades i riksdagen med anledning av kungl. proposition. 1915 uttalade sålunda riksdagen, att en ekonomisk beredskapsorganisation förvisso behövdes. Världskrigets utbrott visade, att vi stodo fullkomligt oberedda på detta område, och det kostade oss i onödan många tiotal miljoner kronor.

I Frankrike har man nu, som sagt, gått frågan in på livet, och det har visat sig, att den är av så genomgripande beskaffenhet, att den föranlett förslag till omläggning av inskrivningsväsendet, av hela mobiliseringsverket och av den strategiska uppmarschen. Jag håller före, att en nutida försvarsordning, som icke beaktar detta, är ofullständig och tarvar ovillkorligen komplettering. Det hade därför varit av nöden, att den frågan hade upptagits till grundlig undersökning, som säkert kommit att påverka härordningen i flera avseenden. Att komma efteråt med en sådan undersökning är som att kasta jätten efter brödet i ugnen. När här yttrades som försvar för kategoriklyvningen, att det behövs folk för att sköta det civila livet, så är det alldeles riktigt. Men man behöver en organisation för detta. Detta går icke att improvisera. Den organisationen finns inte, men den borde finnas, innan riksdagen fattar beslut om en nutida svensk härordning.

På denna grund, herr talman, är det som jag med särskilt eftertryck ur min synpunkt vill förorda ett uppskov, för att statsmakterna skola få tillfälle att taga del av en sådan ekonomisk utredning och för att de skola fatta beslut om ny härordning, *först* när en sådan grundlig undersökning blivit gjord.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Undén**: Herr talman, mina herrar! Jag förmodar, att det kanske är flera i denna kammare som hade den känslan, när de sågo herr Järte i talarstolen, att herr Järte måhända är en smula jävig att yttra sig i vår försvarsfråga. Det är ju nämligen så, att såväl regeringen som de reservanter, vilka yttrat sig angående uppgiften för Sveriges försvarsväsen, alla stått på en gemensam standpunkt. Man har sagt: Vi äro alla eniga om att våra stridskrafter böra användas till vårt lands försvar vare sig mot ett direkt mot oss i erövringsssyfte riktat angrepp eller också mot ett angrepp, som är motiverat av en önskan hos den angripande makten att draga oss in i en konflikt, som rör andra stater. Men det är ju bekant för oss alla, att den ärade talare, som nyss hade ordet här, står på en radikalt annan standpunkt än vi andra. Han har, i den mån han kunnat utöva inflytande på svensk politik, strävat för, att vårt land skulle kasta sig in i ett krig, ej för att skydda vår självständighet eller vårt oberoende vid ett anfall, utan för att ställa till rätta någonstädes ute i världen, så långt våra krafter det förmådde.

Man har i sammanhang med försvarsfrågan talat om de faror, som hota oss, de faror, som hota oss direkt från andra stater, men också om de inre faror, som kunna hota ifrån revolutionära orosfrön eller på annat sätt. Men man har varit nog taktfull att icke omnämna den största inre faran, som på senare tid hotat oss, den fara, som kom just från den grupp den ärade talaren tillhörde, och som låg däri, att man sökte underminera svensk neutralitetsvilja och svensk fredsvilja. Den faran behöver man ju icke militära medel för att möta, lyckligtvis; och de, som höra den sympatiske talaren utveckla sina åsikter här i olika anföranden, ha ju svårt att föreställa sig, att han verkligen en gång har representerat en fara för vårt land, men det kan icke betvivlas, att han gjort det, och det tycker jag motiverar mitt uttalande, att han är jävig att deltaga i denna diskussion.

Herr Järte medgav, att vårt försvarspolitiska läge har något förbättrat sig sedan 1914, och det medgivandet kan ju icke gärna undanhållas. Det är väl ändå så, att vårt läge icke nu är detsamma som i augusti 1914, kort efter världskrigets utbrott, då den förra härordningen voterades. Men herr Järte förmenade, att den förbättring i vårt läge, som har inträtt och som även han medgav, att den finnes, kompenseras därav, att vi ha andra och större nya politiska och moraliska förpliktelser, och i det sammanhanget fälde han ett uttryck, som då och då återkommit i diskussionen både i pressen och här i riksdagen, nämligen att vårt land kryper bakom andra länder, när det reducerar sina rustningar. Jag kan icke neka till att det var med en viss tillfredsställelse jag hörde det uttrycket från just den föregående talaren. Ty bilden passar alldeles förträffligt från den modiga uppslutningens män. Att krypa bakom för dem, det är just att icke sluta upp. Men jag tror, att uttrycket icke har någon som helst mening för oss andra.

Det yttrades också några ord från herr Järtes sida om att försvarsviljan här i landet vore i sjunkande så till vida, att den vore mindre nu, än vad den varit några år före den förra försvarsreformen. Även där måste jag säga, att den ärade talaren knappast är den rätte mannen att beklaga sig över det, ty är det något, som kunde ha knäckt den svenska befolkningens försvarsvilja, så var det just den politik, han förordade under världskriget. Det är klart, att om man talar om de faror, som läget kan innefatta och som kunna möta oss i framtiden, så te sig de farorna betydligt större från deras håll, som räkna med helt andra sorts krigsrisker än vi andra. Men jag är övertygad om att dessa särskilda krigsrisker, varmed dessa personer räkna, kunna vi nog i framtiden komma till rätta med, och jag menar därför, att vi kunna vara eniga om att vi icke böra skaffa oss den sortens tillskyndare, som med ett slags outgrundlig

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

förstörelsevilja önska kasta oss i fördärvet. Herr Järte talade om att det funnits folk, som på grund av bristande försvarsvilja gått under. Det är möjligt. Jag känner icke exempel på det, men däremot kan man finna exempel på stater, som bragts nära undergången på grund av positiv förstörelsevilja.

Det må alltså ursäktas mig, om jag icke anser herr Järte riktigt vittnesgill i utrikespolitiska spörsmål, och jag övergår därför till det, som framhållits från andra håll i denna långvariga debatt.

Det är flera talare, som givit uttryck åt de bekymmer de hysa och riktat varma vädjanden till majoriteten att icke taga ifrån oss det värn vi hava och att sörja för att vi kunna känna oss trygga i vårt land. Men de talare, som ha uttalat detta, de ha ju utgått från att det utrikespolitiska läget är så fullt av faror, att vi när som helst kunna dragas in i krigiska förvecklingar, och de ha betraktat sig själva såsom de verkliga realister, som förmå bedöma lägets allvar. Det förefaller mig då vara en egendomlig motsägelse hos dem, att de äro så föga realister vid bedömandet av det förslag de förorda, det fortsatta provisoriet, att de tänka sig, att detta fortsatta provisorium är så mycket överlägset det förslag utskottet förordat, att, i fall det provisoriet föredrages, kunna vi med trygghet motse alla slags faror och hava den trygghet vi behöva för vårt fredliga arbete. För min del kan jag icke se i denna uppfattning annat än en alldeles obegriplig optimism. De överskatta tydligen alldeles oerhört sitt eget förslags militära företräde framför det av utskottet förordade.

Herr Beskow har nyligen haft ett uttalande, vari han påstått, att i fall man ökade utskottets förslag med de 30 miljoner kronor, varmed provisoriet överstiger utskottets förslag i kostnadsavseende, finge man en ökning i avseende å effektiviteten icke bara proportionellt till den nedlagda kostnaden utan även progressivt. Han framställde inga som helst skäl för detta egendomliga påstående, att vi skulle ha en progressiv skala för ökning av försvarets effektivitet, just då vi komma till gränsen mellan utskottets förslag och reservanternas förslag.

De talare, som fört detta resonemang, ha samtidigt gjort sig skyldiga till en egendomlig bedömning av den ståndpunkt vi intaga i fråga om vad läget kräver. Flera talare ha givit uttryck åt den uppfattningen, att majoriteten i kammaren skulle betrakta världen som en from idyll, där icke några som helst faror hota, och de ha använt mer eller mindre vällyckade bilder för att åskådliggöra denna majoritetens uppfattning. Men det förefaller mig besynnerligt, att de icke gjort den reflexionen, att om vi ansåge läget vara detta, skulle vi icke föreslagit en militärbudget på cirka 110 miljoner kronor om året. Just det starka försvarssystem, som innefattas i utskottets förslag, utgör det bästa beviset för att vi icke anse läget sådant, att vi kunna vara utan militära rustningar.

Det har också sagts, att det har icke tagits tillräcklig hänsyn från regeringens och utskottets sida till de militära sakkunnigas krav i fråga om försvarets beskaffenhet. Jag ber då bara få göra det lilla påpekandet, att vi givetvis hysa den allra största respekt för den militära sakkunskapen, när den till exempel förordar förbättrat flygvapen — det bevisas av förslagets innehåll — och likaså om den militära sakkunskapen förordar ändrad proportion mellan luftvapnet och lantförsvaret. Där äro vi helt och hållet med. Något mera skeptiska kanske vi ställa oss till den militära sakkunskapen, om den lägger stor vikt vid våra gamla regementens ålder och traditioner såsom moment i försvarssystemet. Det betrakta vi såsom ett slags officersromantik, som kan vara sympatiskt och tilltalande men som icke kan ha någon nämnvärd betydelse i diskussionen om denna fråga i riksdagen.

Slutligen, om militärerna grunda sina krav i fråga om försvarets omfattning på vad de anse, att det utrikespolitiska läget kräver, måste vi givetvis förbe-

hålla oss fria händer att självständigt pröva deras förslag. Var och en, som tagit del av de militära myndigheternas yttranden över föreliggande regeringsförslag, har kunnat märka, att utgångspunkten för dem varit vissa allmänna politiska reflexioner rörande de krigiska förvecklingar, som kunna hota vårt land. Så har det alltid varit, så ha de militära myndigheterna alltid argumenterat. Och de förslag till försvarsväsendets revision, som förelagts riksdagen efter unionsupplösningen och så småningom burit frukt i 1914 års härorganisation, ha varit motiverade till stor del av den uppfattningen från de militära myndigheternas sida, att vad som krävt ökning i försvarsanstalterna varit bortfallandet av den norska unionskontingenten och dels den omständigheten, att vi fått ännu en gräns mot främmande makt att bevaka, liksom andra gränser mot andra eventuella fiender i framtiden. När dylika synpunkter kunnat vara av bestämmande inflytande på många års arbete från de militära myndigheternas sida på försvarsväsendets område, kan man icke med någon särskild respekt böja sig för den ståndpunkt de nu intaga i utrikespolitiska ting såsom grundval för ett positivt förslag till försvarsfrågans lösning.

Detta är, herr talman, skälen till att regeringen kunnat anse sig hava tagit fullkomligt tillbörlig hänsyn till de militära myndigheternas uppfattning.

Herr **Holmström** i Gävle: Herr talman! Jag skall icke göra några reflexioner med anledning av hans excellens utrikesministerns utfall mot den näst föregående talaren. Det vore annars mycket, som jag ville ha sagt i anledning därav, men jag är övertygad om att den man, mot vilken detta utfall riktades, kommer att giva hans excellens det svar det förtjänar.

Jag skall icke heller ingå i något längre anförande med anledning av hans excellens herr utrikesministerns tal om den militära sakkunskapen och hans tal om den »officersromantik», som skulle ligga bakom kravet på bibehållandet av våra gamla regementen. Det må vara en viss »romantik» bakom detta! Det är en allvarlig känsla likvisst. Men det är icke det, som är huvudskälet, varför vi rikta oss mot indragningen av gamla såväl som nya regementen. Det är därför, att nedskrivandet av dessa regementen innebär en reducering av hela vår försvarsorganisation. Det är det vi rikta oss emot.

Det har talats om högerns vidhållande av provisoriet. Det säges från socialdemokratiskt håll och från vänsterhåll i allmänhet, att provisoriet är utdömt av den militära sakkunskapen och att provisoriet är kritiserat av den Tryggerska försvarspropositionen. Ja, det är sant. Men varken den militära sakkunskapen eller de, som höllo på den Tryggerska försvarspropositionen, ha kritiserat provisoriet i förhållande till det härordningsförslag, som vänstern nu bjuder oss. Den militära sakkunskapen har kritiserat provisoriet i förhållande till 1914 års obeskurna härordning. Och den Tryggerska försvarspropositionen har kritiserat provisoriet i förhållande till det härordningsförslag, som den Tryggerska propositionen bjöd, men ingalunda mot bakgrunden av Kungl. Maj:ts förslag *nu*. Därför är det oriktigt att inkasera denna kritik mot provisoriet till fördel för Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Jag skall icke ingå i några detaljsvaromål rörande det rent militärt sakliga. De anmärkningar, som gjorts i detta avseende, ha mer eller mindre direkt riktats mot ledaren för det parti, jag tillhör. Och han kommer säkerligen att svara. Jag skall i stället uppehålla mig vid ett annat resonemang.

Det är ju på det sättet, att vi ha olika utgångspunkter för våra resonemang om nödvändigheten av ett försvar. Från regeringshåll — och det har särskilt klart framhållits av herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet — har angivits, att utgångspunkten är den, att det icke finnes några risker för vårt land att bli anfallet. Utgångspunkten för oss, som, icke

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. försvars-
sväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

vilja medverka till nedrivning av försvaret, är däremot den, att sådana risker icke äro uteslutna. Vi ha alltså mycket svårt att komma till tals med varandra, eftersom resonemangen ofta grundas på mer eller mindre starkt färgad personlig uppfattning, mer eller mindre av personlig optimism eller pessimism. Vi ha emellertid *erfarenheter* på detta område, vilka vi icke böra se bort ifrån.

Vi ha från vänsterhåll tidigare hört ljusmålningar av läget i Europa och världen. Men vi ha också erfarit, hurusom världshändelserna på det mest gräsliga men också mest övertygande språk talat *mot* dessa ljusmålningar. När jag i går hörde hans excellens herr statsministern redogöra för vår försvarsfrågas föregående behandling i vårt land och hörde hans excellens läsa bland annat försvarsrevisionens betänkande, kom jag att erinra mig ett annat akstykke, under vilket hans excellens' eget namn bland andra står. Det är den socialdemokratiska partimotionen till 1914 års riksdag. Den är dagtecknad den 7 juni 1914. Där polemiserar socialdemokraterna mot försvarspropositionen. Och de säga, bland annat, på detta sätt: »Och vad angår den hotande risken för en världsbrand med opåräknliga följder även för oss, har man ingen rätt att i en officiell framställning av läget måla ensidigt i svart, med hänvisning till spända situationer för ett par år sedan, vilka lyckligen övervunnits, men utan att beakta den ljusning som inträtt i och med den tydliga avspänningen av motsättningen England-Tyskland; de senaste tecknen tyda ju till och med på möjligheten av att den äldre och genom det förflutnas minnen ännu ömtåligare motsättningen Frankrike-Tyskland långt ifrån är oövervinnelig.»

Det kan vara nyttigt, att, när man i dessa dagar hör ljusmålningarna från vänsterhåll, erinra sig, hurusom man då från vänsterhåll likaledes målade ljus och reagerade mot högerns farhågor för den hotande världsbranden. *Erfarenheten* har talat sitt tydliga språk i detta avseende.

Jag måste påpeka ett annat exempel från samma tid, från 1914. En på den tiden mycket framskjuten politisk personlighet i vårt land, sedermera ledare av det dåvarande borgerliga vänsterpartiet, höll den 21 juli 1914 ett stort politiskt tal, i vilket han opponerade mot högerns farhågor för den hotande världsbranden, och där han bevisade, att dessa farhågor vore överdrivna, ja falska. Och han kom efter en till större delen historisk bevisföring till följande slutsats, ord för ord: »Freden i det egentliga Europa skall segra över den krigsfara, som man nu tycker sig skönja» — d. v. s. som *högern* tycker sig skönja. »Freden i det egentliga Europa skall segra över den krigsfara, som man nu tycker sig skönja.» Sagt den 21 juli 1914! Några få dagar därefter bröt det stora världskriget ut. Detta var dock sagt av en man, som på grund av sin ställning ansågs synnerligen insatt i förhållandena. Dessa uttalanden såväl i den socialdemokratiska motionen som i det refererade anförandet voro givetvis uppriktigt menade och grundade på *tron* på deras riktighet.

Jag har erinrat om dessa uttalanden för att visa, att man från vänsterhåll förut kommit med ljusmålningar över förhållandena i Europa, och att vi icke ha kunnat dela denna syn från högerhåll. Världshändelsernas erfarenhet har lärt oss, att man då ifrån vänsterhåll spekulerade fel, och att man från högerhåll hade rätt. Därför får också vänstern ursäkta, att högern endast kan *lyssna* till vänsterns tal; högern kan icke följa vänstern i *handling*.

När jag nu erinrar mig detta, så erinrar jag mig samtidigt, vad herr Hamrin i sitt hätska anförande under gårdagen bl. a. sade. Han sade: »Spårren förskräcka». Jag tror att man med fog kan använda detta uttryck just i detta hänseende.

När jag nu gjort en anknytning till vad hans excellens herr statsministern

i går anförde, skall jag be att få göra ännu en, nämligen till ett uttalande från hans excellens' sida, vilket jag anser bör med tacksamhet antecknas. Hans excellens sade nämligen, att här i landet finnes intet krigsparti. Varje politiker, som tar frågorna på allvar, vill freden. Ja, det var välgörande att höra det uttalandet från det hållet. Under den senaste valstriden hörde man tyvärr alltför ofta från det håll, som hans excellens herr statsministern representerar, tal om högerns aktivism. Och man varnade under valstriden för att rösta med detta aktivistiska parti.

Ja, på tal om den senaste valrörelsen, så vill jag också erinra om, huru man då från vänsterhåll framhöll skiftande ändamål, för vilka besparingarna genom nedrustningen skulle användas. Man talade på en del håll om att besparingarna skulle användas för att minska skatterna. Man talade på andra håll om, att besparingarna skulle användas för andra statsändamål, och främst då sociala. Jag hörde en gång en talare, som började med det ena och slutade med det andra. I den här debatten ha vi hört just ingenting alls talas om detta. Men under valrörelsen talades det mycket om allt det goda, som skulle komma vårt folk till del, om det endast ville spara när det gällde försvaret.

Det är ett annat tal, som man också får höra som motiv för avrustning. Herr Hamrin var inne på det resonemanget i går. Och i sitt om allt annat än en fridsam sinnesstämning vittnande anförande talade han om *Sverige* som ett fredsälskande folk. Han sade: Vi vilja visa världen, att vi äro ett fredsälskande *folk*, och därför skola vi avrusta. Ja, det återstår nog för herr Hamrin att visa, att man där ute i världen skall få den uppfattningen om oss, att vi äro ett fredsälskande folk, om vi följa herr Hamrin. Jag tror, att man ute i världen gör helt andra reflexioner.

Herr Hallén var emellertid den egentliga talesmannen för denna syn på frågan. Men herr Hallén framförde sina synpunkter på ett sätt, som verkade fullt övertygande och krävande respekt. Han förstod också, att bakom den oro, åt vilken man från vårt håll ger uttryck inför vad som nu tydligen kommer att ske inom riksdagen, finnes allvarlig övertygelse och berättigad harm. Ja, det var ett uttalande, som fördelaktigt skiljde sig från den sinnesförfattning, som gjorde sig gällande hos ett par av herr Halléns partikamrater här i kammaren, när just från denna plats de sista allvarliga orden fölldes före middagsuppehållet, då man på det hållet bemötte detta allvar med hänskratt.

Den pacifistiska synen på frågan har fått sitt uttryck i en reservation, som är fogad till utskottets utlåtande av herr Lindberg. Herr Lindberg gör i denna reservation följande yrkande: Han hemställer »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och framläggande skyndsamt för riksdagen av en plan för den militära avrustningen ned till en folkligt organiserad ordningsmakt samt angående fredsgarantiernas stärkande». Jag skulle vilja vara med om ett bifall till denna reservation med en liten redaktionell förändring. Jag skulle vilja yrka, att riksdagen beslutar om åtgärders vidtagande för fredsgarantiernas stärkande och, i den mån dessa medgiva det, skyndsamt militär avrustning. Det är, enligt mitt förmenande, att taga saken på det rätta sättet. Herr Lindberg vill avrusta *först* och *sedan* skaffa fredsgarantier. Vi vilja skaffa fredsgarantier *först* och, i den mån dessa medge det, vilja vi avrusta. Jag anser, att med det resonemanget skulle herr Lindberg och de, som anslutit sig till hans reservation, kunna taga plats bakom högerns yrkande. Vi vilja ett uppskov, ett uppskov bl. a. därför, att frågan om en internationell rättsordning står på dagordningen nu ute i Europa, och vi anse, att det är att gå händelserna i förväg att, innan den saken blir klar, fatta ett beslut om vår härordning.

Ang. för-
svarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

Ang. för-
svarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till det av herr Lindman under gårdagen framställda yrkandet.

Herr **Anderson** i Linköping: Herr talman! När man för en stund sedan hörde hans excellens utrikesministern replikera en föregående talare, kunde man ej undgå att erfara en känsla av förvåning över den splittring, som allt som oftast kommer till synes i uttalanden från regeringsbänken. Det var nämligen så, som kammaren säkert erinrar sig, att hans excellens statsministern i sitt anförande, här i kammaren i går, med vilket han inledde debatten, försäkrade, att i vårt land finnes f. n. intet krigsparti. Det finnes ej mer än en åsikt om vårt försvars uppgift, nämligen den, att försvaret är till för att skydda vår självständighet och vår neutralitet. Hans excellens utrikesministern hade tydligen icke kännedom om detta uttalande från statsministerns sida. Det är förklaringen till, att han i en replik mot en föregående, misshaglig talare kan tillåta sig ett sådant uttalande, som här fälldes. Det måste väcka förvåning, ej blott på det håll, som denne talare representerar, utan i vidare kretsar, att en man i utrikesministerns ställning kan tillåta sig att med ett sådant personligt utfall söka avfärda en misshaglig kritik utan att göra det ringaste försök att gendriva de sakskaäl, som i talarens anförande framlagts. Dennes synpunkter voro grundade på ett sakligt bedömande av det politiska läget. Låt vara, att herr Järtes anförande bröt av mot den idylliska stämning, som herrarna av vänstermajoriteten önska göra troligt är rådande under denna frågas behandling, såväl i riksdagen som ute i landet. Den stämningen behöver nog brytas, den svarar bra litet mot verkligheten. Och den realistiska skildring av det försvarspolitiska läget, som herr Järte gav, lär ej kunna gendrivas. Jag konstaterar också, att hans excellens utrikesministern ej gjorde ringaste försök att med sakskaäl bemöta talaren, utan nöjde sig med ett personligt utfall, mot vilket med rätta protester ha avgivits.

Det har under debatten från statsrådsbänken och andra håll gjorts gällande, att talet om den oro, som råder i landet inför nedrustningen, vore ogrundat. Oron tager sig inga märkbara uttryck, säger man. »Människorna synas ana, att det är något annat, som står på vakt för gamla Sverige, än det militära försvaret», yttrade i går herr Hallén.

Jag vet icke riktigt, vilka anspråk man har på en opinionsrörelse, för att den skall vinna godkännande såsom ett verkligt uttryck för stämningen i landet, men så mycket kan jag ju förstå, att icke tar man någon hänsyn till uppfattningen i de kretsar, där den militära sakkunskapen och det utrikespolitiska intresset har något att säga till om. Den opinionen har en gång för alla utmönstrats. Regeringen och dess understödjare ha annars svårigen kunnat undgå att finna, att denna opinion med synnerligen stor skärpa och *enighet* vänt sig mot nedrustningen. Det går icke heller att stämpla denna opinion som ensidigt högerbetonad. Jag vill erinra om, att de mera betydande och inflytelserika liberala tidningarna så gott som enhälligt betecknat den föreslagna nedrustningen som alltför våldsam och manat vänsterpartierna att gå försiktigare fram.

Men det är naturligtvis sant, att någon folkresning mot beslutet kan inte märkas. Från vår sida har man aldrig väntat en sådan. Vi veta, att den stora massan av det svenska folket, som i mer än hundra år njutit en ostörd fred, är mest benägen att taga saken med ro och instämma i de uttalade förhoppningarna, att allt till sist skall gå bra. Men det finnes också en annan förklaring till, att folkopinionen mot den föreslagna nedrustningen icke tagit sig starkare uttryck. *Man tror i vida kretsar, att beslutet aldrig skall gå i verkställighet.* Jag har ofta mött den uppfattningen. Personer, som se denna sak *praktiskt* och icke politiskt, kunna icke sätta sig in i tanken, att en åtgärd,

som så uppenbart strider mot verkligheten, skall bli mera än ett beslut på papperet. Och när man år efter år har hört talet om avrustning och nedrustning, regementsindragningar och kaderninskning, men hittills ingenting har skett, så är det ganska naturligt, att en hel del folk slår sig till ro med tanken, att det blir till sist ingenting av. Detta är den mera ytliga uppfattningen. Men det finnes också en annan, som från mera sakliga utgångspunkter kommer till samma resultat. Man resonerar som så, att de oerhörda svårigheter, som ovillkorligen uppstå, när beslutet skall sättas i verket, de uppenbara olägenheter ur militär och utrikespolitisk synpunkt, som då skola yppa sig, snart nog måste övertyga vederbörande om, att man icke kan fortsätta på den inslagna vägen.

Man må rycka på axlarna åt dessa fåvitska förhoppningar, som så litet taga hänsyn till riksdagens allmakt och allvetenhet, men det är dock obestriddt, att denna opinion har ett starkt stöd i det *realitetssinne*, som begär ett förnuftigt ändamål och en saklig motivering för varje åtgärd. För denna från partipolitiska tvångsföreställningar frigjorda uppfattning ter sig en åtgärd sådan som den nu förestående meningslös. Man fäster sig vid den skriande bristen på överensstämmelse mellan försvarskostnader och värmkraft, och man frågar sig, huru det skall bli möjligt att med bibehållande i någon mån av förbandens stridsvärde uthärda den *desorganisation* av försvaret, som nu förberedes.

För min del vågar jag icke hysa den förhoppningen, att de, som taga ansvaret för det förestående beslutet, skola rygga detta, så vida icke utanför våra gränser händelser inträffa, som kullkasta alla dessa planer och framtvinga försvarsförstärkande åtgärder i stället för reducering. Det är uppenbart, att majoritetens ledare tro på nedrustningens möjligheter och äro beslutna att sätta den i verket. Vi kunna dock icke sträcka vapen för denna uppfattning. Att vi söka för folket klargöra, vad beslutet verkligen innebär, kan icke läggas oss till last. Och i det fallet kunna vi minst av allt följa försvarsministerns mening, att man av hänsyn till utlandet bör dämpa kritiken och icke måla beslutets konsekvenser alltför mycket i svart.

Tro verkligen herr försvarsministern och herr Hamrin, att de utländska makternas kunskap om vårt lands försvarsväsende dikteras av de omdömen, som fällas i svensk tidningspress och i den politiska debatten? Nej, utlandet har nog *andra hållpunkter* för sitt bedömande, och man kan vara viss om, att värdesättningen av Sveriges nuvarande och blivande försvarsberedskap sker på grundval av mycket exakta uppgifter om och noggranna iakttagelser av våra försvarsanstalter.

Det är förunderligt, att en politiker i ansvarig ställning kan tro något annat. Det är väl icke meningen, att vi skola söka bluffa med en försvarskraft, som vi i själva verket icke äga. Den taktiken lär icke lyckas. Vilja vi inför utlandet bevara den respekt, som vi nu äga — en respekt som, säga vad man vill, i stor utsträckning fortfarande måste baseras *på en i handling visad vilja* att skydda vår självständighet och bevara vår neutralitet — då måste vi också sörja för, att nödiga försvarsanstalter träffas. Det räcker därvid icke att peka på siffran 107 miljoner, som det reducerade försvaret under den närmaste tiden beräknas kosta. Den siffran säger föga om försvarets kvalitet och effektivitet. Det är på *den* punkten det brister. Under försvarsdiskussionen har påvisats, att man för en jämförelsevis obetydlig kostnadsökning kunde uppnå en avsevärt ökad försvarseffekt. Genom att skära bort stora stycken av organisationen, icke blott 1914 års, icke blott 1901 års, icke 1892 års, utan den organisation som ända sedan femton-, sextonhundratalen varit kärnan i Sveriges försvarsväsende, och genom att pressa ned fredskadern till det yttersta, har regeringen och utskottsmajoriteten i stället lyckats på papperet framvisa en besparing av det slag, att man kan säga, att varje

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. försvars-
väsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

krona, som den organisationen kostar, ger i utbyte högst väsentligt mindre, än vad kostnaderna för det nuvarande provisoriet ge. Hade vänstern verkligen velat en *nyordning* av försvaret, då hade den gått till väga på annat sätt. Nu har man det bestämda intrycket, att avsikten är att skära hälsenorna av lantförsvaret. Att de övriga försvarsgrenarna som ersättning härför skola erhålla verklig förstärkning, därom ger det föreliggande förslaget inga bindande löften.

Jag finner det helt naturligt, att försvarsministern söker framställa sitt förslag i bästa möjliga dager. Men hans jämförelse mellan detta förslag och provisoriet eller fjolårets regeringsförslag kan inte övertyga någon, som har mödat sig om att sätta sig in i det föreliggande förslaget, om att regeringen här kommer med en organisation, som endast obetydligt skiljer sig ifrån dessa andra förslag i försvarseffekt. Skillnaden är i själva verket oerhörd *redan på papperet*, som var och en kan se, och den blir ännu större i *verkligheten*.

Det är en fråga som hittills icke blivit besvarad och det är denna: Hur tänker man sig kunna mobilisera med den fredsorganisation, som här föreslås, utan möjlighet att vid krigstillfälle taga i anspråk några reservtillgångar? Det är dock en fråga, vars besvarande är nödvändig för bedömande av hela detta förslags militära värde. Innan den besvaras, kan riksdagen inte sägas ha fått den upplysning om förslagets verkliga innebörd, som den har rätt att fordra.

Här har under debatten talats åtskilliga vackra ord om försvarets demokratisering och om den vinst för det nationella försvaret, som skulle ligga däri, att det svenska arbetarpartiet, som enligt statsministerns uttalande i går utgör huvudmassan av den svenska demokratin, nu göres direkt ansvarigt för försvarsreformen och förklarar sig villigt att offra över hundra miljoner kronor om året på försvaret. Jag underskattar ingalunda betydelsen av att det socialdemokratiska arbetarpartiet nu velat göra en positiv insats vid en försvarsreform, men jag tillåter mig säga, att det ännu kan synas vara en öppen fråga, om denna handling verkligen betyder ett strävande efter det nationella försvarsväsendets fasta förankring i den folkmening, som står bakom det socialdemokratiska partiet, eller om handlingen blott är en tillfällig anhalt på vägen mot avrustning, en väg, som kommer att fortsättas, oberoende av om fredsidéerna vinna gehör i den europeiska politiken. Starka indicier synas mig tala för att det senare alternativet ligger vänsterpartierna närmast om hjärtat. Samme talare, som här i går förklarade, att man med denna försvarsreform ville inordna militärförsvaret under demokratiens idéer, yttrade ögonblicket därefter, att militära maktmedel strida mot demokratiens princip. De starka krav, som här hava rests från vissa socialdemokratiska talare, att detta nedrustningsbeslut blott skall anses som ett första steg mot avväpning, ha inte mötts av gensagor från regeringsbanken eller från någon annan av partiets talare.

Under sådana förhållanden lär det inte vara stora utsikter för att striden om försvarets vara eller icke vara skall avblåsas med detta beslut. Och även om det socialdemokratiska partiet såsom sådant för den närmaste tiden skulle fasthålla vid den ståndpunkten, att ett militärförsvär fortfarande är nödvändigt, så lära dock starka krafter sättas i rörelse för att fortast möjligt nedbryta även resterna av vår nuvarande försvarsorganisation.

Men det kommer också att göra sig gällande en rörelse i motsatt riktning. Arbetet på försvarets stärkande, på återställandet av en sådan försvarsorganisation, som vid behov kan uttaga folkets hela värnkraft, skall icke upphöra. Regeringsorganet, tidningen Socialdemokraten, påstår i dag, att högern kämpar för en förlorad sak. Nej, högerns sak är inte förlorad, och vi komma inte att nedlägga vapnen. Högern skall sätta in alla krafter på att skaffa vårt

land ett försvar, som skänker trygghet och inger respekt. Den kan räkna på stöd från allt flera svenska medborgare, representerande olika åsiktsriktningar, som blivit övertygade om att det beslut, som riksdagen nu står i beredskap att fatta, innebär ett ödesdigert avsteg från den politik, som vi hittills fullföljt. Detta skall bli en av vänsterlösningens följder. Jag tror, att de partier, som bära ansvaret för denna s. k. lösning av vår försvarsfråga, kunna skatta sig lyckliga, om detta skulle bli den enda följden och om de slippa att skörda ännu bittrare frukter av de beslut, som nu förestå.

Herr talman! Jag ber att få förorda bifall till det yrkande, som i går framställdes av herr Lindman.

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Herr **Winkler**: Herr talman, mina damer och herrar! Om man för ett visst ändamål skall köpa en maskin för framställande utav vissa produkter, och man inte själv är fackman på området och denna maskin inte finns i den öppna marknaden, då vänder man sig till en konstruktör eller en ingenjörbyrå och ber dem uppgöra ett förslag och utföra denna maskin. Mer eller mindre okunniga uppfinnare hava visserligen försökt sig på att konstruera mycket invecklade, ej förut befintliga maskiner för olika ändamål, men de hava i vanliga fall måst nedskrotas, och en eller annan procent av tillverkningsvärdet är allt, vad man har fått för detta skrot.

I min tidiga ungdom fanns det många, som spekulerade på att uppfinna s. k. evighetsmaskiner, och jag minns, att jag var i tillfälle att se några sådana. Det var emellertid ingen utav dem, som jag såg, och det har nog inte heller senare framställts någon sådan, som har verkat på annat sätt, som gick längre än vad som motsvarade den kraft, man hade använt för samma maskins igångsättande. Man kunde ingenting göra mot tyngdlagens verkningar och för upphävande av den kraftförlust, som åtgick i form av friktion i alla slider, man måste nu ha polerat dem hur släta som helst och smort dem hur omsorgsfullt man än hade kunnat.

Man förfar på alldeles samma sätt, då en privatman, ett företag eller en sammanlutning skall uppföra en byggnad eller utbygga ett vattenfall, och så vitt jag inte tar fel förfar staten på alldeles samma sätt. Staten har t. o. m. själv sin byggnadsstyrelse och sin kungl. vattenfallstyrelse.

Nu skall jag tillåta mig att göra ett tankeexperiment: Staten skall utbygga ett av sina vattenfall. De ingenjörer, som hava konstruerat denna vattenbyggnad, hava efter mycket vidlyftiga och ingående beräkningar gjort upp ritningarna, och för att motstå ett visst vattentryck, har man konstruerat en fördämning utav låt mig säga 3 meters tjocklek. Då finns här ett utskott i denna riksdag, som skall behandla detta förslag, och man säger då där, att denna fördämning är alldeles för tjock och alldeles för dyr, den ha vi inte råd till. De föreslå i stället, att riksdagen skall besluta, att fördämningen endast skall göras 1 meter tjock. Jag förutsätter vidare i mitt tankeexperiment, att denna vattenbyggnad blir utbyggd, och att utskottet en vacker sommardag blir inbjudet för att se, när vattnet släpps på denna anläggning. Man står förtjust och ser, att icke allenast turbinerna fungera förstklassigt, utan även de därmed förbundna elektriska energimotorerna, utvändande kraften på vidsträckta områden, för drivande av motorer och för belysningsändamål.

Men jag går vidare och säger, att i tidningarna på våren nästa år läser man, att det har skett en stor olycka vid den där kraftanläggningen, ty där kom en stor vattenflod, den s. k. vårfloden. Snön hade börjat smälta uppe på bergspetsarna, och samtidigt hade regn ymnigt fallit, och hela denna anläggning störtade samman. Varför? Jo, därför att utbyggnaden blev verkställd

Ang. försvarsväsendets
ordnande

m. m.

(Forts.)

så att den visserligen motstod en svagare påkänning, men ej det stora tryck, som vårfloden medförde.

Så ungefär har man förfarit med avseende å det här föreliggande förslaget. Man har frågat våra militärer, generalstaben och generalstabschefen: Hur anser ni, att vi skola utbygga vårt militära försvar? Och de hava svarat så och så. Nu är det ett utskott, som säger: Det ha vi inte råd till. Och vi veta ju, att politikerna begripa allting mycket bättre än andra människor. De säga, att så mycket behöva vi inte alls, utan vi kunna nöja oss med ett mycket enklare försvar. Vi kunna nöja oss med 3 arméfördelningar, säga socialdemokraterna, med 4, säga de frisinnade, under det att de militära sakkunniga säga, att vi under inga förhållanden kunna reda oss med mindre än 6. Ja, visserligen kunna vi reda oss utan någon fördelning alls, så länge solen skiner och sommaren räcker, men hur skall det gå vid den vårflod, som en gång kan bryta in över våra stränder, vilket Gud förbjude måtte ske, åtminstone innan vi hunnit göra förstärkningar utav dessa betongmurar, om vilka sakkunskapen sagt, huru de skola vara konstruerade, men om vilka vi själva i vår okunnighet beslutit, att de skola vara svagare och billigare. Det är ganska egendomligt, då vi läsa denna försvarsproposition och taga i betraktande, vilket här av andra talare förut har relaterats, vad på sid. VIII försvarsministern säger om generalstabschefens och andra militära myndigheters uttalanden. Han säger, att dessa myndigheter »hava förnyat sin vid tidigare tillfällen framställda kritik mot förslag till begränsning av försvarsorganisationen»; och han tillägger, att han icke ens »finner det nödigt att upprepa de invändningar, som kunna göras och som tidigare gjorts mot denna de militära myndigheternas uppfattning». »De av myndigheterna framställda förslagen om utökningar av den föreslagna organisationen» heter det vidare, »har jag icke ansett mig kunna upptaga. I vissa detaljer ha myndigheternas yttranden föranlett justeringar av det dem underställda förslaget.» Vidare säges det gång efter annan såväl i den kungl. propositionen som i utskottsutlåtandet, att man har gått varligen fram, och på ett ställe framhålles det, t. ex., hurusom utgångspunkten vid uppgörande av förslaget hade varit, att en väsentlig rustningsminskning borde ske med hänsyn till vårt ekonomiska läge, och att det även kunde ske utan äventyrande av vår trygghet.

Här har förut i dag av flera talare den ekonomiska synpunkten belysts. Jag hade annars tänkt att säga några ord även härom, men jag vill inte vid denna sena timme upptaga kammarens tid härmed. Men med avseende å de försäkringar om trygghet, som givas oss uti såväl den kungl. propositionen, det vill säga av regeringens medlemmar, som av utskottet, ber jag att få instämma i de påpekanden, som här ha gjorts utav flera talare, att dylika försäkringar om att alla tecken tyda på fred och samförstånd i världen hava förut lämnats oss från såväl liberalt som socialdemokratiskt håll, men de hava visat sig ohållbara; och jag undrar, om vi kunna mera lita på profetiorna över det läge, som f. n. råder, jag menar, om vi kunna bättre tryggas oss åt de nu lämnade försäkringarna än vi kunde år 1914. Det är väl i alla fall obestridligt, att Nationernas förbund inte har lyckats uppfylla de stora förväntningar, som ställdes på detta förbund, då det stiftades omedelbart efter kriget och under trycket av den längtan, som då rådde inom alla nationer och folk, att det måtte hava varit det sista stora kriget, det som vi då hade upplevat. Man hade tänkt, att man skulle kunna uppnå samförstånd och tvisters avgörande på fredlig väg, men hur har det gått hittills? Har Polen respekterat Nationernas förbunds beslut med avseende å Vilna? Har t. ex. Italien underställt Nationernas förbunds avgörande sin tvist med Grekland, och har återigen England underställt sina mellanhavanden med Egypten Nationernas förbunds prövning och beslutande? Ingalunda. Det förhåller sig nämligen på det

sättet, att för många makter är det mycket bra, om de kunna förmå andra att giva sig till tåls med dessa försäkringar och förhoppningar angående framtiden, men när det gäller det egna landets intressen utav mera vital beskaffenhet, då kräver man sin rätt av sin motståndare uppfylld ögonblickligen, utan prut och utan inväntande av något domslut utav främmande. Hava vi någonsin hört talas om en stor och rik nation, som då något nytt oljefält, någon rikare guldåder eller några stora och dyrbara malmfyndigheter hava upptäckts här eller där i världen, har anmält: Vi hava nog av det vi hava, och vi missunna inte andra, fattigare nationer än vi att lägga beslag på dessa naturrikedomar. Nej, tvärtom, de allra största och rikaste nationernas representanter säga vid dylika tillfällen: Vi vilja också ha ett ord med i laget här, och det ena bolaget efter det andra, bestående av aktieägare från antingen en ensam stat eller två med varandra mycket vänskapligt sinnade stater anmäla sig för inköp utav dessa fyndigheter.

Här har i dag och i går talats mycket i försvarsfrågan. Det var synnerligen intressant åhöra vad herr Hamrin och herr Eriksson i Grängesberg yttrade. Båda försökte tillskriva sig äran för sitt parti utav det här föreliggande förslaget. Jag lämnar åt dessa partier att själva sinsemellan avgöra, vilket av dem, som egentligen har stått fadder till det förslag, som riksdagen inom kort går att antaga.

Jag förmodar, att då vid kommande valtal mot socialdemokraterna riktas en förebräelse, därför att de hava varit med om 4 arméfördelningar, de då komma att säga: Ja, det hava vi visserligen, men de äro inte starkare eller dyrare än våra 3, därför att de äro så väldigt uttunnade. Men samtidigt kunna *liberalerna* och de frisinna, som herr Hamrin sade, säga, att de inte alls ha förändrat ståndpunkt från i fjol, utan att det är socialdemokraterna, som nödgats acceptera deras 4 arméfördelningar.

Det må nu bli hur som helst med tvisterna mellan dessa båda partier, då de sig emellan skola klara upp saken. För min del anser jag inte, att riksdagen borde antaga något förslag, som ej kunnat godkännas av de militära myndigheterna, ty det är väl i alla fall de, vilka i sista hand i egenskap av fackmän, få leda vårt försvar. Jag kan väl inte tänka mig, att det är herrar Eriksson och Hamrin m. fl. herrar politiker, som skola stå i spetsen och bestämma över de strategiska förhållandena och hur man i farans stund skall utplantera vårt militära försvar. Herr Hamrin, som jag ser nu har återkommit till kamraren, har fått många bemötanden i dag utav sitt anförande. Jag skulle därför hava inskränkt mig till att säga några ord utan att rikta mig direkt till honom, om han inte tillhört samma civila stånd som jag. Men då så är, vill jag säga, att det är för en köpman betänkligt att yttra sig på det sättet, som han gjorde under gårdagen. Ty en verklig köpman, herr Hamrin, han frågar sig alltid först: Vad är rätt? och sedan frågar han: Vad är för mig fördelaktigt? Och en köpman förfar icke så i sin affär, åtminstone såvida han vill behålla sitt anseende, att han icke då det gäller uppgörelser och avtal såväl med dem han säljer till som med dem han köper utav, och då det gäller samarbete konkurrenter emellan: att han icke utgår från denna regel. Herr Hamrin sade i går, att den dag kunde komma, och detta var ganska sannolikt, då hans parti skulle erbjuda högern allians i försvarsfrågan i förbindelse med nykterhetsfrågan, d. v. s., om jag inte missuppfattade honom, skulle det gälla det totala förbudet. Han må gärna komma med ett sådant förslag till högerpartiet. Jag har inte något bemyndigande att tala för detta partis räkning, men så länge jag har tillhört detta parti, har man inte gjort några sådana bytesaffärer, utan där försöker man pröva varje sak för sig och kombinerar inte på detta sätt. Jag tror, att om herr Hamrin skall fortsätta med sina allianser, om de motiveras på det sättet, så böra de

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

fortsättas åt samma håll, där han redan nu påbörjat en sådan. Men gå inte för långt därmed. Då kan det hända, att ni mister förtroendet hos edra valmän, och att edra skaror bli ännu mindre än de f. n. äro. Jag tycker, att de redan äro så små, att det skulle kännas högst betänkligt att övertaga ansvaret för att utgöra tungan på vågen vid avgörandet av en så viktig fråga för vårt land som den vi nu stå inför. Jag anser, att ett parti, som är så decimerat, skulle givit sig till tåls, tills det rett upp den saken och sökt utreda vad anledningen kunde hava varit till att deras skaror blivit så förminskade.

Här skulle kunna vara mycket mer att säga, men jag vill inte länge upptaga kammarens tid. Jag vill endast ytterligare säga, att om icke förr så åtminstone efter det stora världskrigets avslutande ha vi fått bevis nog för att det var den försvarsberedskap, som stod till vårt förfogande vid världskrigets utbrott, som efter all sannolikhet i främsta rummet räddade oss från att dragas in i kriget. Nog är det väl ändå någon sanning i det gamla ordstävets, att vill du ha fred, så rusta dig för krig. I varje fall läser man väl kunna säga, att det är mera med verklighetens och historiens vittnesbörd öfverensstämmande, att länder lättare dragas in i krig på grund av bristande försvarsberedskap än på grund av att de ha varit för väl rustade, och framför allt löper en nation denna risk, då det uppstår konflikter och krig tvenne andra stater emellan. Vi ha ju hört här, hur en gotlänning från denna talarstol har talat om de många vittnesbörd om krig, som finnas på ön Gotland, och att det sällan eller aldrig har förekommit ett krig mellan stormakterna utan att Gotland på ett eller annat sätt blivit berört av de krigiska förhållandena.

Nu skulle jag även kunna säga något om regementsindragningarna i Skåne, och framför allt skulle jag kunna — och det vill jag även göra — framföra en protest för min egen och många tusen andra invånares i Malmö stad räkning mot att det regemente, som vi så länge ha haft, nu indrages, och att vår stad lämnas utan all militär. Jag vill ju medge, att liksom den enskilde få även städer och kommuner finna sig i vad landets väl kräver, och hade det varit så, att det hade gällt en placering av samma militärstyrka på ett annat ställe i landet, där den mera behövdes, anser jag, att min stad borde ha resignerat. Nu är det emellertid till och med så, att vi en gång även blivit lovade och att det träffades vissa förberedande avtal om att även ett infanteriregemente skulle förläggas i Malmö. Det blev icke av, utan det förlades till en annan ort, och nu vill man även taga detta kavalleriregemente ifrån oss.

Till sist vill jag även säga, att det där talet om att vi skola vara ett föregångsland, och att vi skola visa andra vägen, tycker jag, att vi icke förut vunnit någon ära och berömmelse på. Så talas det så många gånger, framför allt i denna kammare. Vi ha även varit ett föregångsland, när det gällde åttatimmarslagens införande. Man sade då, att alla andra industriländer, speciellt de ledande och stora, stode i begrepp att fatta beslut om denna lagstadgade åttatimmarsdag. Men jag vill fråga er, mina herrar, hur många länder är det, som ha följt Sveriges exempel? Därmed förhåller det sig så, att de länder, som före Sverige införde denna lagstiftning, antingen tagit bort lagen eller också uppmjukat den, så att den i verkligheten icke tillämpas. Det är endast Finland, Norge och Sverige, som gemensamt kunna berömma sig av denna lagstiftning. Jag ber att få fråga herrarna: Är det någon, som verkligen med full övertygelse kan säga, att denna lag har bringat oss någon ekonomisk fördel? Enligt mitt förmenande har den varit en mycket stor anledning till det ekonomiska betryck, vari vi för närvarande befinna oss, och till den ökade import och minskade export, som i vårt land lett till en förskjutning till det sämre. Jag menar därför, att vi behöva icke här rusa åstad för att vara det första land, som fattar beslut om att börja en nedrust-

ning, utan vi böra vänta, tills många länder på en gång procentuellt nedsätta sina rustningar. Det är ju i alla fall ett faktum, att för närvarande stå större militära skaror rustade, fastän det är den djupaste fred åtminstone ytligt att döma, än vad det gjorde före det stora världskriget.

Det är ett ödesdigert beslut, som riksdagen här står i begrepp att fatta. Det har även påpekats av en talare på norrlandsbänken, att vi borde ställa oss väl och i gott förhållande till andra länder, varigenom vi nog skulle få vara i fred. Ja, mina herrar, men hur många exempel ger icke historien på att länder ha befunnit sig i det allra bästa förhållande till varandra, och att förhållandena plötsligt ha blivit ändrade av en eller annan jämförelsevis ganska obetydlig anledning, och att krig har utbrutit. Hur var det för övrigt under världskriget? Var det icke så, att Italien var allierat med Tyskland och hade varit det under många år, men innan några månader hade förflutit, befann sig ändå Italien i strid, icke vid sidan av sin tidigare bundsförvant utan vid sidan av motståndarna. Ja, mina herrar, jag tror icke, att det är värt, att vi alltför mycket förlita oss på vare sig Nationernas förbund eller hjälp från andra länder, utan jag tror, att Sverige gör bäst i att följa samma system som hittills, nämligen att själv sörja för ett någorlunda betryggande försvar.

Herr talman! Jag ber att med detta mitt korta anförande få ansluta mig till det av amiral Lindman under gårdagen framställda yrkandet.

Herr Vennerström: Sedan jag lyssnat till den kvintett av högertalare, som med herr Järte som förste dirigent har spelat ett fosterländskt tema med många variationer, ehuru avbrutet av herr utrikesministerns temperamentsfulla inlägg, skall det icke falla mig in att på något sätt ingå på vare sig variationerna eller själva temat, så mycket mindre sgm, när samma tema spelats av tiotal efter tiotal av högertalare med förut utskrivna noter, det hela onekligen blir tämligen enformigt. Jag skall bara hålla mig till förste dirigenten, herr Otto Järte, som är det såväl nu i dag som förmodligen åtskilliga år framåt i denna kammare.

Herr Järte uppställde ett sammanhang mellan å ena sidan reformer och å andra sidan försvarsvilja, och han uttalade sin synnerligen stora besvikelse över att förhoppningarna på att en varm försvarsvilja, på grund av stillade reformkrav skulle växa fram hos Sveriges folk, icke gått i uppfyllelse. Jag vet icke, i vad mån herr Järte i detta fall är vittnesgill i fråga om stämningarna inom den nuvarande arbetarrörelsen. Det har hänt åtskilligt, sedan herr Otto Järte försvann från den svenska arbetarrörelsen i samband med aktivisthändelserna en gång i världen. Det har sedan de tiderna, när herr Järte försvann för att sedan dyka upp på andra sidan om barrikaden, bland annat hänt, att Sveriges arbetare ha erövrat den fullständiga allmänna rösträtten. Det har hänt, att Sveriges arbetare ha erövrat lagen om åttatimmarsdagen, för vilken de demonstrerat i årtionden. Det har hänt, att en enkel svensk skomakare har stigit fram till en finansministerstaburett, därmed visande att den svenska arbetarklassen har samma förmåga att styra landets öden som någonsin talesmännen för de gamla besittande folkklasserna. Och det har slutligen hänt, att Sveriges folk i val, som bekant förliden höst, har lämnat Sveriges socialdemokratiska regering i uppdrag att lösa försvarsfrågan, på vilken lösning högerpartiet gått fullständigt bet.

Jag vill som min mening säga, att genom denna utveckling har det onekligen skett en omvandling inom stora delar av Sveriges arbetarvärld. Det fölls en gång ett uttalande av en nuvarande ledamot av första kammaren om att »ge oss ett fädernesland, och vid Gud, vi skola försvara det, vi socialdemokrater». Jag vill taga mig själv som exempel på denna omvandling.

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

Jag har i denna kammare väckt avrustningsmotioner, och jag skäms icke på något sätt över dem. Men jag står vid detta tillfälle som talesman för det av den socialdemokratiska regeringen framlagda, i det väsentliga av utskottet godkända förslaget. När jag gör detta, gör jag det till stor del därför, att när i denna stund Sveriges arbetare ha sin fullständiga allmänna rösträtt och med hjälp av denna kunna erövra Sveriges land, vilket de ännu icke ha gjort, drager jag i sådant fall samma slutsats som exempelvis Rysslands kommunister redan ha gjort, då de säga, att de äro villiga att för sin del värna sitt lands frihet, emedan de anse, att deras system representerar ett socialistiskt samhälle i vardande. Därför att jag anser, att Sveriges samhälle nu under demokratiens och arbetarklassens ledning är ett socialistiskt samhälle i vardande, har jag för min del icke känt någon tvekan att ansluta mig till samma tankegång. Socialdemokratien går in för denna uppfattning för att därigenom visa folkets vilja att värna sin frihet, sin självständighet och sin demokrati men på samma gång med fullt bibehållande av sin gamla avrustningsidé, viljan att komma fram till den totala avrustningen. Kriget har självt visat, att de militära maktmedlen aldrig kunna vara den starka och avgörande garantien för ett folks frihet och självständighet. Hade man behövt lämna kammaren något ytterligare bevis därför, tror jag, att den värderade talaren på stockholmsbänken, nämligen herr Otto Järte, har genom sitt offentliga uppträdande lämnat Sveriges arbetare det tillfyllestgörande beviset för att starka militära maktmedel aldrig kunna bidra till att verkligen på allvar garantera folkets frihet och självständighet. Det har bara varit en enda gång under Sveriges senare politiska historia, som man har varit i färd med att förlora det svenska folkets frihet och självständighet, och det var den gången, när herr Otto Järte drev den satsen, att man med hjälp av en stark militärmakt och därför att vi även hade en sådan stark militärmakt skulle självmant gå in i kriget utan att vi voro tvungna genom anfall utifrån att göra detta. Om herr Järte den gången hade fått sin vilja igenom, är det mycket möjligt, att många av de män, som nu sitta på kammarens bänkar, nu hade vilat i fjärran länders massgravar. Ifall herr Järte fått sin vilja igenom, kan det hända, att den svenska friheten i dag hade varit blott ett gammalt minne, och kanhända det svenska folket i denna stund icke hade behövt debattera och den svenska riksdagen icke behövt besluta om sin så kallade försvarsfråga. Den mannen, som har bakom sig de minnena, den mannen har man från regeringsbänken full rätt att med skärpa visa hem. Han är ingen talesman för Sveriges folk, har aldrig varit det i denna fråga och blir sannerligen icke någon talesman för den svenska demokratin, som nu går att efter andra linjer, gudskelov, lösa sitt försvarsproblem.

Herr Järte har vidare för sin del frågat, vad utlandet skall tänka. Ja, det borde verkligen herr Järte ha tänkt på tillförne. Finns det någon man i den svenska riksförsamlingen, som i detta fall icke är skickad att tjäna som pekpinne för hur utlandet skall tänka, är det den nuvarande talesmannen på Stockholmsbänken, kanhända den kommande ledaren för högerpartiet, den man, som en gång bragte Sverige dithän, att Sverige, på grund av utlandets uppfattning om att Sverige ville gå utanför sin neutralitetspolitik, råkade i ett mycket obehagligt utrikespolitiskt läge.

När en man av högerpartiet, den nyvalde — ja, det är ju icke något fel — doktor Anderson på östgötabänken har stigit fram ur det okända folkets djup och lagt en blomma vid den av utrikesministern sårade herr Järtes blödande fot, och han uppenbarligen i detta fall gjort det å högerns vägnar såsom tjänstförrättande partiledare, kan det kanhända krävas att å de medlemmars av den svenska riksdagen vägnar, som nu gå att, som vi hoppas åtminstone, lösa försvarsfrågan, göra en liten randanmärkning till herr Andersons

Ang. försvarsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

talän å högerns vägnar. Jag har all möjlig veneration för den fina diplomatiska takt, som naturligen bör finnas hos en utrikesminister, och jag är viss om att även excellensen Undén har den, men å andra sidan vill jag som en ärlig svensk för en gångs skull fröjdas över att även den diplomatiska takten kan genombrytas av ett ärligt svenskt ord i ungefär den riktning, som Karl-feldt en gång tänkte sig, när han sade, att »det kräves tunga händer i bordet». Det kan verkligen behövas vid ett sådant tillfälle, när vi märka, att en av dem, som främst föra talan vid lösandet av landets försvarsfråga, är en sådan man, som satt Sverige i ett sämre och farligare läge, vad det gäller vår yttre självständighet, än vad någon annan svensk man har gjort.

Herr Trygger i första kammaren har uttalat den meningen, att Sveriges folk icke visar vilja till liv genom att gå in för denna försvarsreform, utan att det snarare är en vilja till bekvämlighet och till levande i materiellt välstånd, som från det hållet visas. Herr Trygger framförde ett uttalande av en utrikespolitisk auktoritet, den nuvarande franske konseljpresidenten Painlevé där han spådde ganska mörkt om de framtida händelserna. Ja, jag har just i dag i en tysk borgerlig tidning funnit citat från en annan utrikespolitisk auktoritet, som just i detta spörsmål yttrade några ord, som jag skall taga mig friheten att citera gentemot den auktoritet, som herr Trygger och andra talare med honom ha citerat. Den forne engelske utrikesministern lord Grey, som före 1914 utfört ett storartat verk att begränsa möjligheterna till krig, har nämligen nyligen skrivit en bok om sina minnen, och han har i denna bok bland annat formulerat följande ord: »Den europeiska historiens lärdom är den, att med kapprustningar och allianser kan man aldrig nå fram till någon varaktig säkerhet, och lärdomen är vidare den, att ingen säkerhet kan givas för en makt, om denna säkerhet icke på samma gång betyder i samma mån säkerhet även för grannarna.» Han fortsätter, »att ända tills nu har kriget varit ett avgörande mellan tvenne arméer, men från och med nu är kriget ett förstörande av stora befolkningscentra med tillhjälp av kemiska hjälpmedel», och han fortsätter ytterligare och säger, »att kriget betyder fysiskt, moraliskt och ekonomiskt den fullständiga ruinen», och »att folken stå i dag framför varningen att antingen taga lärdom eller i annat fall gå under». När jag läste de orden av den utrikespolitiske taktikern lord Grey, ansåg jag det lämpligt att de införlivades även med andra kammarens protokoll, som ett bevis för att en av de män, som stått i världshändelsernas centrum mer än de flesta nu levande människor, hyser ungefär samma tanke i fråga om formerna för viljan till liv som vi socialdemokrater, nämligen att viljan till liv kan och bör visas med andra medel än bara genom starka militära rustningar.

Då jag ser att klockan nu nalkas det ödesdigra tolvslaget, när herr talman-nen kommer att avbryta dagens förhandlingar, vill jag bara i korthet understryka de ord, som här från andra kammarens talarstol ha fällt av min partivän herr Lindberg, nämligen att det allra viktigaste är att giva fredsarbetet karaktären av fredaktivism, om jag får begagna ett sådant ord gentemot den herr Järte, som fört talan för andra aktivistiska tankar utanför riksdagen i forna tider.

Och sedan vill jag säga ett ord gentemot mina vänner till vänster, eller kan-hända till höger, kommunisterna.

Högern beskyller oss för att vara fosterlandsförrädare, och ni kommunister kalla oss socialdemokrater och frisinnade för borgardrängar, de där svikit den gamla avrustnings ideal. Jag vill vid denna timme icke upptaga någon debatt alls om det spörsmålet. Jag vill bara säga, att, om den svenska socialdemokratien går in för ett militärvärn, låt vara att socialdemokratien mycket väl förstår att detta inte är någon hållbar fredsgaranti för ett socialdemokratiskt och demokratiskt samhälle i vardande, då är detta inte någon annan sak än

Ang. för-
svarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)

vad kommunisterna själva göra i det stora landet där borta, då de gå in för militärt värn för detta samhälle. Och när vi ha talat om att omredigeringen av den s. k. upprorsparagrafen skulle betyda ett svikande av arbetarrörelsens och socialismens gamla uppfattning, så vill jag från denna talarestol kraftigast möjligt inskräpa, att det genom denna formulering är självfallet, att militären aldrig kan komma att användas i inre sociala konflikter. Men på samma gång säga vi bestämt ifrån, att militären bör kunna användas för det fall, att det skulle gälla att värna demokratiens samhälle gentemot en kupp från det ena eller andra hållet. Jag ville rikta den bestämda frågan till er kommunister: antag att de redan befintliga fascistorganisationerna, om vilka Folkets Dagblad Politiken dagligen och stundligen talar, antag att dessa organisationer efter det nedrustningsbeslut, som väl förmodligen kommer att fattas i morgon kväll, gå till ett militärt anfall för att erövra regeringen och göra parlamentets demokratiska vilja till intet. Skulle ni anse att den svenska demokratin, och de, som genomfört dess beslut, i sådant fall inte skulle begagna de militära maktmedlen till att värna den demokratiska vilja, som Sveriges folk i detta fall givit uttryck för. Medge ni att samhället skall ha denna rätt, om en liten klick från fascistsidan skulle gå till väpnat anfall mot demokratiens statsförfattning, böra ni även medge, att den klara logiken kräver att staten har samma rätt att värna sig gentemot kupper från kommunistiska minoriteter och över huvud från alla väpnade minoriteter, de må tillhöra vilken riktning som helst i samhället.

Man har, herr talman, och där skall jag be att få sätta punkt för min del, talat om framtiden och siat om vad den skall komma att innebära. En talare stod här i går kväll, det var herr Pehrsson i Göteborg, och talade om de stilla i landet, de som bara gräma sig själva men som inte föra sina tankar till torgs. Det ligger för närvarande hos herr talmannen ett naturligtvis inte med något namn underskrivet brev, som också föreger sig tala på tusen sinom tusens vägnar av de stilla i Sveriges land, däri man ber talmannen vara vänlig att innan man går till votering i denna fråga läsa upp detta brev, däri man kallar Sveriges riksdagsmän ynkyggar, t. o. m. använder ordet förrädare, och slutar med att nedkalla såväl Guds dom som även ett förbittrat folks dom över den riksdag, som går att nedrusta vår nu befintliga militärordning. Ett sådant omdöme kan naturligtvis inte fällas, inte ens hysas, av ansvariga män, och högern är självfallet inte därför ansvarig. Men det har sagts i denna kammar, jag kan taga bondeförbundaren herr Laurin som ett exempel, att när klubban faller för nedrustningen, bör Sveriges folk ögonblickligen om möjligt riva sönder det av riksdagen fattade beslutet. Herr Trygger har talat om en kommande folkstorm, liksom också herr Järte för sin del manat fram en kommande folkstorm, ehuru jag anser, att herr Järte borde vara synnerligen försiktig att tala om folkstormar och i det fallet profetera. Det var en stark folkstorm, som en gång höll på att fullkomligt isolera såväl herr Otto Järte som hans meningsfränder från varje inflytande på svensk politik. Skulle man från högernsida med hjälptrupper till äventyrs hysa den meningen, att man ögonblickligen efter försvarsbeslutet skall gå att med vilka medel som helst riva upp detsamma, så tar jag mig här friheten, fastän det måhända är lönlöst, att rikta ett varningens ord gentemot sådana tankar och sådana eventuella handlingar från de desperata delarna av den svenska högern. Jag vill i stället mana fram ett annat fall. Det var när den svenska högern, tyvärr inte självmant utan under påtryckning av världshändelserna, till och med i revolutionär form, år 1918 medgav Sveriges folk den länge inte tillerkända utan förnekade allmänna rösträtten. Efter denna reform förklarade ledaren för den höger, som tillförne bekämpat den allmänna rösträtten, att han accepterade faktum. Jag erinrar vidare om när senare arbetstidslagen behandla-

des och det gällde att ytterligare förlänga densamma, huru den då sittande statsministern, högerens ledare herr Trygger, den gången föll undan och lät sin egen socialminister herr Malm, såsom ansvarig för vederbörande departement, stiga fram som talare för regeringen och yrka bifall till den provisoriska förlängningen av arbetstidslagen. Jag ber att få rikta den maningen till högern, om det inte till äventyrs skulle vara till gagn, jag talar inte bara om gagn för högern utan för högre värden, exempelvis för försvaret, som är högerens ögonsten, och för hela det svenska samhället, om den svenska högern efter det förvisso kommande nedrustningsbeslutet skulle föredraga att handla på samma sätt, som dess ledare herr Trygger gjorde, när han godkände den svenska demokratien i den allmänna rösträttens form, sedan densamma en gång var genomförd och därigenom oundviklig.

*Ang. försvarsväsendets
ordnande
m. m.
(Forts.)*

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare handläggningen av förevarande utlåtande till morgondagens plenum kl. 11 f. m.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes första lagutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Finland avslutad konvention rörande renar i gränsområdena m. m.;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser i anledning av konventionen den 9 maj 1925 mellan Sverige och Finland angående renar i gränsområdena; och

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående minskning i vissa fall av renantalet inom lappby.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarrens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.57 e. m.

In fidem
Per Cronvall.